ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Συντάκται: Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. *κ.τ.*

ΤΟΜΟΣ Α.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ζ'. ΙΟΥΛΙΟΣ 1850.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ. Ὁ Αὐθέντης τοῦ Μωρέως, διήγημα, ὑπὸ Α. Ῥ. Ῥ. — Ἕλληνα Σοσιαλιστὴς τῆς 15ης ἑκατονταετερίδος, ὑπὸ Κ. Π. — Τέλος τῆς δίκης τῶν ἑπτὰ ἐπισκόπων, μετάφρασις, ὑπὸ Κ. Π. — Περὶ Πειρατείας, ὑπὸ Ν. Δ. — Ἐπιστολὴ τοῦ Οὐραγκουτάγκου Τωβίου, ὑπὸ Ν. Δ. — Ποίησις, ὑπὸ Α. Ῥ Ῥ. — Ῥιέντζης (συνέχεια), ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, ὑπὸ Ν. Δ.

ΕΙΚΟΝΕΣ. Βιλλαρδουίνος. — Οὐραγκουτάγκος. — Καταστροφὴ τῶν Σοδόμων.

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, παρὰ τοῖς Συντάκταις, καὶ παρὰ τῷ Τυπογράφῳ Κ. Χρ. Δούκᾳ.
ΕΝ ΤΗι ΛΟΙΠΗι ΕΛΛΑΔΙ, παρὰ τοῖς ΚΚ. ἐπιστάταις τῶν ταχυδρομείων.
ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, παρὰ τοῖς ΚΚ. Ἑλλ. προξένοις.
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρὰ τῷ Κ. Γ. Σταυρίδῃ.
ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ, παρὰ τῷ Κ. Ι. Μάγνῳ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ δρ. 16, ἐλευθέρα Ταχυδρομικῶν.
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑι γρόσια 80, ἐλευθέρα Ταχυδρομικῶν.
ΕΝ ΔΑΚΙΑι Δίστηλα 3 1|2 ὁμ.
ΕΝ ΡΩΣΣΙΑι Ῥούβλ. ἀργ. 7, ὁμ.
ΕΝ ΤΗι ΙΟΝΙΩι ΠΟΛΙΤΕΙΑι Δίστ. 3, ὁμ.
ΑΛΛΑΧΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Φράγκα 16. Τὰ Ταχυδρομικὰ εἰς βάρος τῶν Συνδρομητῶν.

ΠΑΝΔΩΡΑ
1850

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΧΡ. ΑΝΑΣΤ. ΔΟΥΚΑ.

1850.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Εἰς τὸ ἐξώφυλλόν της ἡ Πανδώρα θέλει ἀναγγέλλει πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδόμενα βιβλία, ὧν ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν· προσέτι δὲ καὶ προσοχῆς τινος ἄξια ξένα βιβλία, τὰ ὁπωσδήποτε ἀφορῶντα τὴν ἀρχαίαν ἢ νέαν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ἐξώφυλλον δέχεται νὰ καταχωρίζῃ καὶ παντὸς εἴδους φιλολογικὰς ἀγγελίας, πρὸς 20 λεπτὰ τὴν γραμμὴν διὰ δημοσίευσιν εἰς ἓν μόνον φυλλάδιον, πρὸς 40 λ. δὲ διὰ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους δημοσιεύσεις.

Η ΤΟΥΡΚΟΜΑΧΟΣ ΕΛΛΑΣ

ΠΟΙΗΜΑ ΕΠΙΚΟΝ ΕΙΣ ΑΣΜΑΤΑ ΔΩΔΕΚΑ,

Ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Σούτσου.

Τόμος πρῶτος, περιέχον ἄσματα τέσσαρα.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς Τυπογραφίας *Ἰ. Ἀγγελοπούλου* 1850.
Τιμᾶται ι δραχ. 6.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

Ὑπὸ Γ. Χ. ΖΑΛΛΚΩΣΤΑ. Ἐν Ἀθήναις τύποις Ἰ. Ἀ. Βακαλοπούλου.

Τιμᾶται δραχμῆς μιᾶς. 72 σελίδες εἰς 16ον.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΤΟΥ ΜΩΡΕΩΣ.

—

Διήγημα ὑπὸ Ἀ. Ῥ. Ῥ.

ΚΕΦ. Α'.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἡ Λακεδαίμων ἐνεδύθη τὴν ἑορτάσιμόν της στολήν. Ὁ λαὸς ἀπὸ βαθέος ὄρθρου συνέῤῥεε περὶ εὐρύχωρον κυκλικὸν οἰκοδόμημα, οὗ ἐρείπια, βυζαντινὸν ἐλέγχοντα τὸν ῥυθμὸν, φαίνονται μέχρι τοῦδε ἀκόμη. Ὅστις δ' ἔβλεπε τὴν μεγάλην ἐκείνην κίνησιν, τὴν σπουδὴν καὶ τὸν παραγκωνισμὸν, ἤθελεν ἐκλάβει ὅτι ἡ Σπάρτη ἐτέλει καὶ πάλιν τὰ ἀρχαῖά της Καρνεία, ἢ ὅτι, ἀναλαβοῦσα τοῦ Λυκούργου τὴν πολιτείαν, συνεκρότει ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.

— Τύφλα! ἔκραξεν εἷς τῶν συνδραμόντων, ἀπωθῶν βιαίως ἀγροῖκον ποιμένα, ἀρνακίδας περιβεβλημένον, ὅστις, ἐνῷ ἐσπούδαζε νὰ κερδήσῃ ἓν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς, τῷ εἶχε πατήσει τὸν πόδα.

— Τόπον! εἶπεν ὁ ποιμὴν χειρονομῶν. Θέλω νὰ ἔμβω.

— Ἂν θέλῃς νὰ ἔμβῃς, πάτει εἰς τοὺς πόδας σου, καὶ ὄχι εἰς τοὺς πόδας τῶν ἄλλων.

— Πατῶ ὅπου εὑρίσκω, ἀπεκρίθη ὁ ποιμὴν, ἐπιδείξας δύω Ἡρακλείους γρόνθους, ἱκανοὺς εἰς τὸν θρασύτερον νὰ ἐπιβάλωσι σέβας. Ἦλθα ἀπὸ μακρὰν νὰ ἰδῶ τὴν *τσούστραν* (1).

— Ἂν ἦλθες ἀπὸ μακρὰν, ἐπέμεινεν ὁ πατηθεὶς ἀγριαίνων, ἠμπορεῖς νὰ ἐπιστρέψῃς μακρύτερα.

— Μὴ τόσην βίαν διὰ τὴν τσούστραν, εἶπε νέος

(1) Τσούστραν ἔλεγον οἱ Γραικορρώμαιοι τὴν διὰ λόγχης παντηρικὴν γυμναστικὴν, ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Giostra (joute). Ἴδε χρονικὰ τῆς Πελοποννήσου.

Ἀργεῖος, ἱστάμενος πλησίον του. Ἂν δὲν ἔλθῃ ὁ Βαύλης, δὲν ἀρχίζ' ἡ ἱππομαχία.

— Ἄ! δὲν ἦλθεν ἀκόμη ὁ Μισσὲρ Τζεφρὲς (1); εἶπεν ὁ ποιμήν.

— Βεβαίως δὲν ἦλθεν, ἀπήντησεν ὁ Ἀργεῖος. Ἐκεῖνον περιμένω νὰ ἰδῶ, καὶ θ' ἀναχωρήσω.

— Ναί, ἐκεῖνον! Εἰπὲ, ψυχαδελφέ, τὴν ἀλήθειαν, εἶπεν ὁ πατηθεὶς Λακεδαιμόνιος, γελῶν· τὴν ὡραίαν Ἄνναν περιμένεις νὰ ἰδῇς, ὄχι τὸν Βιλλαρδουΐνον. Ἀπὸ προχθὲς, ὁποῦ τὴν εἶδες, δὲν εἶσαι εἰς τὰ σύγκαλά σου.

— Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, εἶπεν ὁ Ἀργεῖος, εἶναι θαῦμα καλλονῆς· εἶναι ὡραιοτέρα ἀπὸ τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς, τρυφερωτέρα ἀπὸ τοῦ Μαΐου τὸ ἄνθος. Δὲν ἀξίζει ν' ἀναβάλω μίαν ὥραν τὴν ἐπιστροφήν μου, διὰ νὰ τὴν ἰδῶ;

— Ποία εἶναι ἡ ὡραία Ἄννα; ἠρώτησεν ὁ ποιμὴν τὸν Ἀργεῖον.

— Πῶς! ἀφ' οὗ εἶσαι Βλαχοποιμὴν, ἀπεκρίθη αὐτὸς, εἶναι λοιπὸν συντοπίτις σου. Εἶναι ἡ κόρη τοῦ δεσπότου τῆς Ἑλλάδος.

— Τοῦ δεσπότου μας Θεοδώρου! καὶ ἐδῶ τί ζητεῖ;

— Εἶν' ἐδῶ μὲ τὸν πάππον της.

— Ἄ! μὲ τὸν γέροντα Πετραλείφαν!

— Τὸν γνωρίζεις λοιπόν;

— Πῶς νὰ μὴ τὸν γνωρίζω; Εἶμαι Βλάχος ἀπὸ τὰ μέρη των, καὶ πολλάκις εἰς τὴν Ἄρταν εἶδα καὶ τὸν δεσπότην καὶ τὸν πενθερόν του. Καὶ θὰ ἔλθῃ σήμερον ὁ γέρων Πετραλείφας μὲ τὸν Μισσὲρ Τζεφρέν;

— Ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἔλθῃ, εἶπεν ὁ Ἀργεῖος. Δὲν εἶναι ἀλήθεια, συμπέθερε;

— Ἀναμφιβόλως, εἶπεν ὁ Λακεδαιμόνιος· ὁ Γοδοφρεῖδος Βιλλαρδουΐνος εἶναι φιλοφρονέστατος καὶ περιποιητικώτατος πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς Βλαχίας. Τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα δι' αὐτὸν δίδει ὁ τοποτηρητὴς, καὶ τὸν χρυσοῦν στέφανον ἡ Ἄννα θὰ δώσῃ εἰς τὸν νικητήν.

— Ἡ Ἄννα! εἶπεν ὁ εὐαίσθητος Ἀργεῖος. Ἄ! λοιπὸν πρέπει νὰ μείνω νὰ τὸ ἰδῶ. Εὐτυχής, ὅστις θὰ τὸν λάβῃ ἀπὸ τὴν χεῖρά της.

— Πολὺ εὐτυχέστερος, (ἢ δὲν νομίζεις, σταυραδελφέ;) ὅστις θὰ λάβῃ αὐτὴν τὴν χεῖρα, εἶπε γελῶν ὁ Λακεδαιμόνιος.

— Καὶ πῶς ἦλθεν ἐδῶ ὁ πενθερὸς τοῦ δεσπότου μας; ἠρώτησεν ὁ ποιμήν. Τί ζητεῖ εἰς τὸν ξένον τόπον;

— Ξένον τόπον λέγει! ἀνέκραξεν εἷς τῶν παρεστώτων ἐκ Καλαμάτας. Καὶ τίνος ἄλλου εἶναι περισσότερον ὁ τόπος οὗτος παρ' ἐδικός του;

— Τῷ ὄντι! εἶπεν ὁ ποιμήν. Καὶ πῶς τοῦτο;

— Πῶς; ἰδοὺ πῶς, ἀπεκρίθη ὁ Μεσσήνιος. Ὅταν ἦτον εὐνοούμενος αὐλικὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, ὁ καλός σου Πετραλείφας ἐμυρίσθη μακρόθεν, ὅτι δὲν εὐωδιάζουν τὰ πράγματα τῆς αὐτοκρατορίας, ὅτι ἐξογκοῦται ἡ τρικυμία, καὶ φρονίμως ἐξηργύρωσεν ἐν καιρῷ εἰς στρογγύλα *ὑπέρπυρα* (2) τὴν εὔνοιαν τοῦ κυρίου του καὶ τὰ ὑπέρπυρα, διότι πολλάκις τὰ παρασύρει καὶ αὐτὰ τὸ κῦμα τῶν στάσεων, τὰ μετέβαλεν εἰς γῆν τοῦ Μωρέως. Οὕτως οἱ εὐφορώτεροι ἀγροὶ τῆς Καλαμάτας καὶ τῆς Μάνης, ὅ,τι μέρος δὲν κατέχουσιν οἱ Σλαβοι ἢ οἱ βράχοι, εἶν' ἐδικόν του. Διὰ τοῦτο εἶναι εἰς τὸν Μωρέαν.

— Ἴσως καὶ δι' ἄλλην ἀκόμη αἰτίαν, εἶπε νεύων μυστηριωδῶς ὁ Λακεδαιμόνιος.

— Διὰ ποίαν ἄρά γε; ἠρώτησεν ὁ Καλαματιανός.

— Λέγουν, ἀπήντησεν ὁ Λακεδαιμόνιος, ὅτι θὰ νυμφεύσῃ τὴν ἔγγονόν του μὲ τὸν Γοδοφρεῖδον, τὸν υἱὸν τοῦ τοποτηρητοῦ.

— Ἂν τὸ λέγουν, ἀπατῶνται, εἶπε Στερεοελλαδίτης ἐκ τῶν παρόντων. Ἡ Ἄννα θὰ νυμφευθῇ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Ὄθωνος.

— Ποῖος εἶναι ὁ Ὄθων; ἠρώτησεν ὁ Ἀργεῖος.

— Ὁ Ὄθων Δελαρόσης, τῶν Ἀθηνῶν ὁ Μέγας Κύρ. Διὰ τὸν αὐθέντην τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι μικρὸν συμφέρον νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν αὐθέντην τῶν Ἀθηνῶν.

— Εἶναι μεγαλήτερον ὅμως, ὑπέλαβεν ὁ Λακεδαιμόνιος, νὰ ἑνωθῇ μὲ τὸν αὐθέντην τῆς Πελοποννήσου, ὅστις εἶναι *Λίζιος* (1) κυριάρχης τοῦ Δελαρόσου.

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Στερεοελλαδίτης, ἂν ἦτον αὐθέντης ὁ Βιλλαρδουΐνος. Εἶναι ὅμως τοποτηρητὴς, Βαύλλης, καθὼς λέγετε σεῖς, τοῦ Καμπανίτου.

— Βαύλλης ἢ αὐθέντης! εἶπεν ὁ Λακεδαιμόνιος. Ἤθελον νὰ ἰδῶ τὸν αὐθέντην, ὅστις εἶναι ἀνώτερός του! Διεδέχθη καὶ κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν θείου του Γοδοφρεῖδον.

— Ἄ! τῆς Ῥωμανίας λέγεις τὸν προστάτορα; Φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος ἱππότης ἦτον ἐκεῖνος! εἶπεν ὁ Ἀργεῖος.

— Οἱ αὐτοκράτορες καὶ οἱ δύω, ὁ Βαλδουΐνος πρῶτον καὶ ὁ Ἐρρῖκος ἔπειτα, τὸν εἶχον εἰς μεγίστην ὑπόληψιν, ἐπρόσθεσε τῆς Σπάρτης ὁ κάτοικος. Πρὸς χάριν του ἐπρόσφερεν εἰς τὸν Βαύλλην μας ὁ Ἐρρῖκος νὰ ἐκλέξῃ ὁποίαν ἐπαρχίαν θέλῃ.

— Καὶ ἐζήτησε τὸν Μωρέαν, εἶπεν ὁ ποιμήν.

— Καὶ δὲν ἐζήτησε τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ Καλαματιανός. Ἀπεκρίθη ὅτι τὸ ξίφος του θὰ ἐκλέξῃ, καὶ ἔγινεν *ἄνθρωπος Λίζιος* τοῦ Καμπανίτου.

— Δηλαδὴ, ὑπέλαβεν ὁ Λακεδαιμόνιος, ἀναγνωρίσας τὸν φίλον του Σαμπλίτην ὡς κυριάρχην του, ἡνώθη μετ' αὐτοῦ, καὶ τὰ ξίφη των, ἡνωμένα, τοῖς ἔδωκαν ὅλην τὴν Πελοπόννησον.

— Ὄχι δὰ ὅλην, εἶπεν ὁ Ἀργεῖος κομψευόμενος· ἐξαίρεσον, παρακαλῶ, τὸ Ἄργος, τὸ Ναύπλιον, τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Μονεμβασίαν.

— Τὰς ἐξαιρῶ διὰ σήμερον, ἀπεκρίθη πονηρῶς ὁ Λακεδαιμόνιος. Νὰ ἰδῶμεν καὶ αὔριον.

— Βλέπετε τόσα ἔτη τώρα, ἀπήντησε θριαμβεύων ὁ Ἀργεῖος. Ἔχομεν τείχη στερεά. Ὁ ἴδιος Αὐτοκράτωρ τὰ προσέβαλε χωρὶς νὰ τὰ κλονήσῃ. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ τείχη μας περιέχουν τὸν Λέοντα Ζγουρόν.

(1) Χρονικὰ τῆς Πελοποννήσου.
(2) Φλωρία τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς.

(1) Οὕτως ὀνομάζουσι τῆς Βυζαντίδος οἱ συγγραφεῖς τὸν ὑπὸ τῶν Γάλλων λεγόμενον Lige, συνώνυμον τοῦ vassal, καὶ τὸν ἐξηγοῦσι, « δοῦλος ἐθελόδουλος ».

— Αἴ γειτον! εἶπεν ὁ Σπαρτιάτης, τείχη ἀσβεστόκτιστα εἴχομεν καὶ ἡμεῖς, καὶ περιεῖχον τὸν Λέοντα Χαμάρετον καὶ αὐτά. Ἂν ἐπολεμήσαμεν πέντε ἡμέρας (καὶ πῶς ἐπολεμήσαμεν, τὸ ἠξεύρετε) εἰς τί μᾶς ὠφέλησεν; Ὅταν κατεπόντισαν οἱ Φράγκοι τὸν τόπον, σεῖς ἐλπίζετε μόνοι νὰ ἐπιπλεύσετε;

— Ἐλπίζομεν κἀν, ἀπήντησε μετά τινος καυχήσεως ὁ Ἀργεῖος· καὶ ἡ ἐλπὶς εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιτυχίας.

— Ὅ,τι ὅμως ἐκυρίευσεν ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἀνήκει εἰς τὸν *Λίζιον* αὐθέντην του, ἢ ὄχι; ἠρώτησεν ὁ ποιμὴν δειλῶς.

— Ὁ Σαμπλίτης δι' ἡμᾶς ὀλίγον φροντίζει, εἶπεν ὁ Καλαματιανός. Ἐκεῖνος ἔχει αὐθεντείαν εἰς τὴν Φραγκίαν, καὶ λέγουν ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ ποτέ.

— Ναί, ὅμως ἠμπορεῖ νὰ στείλῃ εἰς τὸν τόπον του ἄλλον, παρετήρησεν ὁ Ἀργεῖος.

— Αἴ! ἠμπορεῖ! ὑπέλαβεν ὁ Καλαματιανός. Νὰ ἰδῶμεν ὅμως τί λέγομεν καὶ ἡμεῖς. Ὁ Βιλλαρδουΐνος εἶναι καλὸς αὐθέντης. Πρόβατα δὲν εἴμεθα νὰ μᾶς μοιράζωνται καὶ νὰ μᾶς πωλῶσι.

— Ἄφες αὐτὰ, συμπέθερε, εἶπεν ὁ Λακεδαιμόνιος. Δὲν εἶναι καλαὶ ὁμιλίαι. Ὁ Σαμπλίτης εἶναι αὐθέντης μας· θὰ κάμῃ ὅπως ὁ θεὸς τὸν φωτίσῃ. Ἂς προχωρήσωμεν τώρα· ἔγινεν ὀλίγος τόπος. Κύριε Βλάχε, ὁρίσατε.

— Ἡ συνοδία τοῦ Βαύλλου ἀπ' ἐδῶ θὰ διέλθῃ; ἠρώτησεν ὁ Βλαχοποιμήν.

— Ἀπ' ἐδῶ, ἐννοεῖται, εἶπεν ὁ Μεσσήνιος. Ἂς προχωρῶμεν. Περιπάτει ἐμπρός.

— Προχωρήσατε, ἂν θέλετε, εἶπεν ὁ ποιμήν. Ἐγὼ θὰ μείνω.

Καὶ σταυρώσας τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας δὲ εἰς τὴν γῆν στηρίξας, ἀφῆκε τοὺς ἄλλους νὰ παρέλθωσιν ἐμπρός του, καὶ ἐστηλώθη ὡς βράχος, ἐφ' οὗ ἐθραύετο τὸ ῥεῦμα τοῦ προβαίνοντος ὄχλου.

ΚΕΦ. Β'.

Συγχρόνως δὲ μεγάλη ἐπεκράτει κίνησις καὶ εἰς τοῦ Βαύλλου τοὺς οἴκους. Ἱπποτοι σιδηροφοροῦντες ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον, αἱ αἴθουσαι ἀντήχουν ἀπὸ ὅπλων κλαγγὴν, οἱ ἵπποι, ὡς εἰς μάχην ἐσταλμένοι, ἐχρεμέτιζον, περιαγόμενοι εἰς τὴν αὐλὴν ὑπὸ τῶν ἱπποκόμων, πολλοὶ τῶν κατακτητῶν τῆς Πελοποννήσου Βαρόνων, τινὲς τῶν ἐγχωρίων ἀρχόντων αὐτῆς, εἰς οὓς οἱ κατακτηταὶ εἶχον παραχωρήσει πολλὰς τιμὰς καὶ ὀλίγα προνόμια, πολλαὶ τέλος ἑκατέρων γυναῖκες, ὅλαι ἐμπρέπουσαι εἰς κάλλος καὶ κόσμον, ἐπλήρουν τὴν μεγάλην αἴθουσαν, καὶ μόνον περιεμένετο ἀκόμη ὁ Τοποτηρητής.

Τέλος δ' ἠγέρθη πορφυροῦν χρυσοπάρυφον παραπέτασμα, διαιροῦν τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ ἀπὸ τὴν αἴθουσαν, καὶ ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἀνὴρ ὡρίμου μὲν ἡλικίας, νεώτερος ὅμως φαινόμενος ἑαυτοῦ, διότι εἶχεν ὑψηλὸν καὶ εὐθὺ τὸ ἀνάστημα, νευρώδη δὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν μελῶν, εἰσῆλθε, καὶ διευθυνθεὶς πρὸς τὰς κυρίας, τὰς ἐχαιρέτισε μὲ μεγίστην εὐγένειαν. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς περιεστῶτας,

— Καιρὸς, νομίζω, εἶπε, ν' ἀπέλθωμεν.

Ἀλλὰ, ἐνῷ ἡτοιμάζοντο ὅλοι νὰ ἐγερθῶσιν, ὑπηρέτης εἰσελθὼν ἀνήγγειλεν, ὅτι εἰς τὸν προθάλαμον περιέμενεν ἱερεὺς, ζητῶν νὰ ἰδῇ τὸν Βαύλλην.

— Τὸ ἑσπέρας νὰ ἐπιστρέψῃ, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουΐνος· τώρα δὲν ἠμπορῶ. Ὁ ὑπηρέτης, λαβὼν τὴν διαταγὴν ταύτην, ἐξῆλθεν, ἀλλ' ἀμέσως πάλιν ἐπέστρεψε, λέγων, ὅτι ὁ ἱερεὺς ἐπιμένει.

— Πῶς! ἐπιμένει! ἀνέκραξεν ὁ Βιλλαρδουΐνος, ὅταν δὲν θέλω νὰ τὸν δεχθῶ! Πολλὴ εἶναι τῶν κυρίων τούτων ἡ ὑπερῳία! Θέλουσι νὰ κυβερνῶσιν ἐντὸς τῆς οἰκίας μου! Τοῦτο δὲν θέλω τὸ ἐπιτρέψει. Εἰπέ τον, ὅτι δὲν τὸν δέχομαι.

— Ὁ Θεὸς διαφυλάττοι τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα! εἶπεν ὁ μοναχὸς, αἴρνης παραστὰς ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς αἰθούσης, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ φέροντος τὴν αὐστηρὰν ἐκείνην ἀπόκρισιν.

— Δὲν ἔχω καιρὸν, ὑπάγετε, πανοσιώτατε! ὑπάγετε, ἅγιε πάτερ,! ἀνέκραξεν, ὀργιζόμενος εἰς τὴν θέαν ταύτην ὁ Τοποτηρητής.

— Ὁ Θεὸς διαφυλάττοι τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα, ἐπανέλαβεν ὁ μοναχὸς, κλίνων ἐδαφαίως, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν του.

Ὅσοι ἐγνώριζον τὸν σιδηροῦν χαρακτῆρα τοῦ

Τοποτηρητοῦ, ἔτρεμον μὴ τὸν ἰδῶσι κινούμενον εἰς βιαίαν τινὰ πρᾶξιν κατὰ τοῦ ἐπιμόνου μοναχοῦ, καὶ εἴκασαν τὰ χείριστα ὅταν εἶδαν τὸ πρόσωπόν του αἰφνιδίως ἀλλοιωθέν. Διὸ καὶ μεγάλως ἐξεπλάγησαν, ὅταν τὸν ἤκουσαν πλησιάσαντα εἰς τὸν ἱερέα, νὰ τῷ εἰπῇ·

— Πανοσιώτατε, ἤλθετε εἰς στιγμὴν ἀκατάλληλον. Τὸν καιρόν μου ὀφείλω εἰς τὰς κυρίας. Ἀλλὰ ποτὲ δὲν θέλει ῥηθῇ ὅτι μ' ἐπεκαλέσθη ἡ μήτηρ ἐκκλησία καὶ δὲν τὴν ἤκουσα. Ὅ,τι ἔχετε νὰ μ' εἰπῆτε, εἰπέτετο ταχέως. Εἰσέλθετε.

Καὶ τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸν κοιτῶνά του.

Οἱ πληροῦντες τὴν αἴθουσαν εἶδαν μετὰ δυσαρεσκείας τὴν ἀναβολὴν ταύτην. Ἀλλ' ἀφ' οὗ περιέμειναν ὀλίγας στιγμὰς ἐπὶ ματαίῳ ὅτι θ' ἀνοιχθῇ ἐκ νέου τὸ παραπέτασμα, αἱ συνδιαλέξεις ἤρχισαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς αἰθούσης.

Εἰς μίαν αὐτῆς γωνίαν νέος εὐειδὴς, μελανόφθαλμος, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου ἔκφρασιν ἔχων ἐμβριθείας πρωΐμου, ὁ υἱὸς τοῦ Βιλλαρδουίνου, Γοδοφρεῖδος, ὡς καὶ ὁ πατήρ του, καλούμενος, συνωμίλει μετὰ τοῦ σεβασμιωτάτου Βενεδίκτου, τοῦ καθολικοῦ ἀρχιερέως Ὠλένης, ἑνὸς τῶν ἓξ ἐπισκόπων, οἵτινες ἐξηρτῶντο ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πατρῶν, καὶ εἰς οὓς κατενεμήθη ἐκκλησιαστικῶς ἡ Πελοπόννησος, ὡς εἰς τοὺς δώδεκα Βαρόνους πολιτικῶς.

Ὁ ἐπίσκοπος ἦτον περίπου ὁμήλιξ τοῦ Γοδοφρείδου, καὶ εἶχε συναναστραφῆ μετ' αὐτοῦ, εἰς ἣν περίστασιν ἴσως ὤφειλε τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον του. Ἐπιστρέψας δὲ τὴν προτεραίαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου τὸν εἶχε πέμψει ὁ Τοποτηρητὴς Βιλλαρδουίνος διά τινας, ὡς εἶπεν, ὑποθέσεις τῆς ἐκκλησίας, περιέγραφεν εἰς τὸν φίλον του μετὰ θερμῶν εἰκόνων τὸ ἀπαράμιλλον αὐτῆς κάλλος, καὶ ἰδίως ἐκορυφοῦτο ὁ ἐνθουσιασμός του καὶ ἐλάμβανε χροιὰν ὁπωσοῦν βέβηλον, ὅταν ἐζωγράφει τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, τὴν λαμπρότητα τῶν ἱππότων, οἵτινες τὴν ἐπλήρουν, τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν, αἵτινες τὴν ἐκόσμουν.

— Ὦ! Σεβασμιώτατε, εἶπεν ὁ Γοδοφρεῖδος, τἄλλα καλά! Ἀλλὰ διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο, ἂν ἤμην ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν, ἤθελον, πολὺ φοβοῦμαι, σᾶς καθαιρέσει.

— Καὶ ἤθελες πράξει μεγίστην ἀχαριστίαν, Γοδοφρεῖδε φίλτατε.

— Ἀχαριστίαν; Διὰ τί ἆρά γε.

— Διότι, ἐν ᾧ μετὰ θάμβους περιέφερον τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τοὺς ἀστέρας ἐκείνου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οὐρανοῦ, κατὰ νοῦν σὲ μάλιστα εἶχον.

— Ἐμέ! ὦ τῆς χριστιανικῆς σου αὐταπαρνήσεως! Ἀλλὰ πῶς τοῦτο;

— Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ διαστέρου στερεώματος ἔλαμπε μία νέα ὡς ἥλιος, καὶ ταύτην κατὰ νοῦν προσδιώριζον διὰ σέ.

— Ὦ! μὲ ἐνύμφευες ἐν ἀπουσίᾳ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ μου! Αὐταὶ ἦταν αἱ ἐμβριθεῖς σου ἐργασίαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν;

— Διατί ὄχι; ἀπεκρίθη ὁ ἐπίσκοπος, μέρος ἀσχολούμενος, μέρος σπουδάζων. Τί ἔχεις νὰ παραπονεθῇς, ὅταν σ' εἰπῶ, ὅτι ἡ νύμφη, ἣν ἐπεθύμουν νὰ σοὶ προσφέρω, εἶναι τὸ ὡραιότερον πλάσμα, ἀφ' ὅσας ποτὲ ἔθεσεν ὁ θεὸς ἐπὶ γῆς, ὅπως εὐφραίνῃ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὀφθαλμούς;

— Σεβασμιώτατε, ὁ ἐνθουσιασμός σου σὲ παρασύρει, εἶπεν ὁ Γοδοφρεῖδος. Στρέψον τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐκεῖ καὶ ἰδὲ τὴν νέαν, ἥτις κάθηται πλησίον τῆς μητρός μου. Τολμᾷς νὰ εἰπῇς ὅτι εἶναι ἡ ἐπίδοξος νύμφη σου ὡραιοτέρα ἀπὸ αὐτήν;

— Ὦ! τίς εἶναι ἡ νέα ἐκείνη! ἀνέκραξεν ὁ ἱερεύς, ὅστις κατὰ πρῶτον ἔστρεφε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ὃ μέρος διεύθυνεν αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ Γοδοφρείδου.

— Τῷ ὄντι, καθὼς ὀφείλεις, εἶπεν οὗτος γελῶν, δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Δὲν γνωρίζεις τὴν Ἄνναν, τὴν θυγατέρα τοῦ Αὐθέντου τῆς Ἑλλάδος;

— Ἀ! αὕτη εἶναι ἡ Ἄννα! εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος στηρίζων ἐπ' αὐτῆς ἐταστικώτερα βλέμματα. Καὶ ὁ νέος ἐκεῖνος, ὅστις μετά τινος οἰκειότητος ὁμιλεῖ μετ' αὐτῆς, ποῖος εἶναι;

— Εἶναι ὁ ἱππότης Γωλτιέρος, ὅστις μᾶς ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν. Ὑποπτεύω ὅτι τὸν ἔπεμψεν ὁ Μέγας Κὺρ Ὄθων νὰ ζητήσῃ τὴν Ἄνναν διὰ τὸν ἀνεψιόν καὶ διάδοχόν του Γούην. Ὑποπτεύω ὅμως συγχρόνως ὅτι διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνεψιοῦ του κακὴν ἔκαμε πρέσβεως ἐκλογήν.

— Ἀ! αὐτὴ εἶναι ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοδώρου! εἶπεν ὁ ἱερεύς. Εἰς Κωνσταντινούπολιν ἤκουσα πολλὰ περὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ πατρός, καὶ ἔτι πλείονα περὶ τοῦ κάλλους τῆς θυγατρός, καὶ ὁμολογῶ ὅτι τὸ εὑρίσκω ἀνώτερον ἀφ' ὅ,τι ἤκουσα. Καὶ οὕτως ὅμως ἐπιμένω ὑπὲρ τῆς ὑποψηφίου μου. Ἂν δὲν ᾖναι ἴσως ὡραιοτέρα τῆς Ἄννης, εἶναι ὅμως εὐγενεστέρα της καὶ πλησιεστέρα εἰς τὸν θρόνον τοῦ Αὐτοκράτορος.

— Ὦ! ποῖος εἶναι οὗτος ὁ φοίνιξ, δὲν μοὶ τὸ λέγεις; ἠρώτησεν ὁ Γοδοφρεῖδος ἤδη περιεργότερος.

— Εἶναι, φίλτατε, ἡ Ἀγνὴ Κουρτεναίη.

— Τοῦ Αὐτοκράτορος ἡ ἀνεψιά;

— Ναί, ἡ θυγάτηρ τῆς ἀδελφῆς του Ἰολάνδης.

— Δὲν μοὶ λέγεις, εἶπεν ὁ Γοδοφρεῖδος, ἐγκαταλείψας τὸν τόνον τῆς ἀστειότητος, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐρρῖκος τέκνα δὲν ἔχει;

— Εἶναι ἄτεκνος, ἀπεκρίθη ὁ ἐπίσκοπος, καὶ μετὰ θάνατόν του ὁ θρόνος θέλει περιέλθει εἰς τὸν Πέτρον Κουρτεναῖον, τῆς Ἀγνῆς τὸν πατέρα, καὶ εἰς τὴν φρόνιμον Ἰολάνδην, ἥτις καὶ σήμερον κυβερνᾷ τὸν κυβερνῶντα τὸν θρόνον.

— Ἀλλὰ, ὅταν τόσον πλησίον ἵσταται εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀντέταξεν ὁ Γοδοφρεῖδος, πόσοι ἆρά γε μνηστῆρες δὲν πρέπει νὰ ἐποφθαλμιῶσιν εἰς αὐτήν!

— Ἐννοεῖται, ἀπήντησεν ὁ Βενέδικτος, ὅτι ἄπονον δὲν σοὶ προτείνω κατάκτησιν. Καὶ ἐστεμμέναι κεφαλαὶ ἀκόμη . . .

Ἀλλ' ὁ Γοδοφρεῖδος τὸν ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος, καὶ δεικνύων αὐτῷ δι' ἄκρου τοῦ ὀφθαλμοῦ βραδέως προσερχόμενον πρὸς αὐτοὺς γέροντα, πολυτελῶς ἐνδε-

δυμένον, βραχύσωμον, κεκυφότα, λευκοπώγωνα, καὶ, ὑπὸ προκυπτούσας ὀρφῦς, κλοπιμαῖα, ἀλλὰ ζωηρὰ τοξεύοντα βλέμματα,

— Πρόσεξε, τῷ εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ὁ Πετραλείφας ἔχει ὀξεῖαν τὴν ἀκοήν, καὶ ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰ τὸν ἔχωμεν ἐκ τρίτου εἰς τοῦτο τῆς συνδιαλέξεώς μας τὸ κείμενον.

Ὁ Πετραλείφας, προσελθὼν, ἐχαιρέτισε τὸν ἐπίσκοπον, καὶ τὸν ἠρώτησεν ἂν ἀνεπαύθη ἀπὸ τὴν ἐπίπονόν του ὁδοιπορίαν.

— Ὑπὸ φιλικὴν στέγην ὁ κάματος τῆς ὁδοιπορίας λησμονεῖται ταχέως, ἀπήντησεν ὁ ἀρχιερεύς.

— Ὄχι ὅμως αἱ ἐντυπώσεις αὐτῆς, εἶπεν ὁ Γοδοφρεῖδος. Ἡ Σεβασμιότης του, εἶναι ἀνεξάντλητος εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν θαυμάτων τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς.

— Ἡ ἐνδοξότης του ἂς εἰπῇ, ὑπέλαβεν ὁ ἐπίσκοπος, ἂν ἔχω ἄδικον, ἂν ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἦναι ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων. Τὰ Παρίσιά μας εἶναι ἐμπρός της σωρὸς καλυβῶν πνιγομένων εἰς τὴν ὁμίχλην καὶ εἰς τὸν βόρβορον.

— Ἐγὼ, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, ἴσως δὲν κριθῶ ἀμερόληπτος μάρτυς. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι ἂν ἀπῃτεῖτό ποτε νὰ ἔχῃ ἡ γῆ μίαν μόνην πρωτεύουσαν, ἡ Κωνσταντινούπολις ἔπρεπε νὰ ᾖναι ἡ πρωτεύουσα αὕτη.

— Πόσον ἐξάπτετε τὴν ἐπιθυμίαν μου νὰ ἰδῶ τὴν περίφημον ταύτην πόλιν, εἶπεν ὁ Γοδοφρεῖδος.

— Καὶ πρέπει νὰ τὴν ἰδῆτε, ἐκλαμπρότατε, ὑπέλαβεν ὁ ἀρχιερεύς. Εἰς τας πρώτας ἡμέρας τοῦ ἔαρος θὰ ἐπιστρέψωσιν αἱ αὐτοκρατορικαὶ τριήρεις, αἵτινες παρεχείμασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἰδοὺ ἀξιόλογος εὐκαιρία!

— Εἰς ταύτην τὴν πρότασιν δὲν θὰ μ' ἔχετε σύμμαχον, σεβασμιώτατε, εἶπεν ὁ Πετραλείφας. Ἡ ἐκλαμπρότης του μᾶς ὑπεσχέθη νὰ μᾶς συνοδεύσῃ τὴν ἄνοιξιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν εἶναι βεβαίως ἡ Ἄρτα Κωνσταντινούπολις. Κατοικεῖται ὅμως ἀπὸ καλὸν γείτονα, ὅστις θέλει δεχθῇ μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας τὸν υἱὸν τοῦ μεγάλου Βιλλαρδουίνου.

— Ἡ ἐπιθυμία μου εἶναι μεγίστη, εἶπεν ὁ Γοδοφρεῖδος, νὰ γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον καὶ νὰ προσκυνήσω τὸν δεσπότην τῆς Ἑλλάδος, οὗ ἀκούω φημιζομένην τὴν ἀνδρείαν, καθὼς καὶ τὴν φρόνησιν.

— Πόση εἶναι τοῦ γαμβροῦ μου ἡ προθυμία νὰ συσφίγξῃ τὰς φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἐνδόξου πατρός σας, τὸ βλέπετε προφανῶς, εἶπεν ὁ γέρων. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος, ἐπέτρεψε νὰ μὲ συνοδεύσῃ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, ἡ θυγάτηρ του. Ἡ πρόθεσίς του ἦτον νὰ πέμψῃ εὐχάριστον πρέσβυν.

— Συνήθως, ἀπεκρίθη εὐγενῶς ὁ Γοδοφρεῖδος, παρὰ τὴν ὑπερτάτην ἀνδρείαν θάλλει τὸ ὑπέρτατον κάλλος.

Ἡ δὲ Ἄννα, περὶ ἧς ἐνταῦθα ἐγίνετο λόγος, ἐκάθητο εἰς τὴν ἀντιπέραν γωνίαν, πλησίον τῆς Ἰσαβέλλας, γυναικὸς τοῦ Τοποτηρητοῦ, καὶ μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων γυναικῶν καὶ Βαρόνων, ὑπερέχουσα ὅλων κατὰ κάλλος καὶ χάριν, καὶ ἀξία τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς θεραπείας ἥτις τῇ ἐδαψιλεύετο. Τὸ ἐνδυμά της ἦν κυανοῦν, ἔχον ἀργυροῦς ἀστέρας ἐπειργασμένους· εἰς τὸν τράχηλον ἔφερε περιδέραιον ἀδαμάντινον, καὶ ἀδαμάντινον διάδημα εἰς τὴν μέλαιναν κόμην της, ἣν ἐσκίαζον πτερὰ κυανᾶ. Ἕκαστον κίνημά της ἦν ἁρμονία, ἕκαστον βλέμμα της ἦν μειδίαμα. Ἂν αἱ κλασικαὶ ἀναμνήσεις δὲν εἶχον πρὸ πολλοῦ σβεσθῇ εἰς τὴν Σπάρτην, ἡ Σπάρτη ἤθελε τὴν ἀσπασθῇ ὡς τὴν Θεὰν, ἥτις ἀνέδυ ἐκ τῶν κυμάτων τῆς ἀπέναντι νήσου Κυθήρας.

Ὀπίσω της ἵστατο ὁ Γωλτιέρος, νέος ἱππότης, ξανθὸς, εὐειδὴς, χαρίεις καὶ εὔθυμος. Εἰς τὸ ὑψηλὸν δὲ καὶ περίγλυφον ἔρεισμα τῆς καθέδρας της στηριζόμενος, συνωμίλει μετὰ τῆς Ἄννης, ἥτις, διὰ νὰ τῷ ἀποκρίνεται, ὑπέκλα ἠρέμα τὸν κύκνειον τράχηλόν της.

— Εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς γενικῆς εὐθυμίας, ἔλεγεν ὁ Γωλτιέρος, γνωρίζω τινὰ ὅστις βαθέως θέλει λυπηθῇ διότι δὲν εἶναι παρών.

— Τῷ ὄντι; εἶπεν ἡ Ἄννα.

— Ὦ! πόσην ἀδιαφορίαν ἐκφράζει τὸ τῷ ὄντι τοῦτο! Τολμῶ νὰ ἐρευνήσω διατί; ἠρώτησεν ὁ νέος Ἱππότης.

— Διότι, ἀπεκρίθη ἡ Ἄννα, δύνασθε νὰ τὸν γνωρίζετε, ἀλλ' ἐγὼ δὲν τὸν γνωρίζω.

— Καὶ ἂν σᾶς εἰπῶ ὅτι εἶναι ὁ Γουλιέλμος Δελαρόσης αὐτός;

— Τότε τί ἄλλο ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ, εἰμὴ νὰ σᾶς ἐπαναλάβω, ὅτι δὲν τὸν γνωρίζω;

— Ἐννοῶ, εἶπεν ὁ Γωλτιέρος, ὅτι ἡ πρεσβεία μου διατρέχει κίνδυνον, καὶ φοβοῦμαι ὅτι κακὴν ἔκαμεν ἐμοῦ ἐκλογὴν ὁ Μέγας Κὺρ, ὁ αὐθέντης μου.

— Νομίζετε; εἶπε μειδιῶσα ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοδώρου. Δι' ὄντινα λόγον καὶ ἂν τὸ φρονῆτε, ἂν τύχῃ ἀνάγκη, ἠμπορῶ νὰ μαρτυρήσω ὑπὲρ ὑμῶν, ὅτι οὔτε ὁ ζῆλος σᾶς ἐπέλιπεν, οὔτε ἡ εὐγλωττία. Εἶμαι βεβαία, ἂν σᾶς ζητήσω νὰ μὲ περιγράψετε τὸν ἐντολέα σας, θὰ μὲ εἰπῆτε, ὅτι δὲν ἐσταυροφόρησε ποτὲ ἀνδρειότερός του ἱππότης, ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν δὲν ὑπάρχει ἄγγελος ὡραιότερός του

— Εἰς τοιαύτας ὑπερβολὰς ὁ ζῆλός μου δὲν θὰ μὲ παραφέρῃ, εἶπεν ὁ Γωλτιέρος γελῶν. Ἐκτιμητὴς τοῦ ἀνδρικοῦ κάλλους δὲν εἶμαι, ἠξεύρω δὲ μόνον ὅτι ὁ Γουλιέλμος οὔτε γωλὸς εἶναι, οὔτε τυφλός· ὡς πρὸς τὴν ἀνδρείαν δὲ γίγαντα δὲν τὸν λέγω οὔτε ἀνθρωποφάγον, ἀλλ' εἶναι ἱππότης, γνωρίζων τὰ χρέη του, καὶ ποτὲ μὴ πράξας χαμέρπειαν, οὔτε ἀγενῆ πρᾶξιν.

— Μεγάλας μοὶ λέγετε ἀρετὰς, ἀπεκρίθη ἡ Ἄννα. Ἀλλὰ ταύτας, εἰπέτε εἰς τὸν ἐντολέα σας, ὅτι καὶ ὁ μετριώτερος ἱππότης τὰς ἔχει.

— Ὦ! βεβαίως, ἀπεκρίθη ὁ Γωλτιέρος. Ἀλλ' ὁ Γουλιέλμος εἶναι ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος τοῦ Αὐθέντου τῶν Ἀθηνῶν· ταύτην τὴν ἀρετὴν πολλοὶ ἱππόται δὲν τὴν ἔχουσι. Καὶ νομίζω ὅτι μικρὰ δὲν εἶναι.

— Τῷ ὄντι; ἐπανέλαβεν ἡ Ἄννα μὲ τὸν αὐτὸν τόνον, ὡς πρίν.

— Εὐδαίμων, εἶπεν ὁ νέος ἱππότης, εὐδαίμων ὁ Γουλιέλμος ὅτι δὲν εἶναι παρών.

— Καὶ διατι ἆρα; ἠρώτησεν ἡ νεᾶνις.

— Διότι γνωρίζω δύω ὀφθαλμούς, οἵτινες, ὅταν ἀτενίζωσιν εὐμενῶς, φέρουσι τὴν ἄνοιξιν μὲ τὰ ἄνθη της, ἀνοίγουσι τὸν οὐρανὸν μὲ τὰς δόξας του· ὅταν ὅμως στρέφωνται ἀδιάφοροι, φέρουσι τοὺς παγετοὺς τοῦ χειμῶνος, φέρουσι τοῦ ᾅδου τὰ σκότη. Γνωρίζω δύω χείλη, ζωὴν δίδοντα εἰς τοὺς νεκροὺς, ὅταν μειδιῶσι, φονεύοντα τοὺς ζῶντας, ὅταν λέγωσι τὸ ἐπάρατον τῷ ὄντι;

— Ὦ! πόσα πράγματα γνωρίζετε, εἶπεν ἡ Ἄννα, ἄγνωστα εἰς ἐμέ! Γνωρίζετε ἄραγε νὰ μὲ εἰπῆτε καὶ τίς θὰ κερδήσῃ τὸ ἄθλον σήμερον;

— Ἂν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἄθλου τῆς καλλονῆς, ἀπεκρίθη ὁ Γωλτιέρος, καὶ ἔμελλον ἐγὼ νὰ τὸ δώσω, δὲν ἤθελον διστάσει νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ.

— Καλῶς, εἶπεν ἡ Ἄννα, ἀλλὰ, βλέπετε, πρόκειται περὶ τοῦ ἄθλου τῆς ἀνδρείας καὶ μέλλω νὰ τὸ δώσω ἐγώ. Τί λέγετε;

— Τὸ μόνον, ὅπερ δύναμαι νὰ εἰπῶ, χωρὶς μεγάλου προφητικοῦ προτερήματος, εἶπεν ὁ νέος ἱππότης, εἶναι, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ τὸ κερδήσω ἐγώ. Θέλετε νὰ σᾶς εἰπῶ διατί;

— Ἂς λείψῃ τὸ διατί. Εἰπέτε με μᾶλλον τί θὰ τὸ κάμετε, ἀφ' οὗ τὸ κερδήσετε.

— Ἐννοεῖται, εἶπεν ὁ Γωλτιέρος, ἐπίσημον ἔκφρασιν δίδων εἰς τὸ πρόσωπόν του, ὅτι ὀφείλω νὰ τὸ παραδώσω εἰς τὸν αὐθέντην καὶ κύριόν μου, εἰς τὸν Γουλιέλμον Δελαρόσην, ὅστις μ' ἔπεμψεν.

— Ὦ! τὸν αἰώνιον αὐτὸν Γουλιέλμον! ἀνέκραξεν ἡ νεάνις, ὡς ἀγανακτοῦσα, προσέξατε μὴ μὲ κάμητε μέχρι τέλους νὰ τὸν μισήσω.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ ἐπὶ τῶν ὅπλων κήρυξ προσεκάλεσε τοὺς ἱππότας, ὅσοι ἔμελλον ν' ἀγωνισθῶσι, ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον καὶ νὰ προπαρασκευασθῶσιν. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Γωλτιέρος τὴν ἐχαιρέτα διὰ νὰ μακρυνθῇ·

— Ὅστις θέλει στέφανον, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἄννα, τὸν κερδαίνει μόνος του, καὶ ὅστις τὸν κερδήσῃ, δὲν τὸν δίδει εἰς ἄλλον.

Καὶ τὰς λέξεις ταύτας ἐπισφραγίσασα διὰ μειδιάματος, εἰς ὃ ἐπέλαμπεν ἀπερίγραπτος χάρις, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, καὶ ἀφῆκε τὸν Γωλτιέρον ν' ἀναχωρήσῃ, δάκνων τὰ χείλη του.

Εἰς τὸ μέρος δὲ, πρὸς ὃ ἔστρεψεν ἡ Ἄννα τὴν κεφαλὴν, ἀπήντησεν ἐπ' αὐτῆς ἐστηριγμένους τοὺς δύω μεγάλους καὶ μέλανας ὀφθαλμοὺς νεανίου, ὅστις, ἄοπλος καὶ λιτὸν φέρων χιτῶνα, ἠρείδετο εἰς τοῦ παραθύρου τὴν προέχουσαν παραστάδα. Τοῦ σώματός του ἡ πλαστικὴ καλλονὴ εἶχέ τι ὑπερήφανον, ἀλλ' ἡ κεφαλή του ἔκλινε πρὸς τὴν γῆν· οἱ μέλανες βόστρυχοί του περιελάμβανον τὸ πρόσωπόν του ὠχρὸν· καὶ τὰ χείλη του διεστέλλοντο εἰς πικρίας ἔκφρασιν. Ὁ νεανίας οὗτος ἦτον ὁ Λέων Χαμάρετος, περὶ οὗ ἠκούσαμεν διαλεγόμενον τὸν ὄχλον ἐμπρὸς τοῦ Ἱπποδρομίου. Εἰς τὴν τέφραν τῆς Σπάρτης, τὸν ἔσχατον σπινθῆρα τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς ἀναζωπυρήσας ὁ Λέων, ἤλπισε ν' ἀντιστῇ εἰς τῶν Φράγκων τὸν χείμαρρον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῶν ἀπέκρουσε μετὰ μεγάλης ἀνδρείας ἐπὶ πέντε ἡμέρας· ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ Σπάρτη ἔπεσε τὴν τελευταίαν της πτῶσιν, καὶ τὸ ξίφος τοῦ Χαμαρέτου ἐθραύσθη εἰς τὴν σιδηρᾶν πανοπλίαν τῶν ἱππότῶν. Ὁ Βιλλαρδουΐνος ὅμως, τὴν ἔμφρονα πολιτικὴν, ἣν εἶχε παραδεχθῆ δι' ὅλας τὰς κατακτήσεις του, καὶ εἰς ταύτην ἐφαρμόζων τὴν πόλιν, παρεχώρησεν εἰς τοὺς κατοίκους πολλὰ τῶν ἀστυκῶν προνομίων των, καὶ, ἀφ' ὅτου ὁ Πετραλείφας ἐπεδήμει παρ' αὐτῷ, ἐνίοτε, εἰς ἐκτάκτους δηλαδὴ περιστάσεις ὡς τὴν παροῦσαν, εἰς αὐτὸν χαριζόμενος, περιελάμβανεν εἰς τὰς προσκλήσεις του καὶ τοὺς προὔχοντας τῆς πόλεως, ἐν ᾗ διέτριβε. Μεταξὺ δὲ τῶν οὕτω προσκεκλημένων κατηριθμεῖτο ἀναγκαίως καὶ ὁ Χαμάρετος, οὐ μόνον διότι αὐτὸς ἦν εἷς τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν τῆς Λακεδαίμονος, ἀλλὰ καὶ διότι, διατρίψας ἄλλοτε εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Δεσπότου τῆς Ἑλλάδος, ἦν ἀρχαῖος γνώριμος τοῦ Πετραλείφου, ὅστις, εἰλικρινῶς ἢ μή, ἐπεδείκνυε πρὸς αὐτὸν μεγάλην ὑπόληψιν καὶ συμπάθειαν.

Ὅταν λοιπὸν, στρέψασα τὴν κεφαλὴν, εἶδεν ἡ Ἄννα τὸν Χαμάρετον πλησίον τοῦ παραθύρου, ἔκλινε τὸ βλέμμα ἐμπρὸς τοῦ ἐπιμόνου καὶ μελαγχολικοῦ βλέμματός του, καὶ τὸν ἐχαιρέτισε μετά τινος ταραχῆς. Ἐκεῖνος δὲ, ἀποδίδων τὸν χαιρετισμὸν, ἐπροχώρησε πρὸς αὐτὴν ἓν βῆμα.

— Μόνον θεατής; Κύριε Χαμάρετε, τῷ εἶπεν ἡ κόρη, ζητοῦσα ἀδιάφορόν τινα λόγον νὰ τῷ ἀποτείνῃ.

— Καὶ τοῦτο, εἶπε πικρῶς ὁ Χαμάρετος, εἶναι τιμὴ μεγάλη εἰς δούλους. Ὅταν οἱ κύριοί μας μᾶς εἰσάγωσιν εἰς τὴν παρουσίαν των, δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα βαθέως εὐγνώμονες;

— Ἔχετε ἄδικον λέγων ταῦτα, ἀπεκρίθη ἡ Ἄννα. Ἂν εἰσήρχεσθε εἰς τὸ στάδιον, οὐδεὶς εἶχε τὸ δικαίωμα, καὶ εἶμαι βεβαία, οὐδεὶς τὴν θέλησιν νὰ σᾶς ἐμποδίσῃ.

— Τὸ δικαίωμα; Κυρία, εἶπεν ὁ Λέων, κινῶν τὴν κεφαλήν. Τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς χρόνους τούτους εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ ἄκρον τῆς λόγχης, . . . καὶ ἡ ἐδική μας λόγχη ἐθραύσθη! Θέλησις δὲ ὑπάρχει μία τοὐλάχιστον βεβαίως, ἥτις μὲ ἐμποδίζει.

— Ὑπάρχει, νομίζετε; Ποία;

— Ἡ ἐδική μου. Ἀποστρέφομαι τὰ θεάματα ταῦτα.

— Κατ' ἐθνικὴν πρόληψιν, εἶπεν ἡ Ἄννα, πρόληψιν γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς, ἀλλὰ, ὁμολογήσατε, ὀλίγον ἰδιοτελῆ.

— Ἰδιοτελῆ! ἐπανέλαβεν ὁ Λέων μὲ φωνὴν, ἥτις ἀπεδείκνυεν ἐνδόμυχον θλῖψιν.

— Δὲν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγῶνας τούτους, εἰς οὓς εἶναι ἀναμφισβήτητος τῶν ἱππότῶν ἡ ὑπεροχή. Αὐτοὶ νηπιόθεν ἀνατρέφονται εἰς τὰ ὅπλα, καὶ ἀντιζήλους δὲν ἔχουσιν εἰς αὐτῶν τὴν ἄσκησιν. Οἱ συμπατριῶταί μας δὲν δύνανται νὰ μετρηθῶσι μετ' αὐτῶν . . .

— Δὲν εἶσθε φιλοπρόσωπος ὑπὲρ τῶν συμπατριωτῶν σας, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, ἐρυθριῶν ἰσχυρῶς. Ἀλλὰ μήπως ἔχετε ἄδικον; Οἱ ἡττηθέντες ποίας ἄλλης κρίσεως εἰσὶν ἄξιοι;

— Δὲν κρίνω καὶ πρὸ πάντων δὲν κατακρίνω τὸ ἔθνος μου. Ἂν οἱ Φράγκοι ἔχωσι κληρονόμημα τὴν ἀνδρείαν, ἔχει ἄλλας τὸ ἔθνος μας ἀρετάς. Δὲν ὁμολογεῖτε ὅμως ὅτι ἡ θέα τῆς ἀνδρείας κινεῖ τὴν καρδίαν καὶ ἐξάπτει τὴν φαντασίαν; Καὶ τί λαμπρότερον τῶν εὐγενῶν ἱππότῶν, οἵτινες, τὸ μέτωπον ὑψηλὸν, ἄτρομοι καὶ ἄμεμπτοι, προκαλοῦσι τὴν οἰκουμένην, κηρύττουσιν ὅτι οὐδένα φοβοῦνται καὶ εἰς οὐδένα ἐνδίδουσι, καὶ ὅ,τι κηρύττουσι τὸ κυροῦσι διὰ τῆς λόγχης των; Εἰς αὐτοὺς δὲν πρέπουσι τῶν ἀνδρῶν αἱ εὐφημίαι, τῶν γυναικῶν αἱ χειροκροτήσεις; Εἰς αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ ἄρχωσι; . . .

— Καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ δουλεύωμεν! ἀνέκραξεν ὁ Χαμάρετος, γινόμενος ὠχρότερος νεκροῦ. Ὦ Ἄννα! διατί δὲν ἐτάφην ὑπὸ τὰ τείχη τὰς Λακεδαίμονος!

Τὴν Ἄνναν ὅμως διέκοψεν οὐχὶ τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο, ἀλλ' ἡ γενικὴ ἐν τῇ αἰθούσῃ κίνησις, προελθοῦσα ἐκ τοῦ ὅτι τὸ περίχρυσον παραπέτασμα, πρὸς ὃ πολλοὶ, καὶ μάλιστα ὁ Πετραλείφας, ἔστρεφον συνεχῶς περίεργα ἢ ἀνυπόμονα βλέμματα, ἠγέρθη ἐκ νέου καὶ προῆλθεν ὁ Τοποτηρητής, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἱερέως.

Ἄρτι δ' ἐξερχόμενος ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἐγράφη πρὸς τὸν ἱερέα μὲ τόνον φωνῆς ἠρεθισμένον.

— Ὑπάγετε, τῷ εἶπε, πάτερ, πρὸς τὸν ἡγούμενόν σας. Εἰπέτε τῷ· τὰ συμφέροντα τῆς ἐκκλησίας δὲν εἶναι εἰς χεῖρας αἱρετικῶν ἢ ἀπίστων. Θὰ συγκαλέσω σύνοδον ἐπισκόπων. Ἐκεῖνοι ἂς κρίνωσι μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ.

Ὁ μοναχὸς ἔκλινε μέχρις ἐδάφους καὶ, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ εἰπῇ λέξιν, ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης. Ὁ δὲ Τοποτηρητής, προσελθὼν πρὸς τὸν Πετραλείφαν, ἱστάμενον εἰσέτι μεταξὺ τοῦ υἱοῦ του καὶ τοῦ ἐπισκόπου Ὠλένης,

— Αὐτοὶ, εἶπεν, οἱ μοναχοὶ θέλουσιν ἑτοίμην τὴν τράπεζαν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, καθὼς τὴν ἐλπίζουσιν εἰς τὸν μέλλοντα. Τοῖς ἔδωκα τὰ πλουσιώτερα κτήματα, καὶ ὅταν τοῖς ζητῶ ἓν δηνάριον διὰ τὴν κοινὴν ὑπεράσπισιν, στέλλουν νὰ μ' ἀπειλήσουν μὲ τοῦ Βατικάνου τοὺς κεραυνοὺς καὶ μὲ τὸ πῦρ τὸ ἐξώτατον. Ἔχω ἄδικον νὰ ζητῶ τῶν μοναστηρίων τὸν φόρον; ἠρώτησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Πετραλείφαν.

— Τῷ Καίσαρι τὰ τοῦ Καίσαρος, εἶπεν αὐτὸς μὲ χαιρετισμὸν καὶ μειδίαμα αὐλικοῦ.

— Θὰ συγκαλέσω ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουΐνος. Ἀλλ' αἱ κυρίαι καὶ οἱ ἱππόται ἀνυπομονοῦσιν. Ἂς ὑπάγωμεν.

Καὶ, λαβὼν τὸν Πετραλείφαν ἐκ τῆς χειρὸς, ἐπροπορεύθη· ἠκολούθησε δὲ ὅλον τὸ πλῆθος τὸ πληροῦν τὴν αἴθουσαν.

ΚΕΦ. Γ'.

Ἀλλὰ, ἂν τὰ δημόσια συμφέροντα ἀπῄτουν νὰ μείνῃ τὸ παραπέτασμα κλειστὸν ἐπὶ τῆς συνδιαλέξεως μεταξὺ τοῦ Τοποτηρητοῦ καὶ τοῦ μοναχοῦ, δι' ἡμᾶς ὅμως οὐδὲν τοιοῦτο συμφέρον ὑπάρχει· ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἴσως θέλει συντείνει καὶ πρὸς ἐντελεστέραν καταλήψιν τῆς διηγήσεως ἡμῶν καὶ πρὸς ἀκριβεστέραν ἐκτίμησιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Βιλλαρδουΐνου, ἂν, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι προχωροῦσιν ἐν ἤχῳ σαλπίγγων πρὸς τὸ ἱπποδρόμιον, ὀπισθοδρομήσαντες ἐπὶ μίαν στιγμὴν, ἀκούσωμεν τί ἐρρέθη ὀπίσω τοῦ χρυσοπαρύφου ἐκείνου παραπετάσματος, πρὸς ὃ ὁ Πετραλείφας εἶχε τοξεύσει τόσα ὀξέα καὶ κλοπιμαῖα βλέμματα.

Ἅμα ὁ Βιλλαρδουΐνος εἰσήγαγε τὸν ἱερέα εἰς τὸν κοιτῶνά του καὶ τὸ παραπέτασμα ἔπεσεν ἐπ' ἀμφοτέρων, ὁ ἱερεὺς ἠπλώθη εἰς τὸ ἀνακλιντήριον, καὶ, τείνας τὰ μέλη του, ἀνεφύσησε βαθέως.

— Οὔρ! εἶπε, τί δρόμος! Καὶ τὰ τρισευλογημένα ῥάσσα αὐτά. Θαυμάσια ἴσως διὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Παραδείσου, διὰ τοὺς βράχους ὅμως τῆς Μεσσαρέας (Ἀρκαδίας) τίποτε δὲν ἀξίζουν. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὰ ῥίψω εἰς τὰς τριβόλους. Προτιμῶ νὰ περιπατῶ μὲ ὁλόκληρον σιδηρᾶν πανοπλίαν.

— Ἂν ἀνέπνευσας, φίλε Ῥαιμόνδε, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουΐνος, ἐξήγησέ μοι τί σημαίνει ἡ παρουσία σου, καὶ τί ἐννοεῖ τὸ σχῆμά σου; Τι φέρεις;

— Στοιχηματίζω ὅτι τὸ ὑποπτεύεις, ἀπεκρίθη ὁ Ῥαιμόνδος.

— Ὁ Κόμης Σαμπλίτης παραιτεῖται τῆς κυριαρχίας του ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου ὑπὲρ ἐμοῦ.

— Εἰς τὸ πρῶτον ἐπέτυχες, εἰς τὸ δεύτερον ὄχι.

— Πῶς; πῶς; τί ἐννοεῖς;

— Ἐννοῶ ὅτι ὁ Κόμης Σαμπλίτης παραιτεῖται τῆς κυριαρχίας του ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλ' ὄχι ὑπὲρ τῆς ἐξοχότητός σου.

— Ἀ! Ὑπὲρ τίνος λοιπόν;

— Ὑπὲρ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ῥοβέρτου τοῦ Σαμπλίτου.

— Τῷ ὄντι; εἶσαι βέβαιος;

— Ἂν δὲν ἤμην βέβαιος, πίστευσε ὅτι δὲν θὰ ἔκαμνα τὸν κόπον νὰ ἔλθω ἀπὸ τὴν Καμπανίαν καὶ νὰ σύρω καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ποδιάς.

— Ἰδοὺ τῶν ἡγεμόνων ἡ εὐγνωμοσύνη! ἀνέκραξεν ὁ Βιλλαρδουΐνος, ὑψῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν. Τῷ κατέκτησα τὴν Πελοπόννησον πόλιν πρὸς πόλιν, ἐν ᾧ ἐδυνάμην νὰ τὴν κρατήσω ὡς κτῆμα τοῦ ξίφους μου, ὡς τιμὴν τοῦ αἵματός μου, ἔγινα ἀπὸ φιλίαν καὶ ἀφοσίωσιν ἐδικός του ἄνθρωπος *λίζιος*, κα' ἤδη χαρίζει εἰς ἄλλον τὰς κατακτήσεις μου καὶ θέλει ἐμπρὸς εἰς τὸ πρῶτον παιδάριον, διότι φέρει τὸ ὄνομά του, νὰ κλίνω τὴν γηραιὰν κεφαλήν μου, ἥτις εἶχε τὸ δικαίωμα ἐμπρὸς οὐδενὸς νὰ μὴ κλίνῃ, πλὴν μόνου τοῦ Βασιλέως. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν εἴδησιν ἦλθες νὰ μὲ φέρῃς μὲ τόσον κόπον;

— Αὐτὴν βεβαίως. Ἡ φρονεῖς ὅτι τὸν κόπον δὲν τὸν ἀξίζει;

— Καὶ περιμένεις τώρα τὸ ποδοκόπιον καὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἐπιδεξιότητός σου;

— Ἂν μοὶ τὸ δώσῃς τοὐλάχιστον, εἶπεν ὁ Ῥαιμόνδος, ἠμπορεῖς νὰ ἔχῃς πεποίθησιν ὅτι δὲν σοὶ τὸ ἔκλεψα.

— Σὲ συμβουλεύω, φίλε μου, ἀπεκρίθη ὁ Βιλλαρδουΐνος, νὰ περιμείνῃς τὸν ὑψηλότατον Μισσὲρ Ῥοβέρτον, τὸν Αὐθέντην τῆς Πελοποννήσου. Ἐκεῖνος νὰ σοὶ τὸ δώσῃ.

Ὁ Ῥαιμόνδος ἐκέρασεν οἶνον ἀπὸ κρυσταλλίνην φιάλην, στίλβουσαν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ, πίνων αὐτὸν βραδέως,

— Εἰς τὴν ὑγείαν λοιπόν, εἶπε, τῆς Ὑψηλότητός του. Ὡς ἔλεγες, ἐξοχώτατε, ἰδοὺ τῶν ἡγεμόνων ἡ εὐγνωμοσύνη! Διατρέχω μὲ πτηνοῦ ταχύτητα τῆς ὑφηλίου τὸ ἥμισυ, γίνομαι ναύτης πρὸς χάριν σου, γίνομαι, ὁ Θεὸς νὰ μοὶ τὸ συγχωρήσῃ, ὑπηρέτης τῆς ἐκκλησίας, κινδυνεύω ὑπὸ τὰ ῥάσσα ταῦτα νὰ μεταβληθῶ εἰς βρύσιν, ὡς βράχος τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἀντὶ νὰ θαυμάσῃς τὴν ἐπιδεξιότητά μου, ἐξοχώτατε, μὲ χλευάζεις!

— Τὴν ἐπιδεξιότητά σου, φίλτατε Ῥαιμόνδε, μὲ τὴν ἀρίστην θέλησιν μὲ εἶναι δύσκολον νὰ θαυμάσω.

— Διατί τόσον δύσκολον;

— Διότι, ἀγαπητέ, ὅταν ἀνεχώρησεν ὁ κόμης Σαμπλίτης ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, τὸν συνώδευσες ὄχι διὰ νὰ ἔλθῃς νὰ μ' ἀναγγείλῃς τὸν διορισμὸν τοῦ διαδόχου μου, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν προλάβῃς.

— Ὁ κόμης Σαμπλίτης, ὅταν ἀνεχώρησεν, ἐξοχώτατε, σοὶ ὑπεσχέθη, ἢ ὄχι, ὅτι ἂν μετὰ ἓν ἔτος καὶ μίαν ἡμέραν δὲν ἐπιστρέψῃ ὁ ἴδιος καὶ δὲν πέμψῃ κἀνένα διάδοχόν του, θὰ μείνῃ εἰς τὴν ἐξοχότητά σου ἡ Αὐθεντεία τῆς Πελοποννήσου; Τὸ ἐνθυμεῖσαι;

— Μάλιστα, εἶπε μετά τινος ἀνυπομονησίας ὁ Βιλλαρδουίνος· ἐνθυμοῦμαι δὲ προσέτι ὅτι ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, διὰ νὰ κατορθώσῃς οὔτε νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἴδιος, οὔτε νὰ πέμψῃ κἀνένα διάδοχόν του. Μήπως ὀρθῶς δὲν ἀπομνημονεύω;

— Ὀρθότατα. Καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Σαμπλίτου τὴν ἐνθυμεῖσαι;

— Πιθανόν, εἶπε μειδιῶν ὁ Τοποτηρητής. Ἦτον, νομίζω ἡ δωδεκάτη Μαρτίου.

— Καὶ σήμερον ἔχομεν;

— Τριάκοντα Σεπτεμβρίου. Τί πρὸς τοῦτο;

— Τριάκοντα, μάλιστα. Καὶ νομίζει ἡ ἐξοχότης σου τόσον ἀνούσιον τὸ πλακούντιον τῆς Πελοποννήσου, ὥστε πρὸ ἑπτὰ μηνῶν νὰ κρυώνῃ ἐγκαταλελειμμένον καὶ νὰ μὴν εὑρίσκηταί τις νὰ τὸ καταπίῃ; Χωρὶς τῆς παραγνωριζομένης αὐτῆς ἐπιδεξιότητός μου, πρὸ πολλοῦ ἡ Πελοπόννησος θὰ εἶχε προσκυνήσει τὸν νέον αὐθέντην της.

— Τόσον ἀνυπόμονος ἦτον ὁ Σαμπλίτης! ἀνεφώνησεν ὁ Βιλλαρδουνίνος. Ἐφοβεῖτο μὴ βάλω εἰς τὸν κόλπον μου τὸν Μωρέαν;

— Μόλις εἴχομεν φθάσει εἰς Καμπανίαν, ἤρχισε διηγούμενος ὁ Ῥαιμόνδος, ἀφ' οὗ ἐῤῥόφησε καὶ δεύτερον ποτήριον τοῦ ξανθοῦ Καμπανίτου, καὶ συμπτώματά τινα ἤρχισαν νὰ μὲ ἀνησυχοῦν. Τοῦ ἀνεψιοῦ αἱ ὑπερβολικαὶ περιποιήσεις πρὸς τὸν θεῖόν του, τοῦ θείου ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸν ἀνεψιόν, μοὶ ἐφάνησαν προοίμια ὕποπτα. Ὅταν δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἤκουσα τὸν Σαμπλίτην ἐρωτῶντα τὸν Ῥοβέρτον ἂν ἐδοκίμασε ποτὲ χλωρὰ σῦκα, ἔκριναν τὸν κίνδυνον ἐγγύς, καὶ κατέπεισα τὸν κόμητα ὅτι, πρὶν ἐνεργήσῃ πρᾶξιν κυριαρχίας, χρέος εἶχε καὶ πρέπον ἦτον νὰ μεταβῇ εἰς Παρίσια, εἰς προσκύνησιν τοῦ Βασιλέως καὶ λιζίου αὐθέντου του. Δύω μῆνες εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς δωδεκάτης Μαρτίου. Ἄλλον ἕνα ἐδαπάνησεν εἰς προπαρασκευὰς ἡ κενοδοξία τοῦ κόμητος, ἣν ἐμετάλλευον. Ὁ Ῥοβέρτος ἤθελε νὰ συνοδεύσῃ τὸν θεῖόν του· ἀλλὰ, πλήρης ἐθουσιασμοῦ διὰ τοῦ νέου τὴν ἱκανότητα, ἔπεισα ἐγὼ τὸν Κόμητα νὰ τὸν ἀφήσῃ προσωρινὸν τοποτηρητήν του εἰς Καμπανίαν. Ἐν Παρισίοις τὸ ἔργον μου ἐχώρει ἀφ' ἑαυτοῦ· εἶχον συμμάχους τῆς αὐλῆς τὰ θέλγητρα καὶ τοῦ Κόμητος τὴν ματαιοφροσύνην, καὶ αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ὡς ὑπόπτεροι. Μίαν ἡμέραν τὸν εἶδα χασμώμενον. Ὀλέθριον σύμπτωμα! Ὁ Κόμης ἐβαρύνετο. Ἐδύνατο ἴσως νὰ ἐνθυμηθῇ τὰς ὑποθέσεις, καὶ μεταξὺ ἄλλων τόσῳ φυσικώτερον τὴν τῆς Πελοποννήσου, καθ' ὅσον αἱ γλυκεῖαι ἐπιστολαὶ τοῦ ἀνεψιοῦ ἦταν καθημεριναί. Ἐχρειάζετο δραστήριον ἀντιφάρμακον. Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βασιλέως Φιλίππου Αὐγούστου ἔλαμπον δύω ὀφθαλμοὶ γλαυκοί, ὡς ὁ οὐρανὸς τῆς Πελοποννήσου. Εἰς αὐτοὺς ἐνεπιστεύθην τὴν θεραπείαν τοῦ Κόμητος καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς μου· καὶ οὗτοι ἀντήμειψαν λαμπρῶς τὴν προσδοκίαν μου. Ὁ κόμης ἔπαυσε νὰ χασμᾶται, καὶ ἐγὼ νὰ φοβῶμαι.

— Ἄ! ἕως ἐδῶ σ' ἀναγνωρίζω. Λοιπὸν ἔπειτα!

— Ἔπειτα, ἐν ᾧ ἐνόμιζον ὅτι τὸ πλοῖον εὐθυδρομεῖ, αἴφνης τὸ βλέπω μίαν ἡμέραν εἰς τὴν πλευράν! Τί τρέχει; ἐρωτῶ· πόθεν πνέει ὁ ἄνεμος; ποῦ κρύπτεται ἡ ὕραλος; καὶ μέχρι τέλους τὴν ἀνακαλύπτω εἰς τὰ πάθη τῶν αὐλικῶν ἀντιθαλάμων, ὑπὸ τὸ σχῆμα ξένου Γραικοῦ ἐξ Ἄρτης, ὡς ἔμαθον, καλουμένου Ἰωάννου Νόννου. Τινὲς τὸν ἔλεγον ἁπλοῦν περιηγητήν. Ἄλλοι ὑπώπτευον μὴ ἦναι μυστικός τις ἀπεσταλμένος τοῦ Δεσπότου τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ἐν γένει ὅμως ἦτον ἀφανὴς καὶ ὀλίγον γνωστός· ἀλλὰ τόσον παραδοξότερον μοὶ ἐφάνη ὅτι ὁ κόμης εἶχεν ὑπὲρ τὸ δέον συνεχεῖς μετ' αὐτοῦ ὁμιλίας, καὶ ἐπρόσεξα. Προσέξας δὲ, ἀνεκάλυψα ὅτι ἐκεῖ ὁ σκορπιὸς ἐκάθευδεν.

— Ἐκεῖ; καὶ τί σχέσιν....

— Ἴσως ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης δύναται περὶ τούτου νὰ μὲ φωτίσῃ.

— Πῶς ἐγώ;

— Δὲν διατρίβει ἐδῶ ὁ Πετραλείφας, ὁ πενθερὸς τοῦ Δεσπότου τῆς Ἑλλάδος;

— Ναί, πρὸ ἑνὸς μηνός. Τί ἐξάγεις ἐκ τούτου;

— Ἴσως ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς του δὲν εἶναι ξένη πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Νόννου, καὶ τὴν ἀπόρασιν τοῦ Κόμητος τῆς Καμπανίας.

— Νὰ μ' ἀφαιρέσῃ τὴν αὐθεντείαν τοῦ Μωρέως; Νομίζω ὅτι ἀπατᾶσαι.

— Πῶς; Εἶναι λοιπὸν γνωστὸν εἰς τὴν ἐξοχότητά σου διατί ἦλθεν ὁ Πετραλείφας εἰς τὴν Πελοπόννησον;

— Κατ' ἐκεῖνον, ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ κτήματά του, ἀπεκρίθη ὁ Βιλλαρδουίνος· κατ' ἐμὲ ἦλθε νὰ πραγματευθῇ συζυγίαν τῆς ἐγγόνου του, ἥτις τὸν συνοδεύει, μὲ τὸν υἱόν μου Γοδοφρεῖδον. Βλέπεις ὅτι τῷ συμφέρει νὰ μὲ στηρίζῃ, ὄχι νὰ μὲ πολεμήσῃ.

— Ἐζήτησε λοιπὸν τὸν Γοδοφρεῖδον διὰ τὴν ἐγγόνον του; ἠρώτησε σκεπτικῶς ὁ Ῥαιμόνδος.

— Ῥητῶς ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Βιλλαρδουίνος· ἀλλ' οἱ τρόποι του εἰσὶ διαφανεῖς ἐκ προθέσεως.

— Ἄ! Τότε ὅλα μοὶ ἐξηγοῦνται, ἀνέκραξεν ὁ Ῥαιμόνδος.

— Τί σ' ἐξηγεῖται λοιπόν;

— Ὅτι ὁ Πετραλείφας εἶναι ἡ δολιωτέρα ἀλώπηξ, ἀφ' ὅσας ἔθρεψέ ποτε ἡ αὐλὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Τοῦτο δὲν εἶναι ἀνακάλυψις νέα, εἶπε μειδιῶν ὁ Τοποτηρητής. Ἀλλὰ πόθεν τὸ συμπεραίνεις;

— Ὁ Δεσπότης τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι, φαίνεται, ἄνθρωπος ν' ἁλιεύῃ εἰς θολὰ ὕδατα. Ὅταν ῥίπτῃ τὴν ὁρμιάν του, θέλει νὰ ἠξεύρῃ τί ἰχθὺν θ' ἀνασύρῃ· διὰ τοῦτο, πρὶν κηρυχθῇ, ἔπεμψε τὸν πενθερόν του νὰ βολιδοσκοπήσῃ ἐντέχνως.

— Τότε περίσκεψις, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος, δὲν τῷ ἐχρειάζετο. Ἡ συγγενικὴ σχέσις μετ' ἐμοῦ ὠφελεῖ μεγάλως τὰ συμφέροντα τοῦ Θεοδώρου. Οἱ δύω Αὐθένται ὁμοῦ εἰσὶν ἰσόσταθμοι ἑνὸς αὐτοκράτορος.

— Ἀναμφιβόλως, ἀπεκρίθη ὁ Ῥαιμόνδος· ἀλλ' εἰς τῶν δύω δὲν εἶναι αὐθέντης ἀκόμη. Διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ ἔπεμπεν ἐδῶ τὸν πενθερόν του νὰ προκαταλάβῃ τὴν θέσιν διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ Ἐξοχότης σου ἤθελες ἐπικυρωθῇ αὐθέντης, ἔπεμψε τὸν Νόννον πρὸς τὸν Σαμπλίτην, διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἂν θὰ ἐπικυρωθῇς.

— Τὸ πιστεύω, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος· εἶναι ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου. Πρὶν πατήσῃ, δοκιμάζει τὸ ἔδαφος ἀκροποδητί.

— Ὁ Νόννος λοιπὸν ἤρχισε νὰ ἐξιχνιάζῃ, νὰ ἐρευνᾷ, νὰ ἐρωτᾷ, νὰ πολυπραγμονῇ, ὥστε, ὅ,τι μάλιστα ἤθελα ν' ἀποφύγω, ἀνεπόλησε τὴν Πελοπόννησον εἰς τὸν Κόμητα. Ἀλλ' ὁ Νόννος αὐτὸς δὲν εἶναι ἀδέξιος ἄνθρωπος, καὶ ταχέως ἠτοιμάσθη τὸν ἄνεμον πνέοντα πρὸς τὸν Ῥοβέρτον· καὶ ἀμέσως ἔκρινεν, ὅτι εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ στρέψῃ κατὰ τὸν ἄνεμον τὰ ἱστία παρὰ νὰ παλαίσῃ πρὸς αὐτόν. Ἔκτοτε ἐνόησα ὅτι ἐνικήθημεν, καὶ ἐπροσπάθησα μὲν ἀκόμη νὰ κερδήσω καιρόν· ἀλλ' εἶδα ὅτι διὰ τοῦτο μόνον ὕποπτος ἐγινόμην· ἔστρεψα λοιπὸν καὶ ἐγὼ τὸ ᾤλλον, καὶ ἤρχισα νὰ ᾖμαι θερμὸς ὑπὲρ τοῦ Ῥοβέρτου. Ἅμα ἰδὼν τὸ πρᾶγμα ἀναπόρευκτον, ἔγραψα πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ ἀνήγγειλα τὰς προσπαθείας καὶ τὰς ἐλπίδας μου, καὶ μετά τινας ἡμέρας ὑπέγραψα ὡς μάρτυς τὸ δίπλωμά του ὡς αὐθέντου τοῦ Μωρέως.

— Ὑπέγραψας!

— Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ τὸ δίπλωμά του ἀνέλαβον νὰ φέρω ὁ ἴδιος πρὸς αὐτὸν, εἰς Σαμπλίτην τῆς Βουργωνίας, ὅπου κατοικεῖ. Καὶ τῷ ἔφερον προσέτι καὶ τὰς ἰδιαιτέρας ἐπιστολὰς καὶ ὁδηγίας τοῦ θείου του.

— Ὅπου τὸν εἰδοποιεῖ βεβαίως περὶ τῆς πρὸς ἐμὲ ὑποσχέσεώς του.

— Ὦ! αὐτήν, ὄχι! τὴν ἐλησμόνησα! διότι ἐγὼ ἔγραψα τὰς ἐπιστολάς.

— Καὶ τί τὸ ὄφελος; ὑπέλαβεν ὁ Βιλλαρδουίνος. Μὴ δὲν τὴν ἔμαθεν ἔπειτα ὁ Ῥοβέρτος ἀπὸ τὸν θεῖόν του, ἢ καὶ ἀπὸ τὸν Νόννον;

— Ἀπὸ τὸν θεῖόν του ὄχι, διότι ὁ Σαμπλίτης ἀνεχώρησεν εἰς Ἰταλίαν, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγὼ ἀνεχώρουν εἰς Βουργωνίαν. Καὶ ἀπὸ τὸν Νόννον δὲ ὄχι, διότι ὁ Νόννος δὲν τὴν ἤξευρε, καὶ, διὰ νὰ μὴ γεμίσῃ τὴν κεφαλήν του μὲ περιττὰς γνώσεις, τῷ ἐπρότεινα νὰ μὲ συνοδεύσῃ πλησίον τοῦ Ῥοβέρτου, ὅπερ ἤθελε πράξει καὶ ἂν δὲν τὸ ἐπρότεινα.

— Ὁ Ῥοβέρτος πρέπει νὰ σ' ἦτον εὐγνωμονέστατος!

— Πῶς ὄχι; Κατέστην ὁ πρῶτος μυστικοσύμβουλός του· καὶ ἀπόδειξις, ὅτι δύω δὲν παρῆλθον ἡμέραι καὶ μ' ἐνεπιστεύθη τὴν πρότασιν, ἥτις τῷ ἔγινεν ὑπὸ τοῦ Νόννου ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐθέντου τῆς Ἑλλάδος. Ἠξεύρεις ποία;

— Νὰ νυμφευθῇ ἴσως ὁ Ῥοβέρτος τοῦ Αὐθέντου τὴν θυγατέρα;

— Νὰ νυμφευθῇ ὁ Ῥοβέρτος τοῦ Αὐθέντου τὴν θυγατέρα.

— Καὶ ὁ Ῥοβέρτος;

— Ἐδέχθη.

— Ἐδέχθη, λέγεις;

— Ἐννοεῖται ὅτι ἐδέχθη, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ τῷ ἀρέσῃ ἡ νύμφη.

— Ὦ! ἂν μόνον τοῦτο ἐλλείπῃ, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος, τὸ ἐγγυῶμαι εἰς αὐτόν.

— Ἂν ἦναι τόσον βέβαιον ὅτι θὰ τῷ ἀρέσῃ, ὑπέλαβεν ὁ Ῥαιμόνδος, τόσῳ τὸ χειρότερον δι' αὐτόν.

— Διατί;

— Διότι ἡ θυγάτηρ τοῦ Αὐθέντου τῆς Βλαχίας πρέπει νὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ Γοδοφρείδου.

— Ἄ! φίλε Ῥαιμόνδε, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος μετ' ἀφελοῦς μειδιάματος, ἡμεῖς θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Καμπανίαν μας, νὰ καλλιεργῶμεν τὰ λάχανα τοῦ πατρικοῦ κήπου μας! Τίς θὰ θελήσῃ νὰ ἑνωθῇ μεθ' ἡμῶν;

— Θυμάσια! Τότε θὰ σοὶ ζητήσω, ἐξοχώτατε, νὰ μὲ δεχθῇς κηπουρόν σου! Ἀλλὰ, ἂν κατά τινα περίσασιν ἤθελες μείνῃ αὐθέντης τοῦ Μωρέως...

— Τότε ὡς τότε, εἶπεν Βιλλαρδουίνος. Ἡ Ἄνα τότε θὰ ἦν' ἐπιθυμητὴ νύμφη διὰ τὸν Γοδοφρεῖδον, ἂν ἄλλα τινὰ σχέδια... Ἀλλὰ τί νὰ ματαιολογῶμεν; Μέχρι τῆς 12 Μαρτίου ἔχομεν, νομίζω, ἀκόμη πέντε μῆνας καὶ δώδεκα ἡμέρας, δηλαδὴ πεντάκις τὸν καιρὸν νὰ ἔλθῃ ὁ Ῥοβέρτος καὶ νὰ λάβῃ τὴν κληρονομίαν του.

— Αἴ! πέντε μῆνες! εἶπεν ὁ Ῥαιμόνδος, δὲν εἶναι τέλος πάντων πέντε αἰῶνες! Θὰ ἰδῶμεν. Ἐν τούτοις, ἐξοχώτατε, σ' ἀφίνω ὑγείαν.

— Πῶς! Ἀναχωρεῖς; ποῦ ὑπάγεις;

— Πῶς, ποῦ ὑπάγω; Ὅπου τὰ χρέη μου μὲ καλοῦσιν. Εἰς τὸν Αὐθέντην τοῦ Μωρέως. Πρέπει νὰ τὸν συνοδεύσω, ὅταν θὰ ἔλθῃ νὰ λάβῃ τὴν κληρονομίαν του.

— Κατευόδιον, φίλτατε. Τοὐλάχιστον θὰ μὲ εἰδοποιήσῃς ἐν καιρῷ, ὥστε νὰ ἑτοιμασθῶ νὰ τὸν δεχθῶ κατ' ἀξίαν;

— Χωρὶς ἀμφιβολίαν. Ἀλλά... νὰ μὴ λησμονήσω τὸ σπουδαιότερον. Πρέπει νὰ μοὶ μετρήσῃς ὀκτὼ χιλιάδας χρυσᾶ ὑπέρπυρα.

— Πρέπει, φρονεῖς; Διατί τοῦτο;

— Δι' ἔξοδα τῆς ὁδοιπορίας τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος τοῦ Αὐθέντου.

— Ὦ! τῷ ὄντι! ἐν τῇ ὑψηλῇ σου φρονήσει ἔκρινας ὅτι πρέπει ἐγὼ νὰ προμηθεύσω τὰ ἔξοδα τῆς ὁδοιπορίας του;

— Καὶ οὕτω θὰ κρίνῃ καὶ ἡ Ὑμετέρα ἐξοχότης, ἂν ἀκούσῃ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας μου.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΕΛΛΗΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΗΣ

τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος.

Οἱ ἱστοριογράφοι τοῦ Σοσιαλισμοῦ παρέλειψαν, νομίζομεν, νὰ ἀναφέρωσιν ἕνα τῶν πρακτικωτέρων αὐτοῦ ὀπαδῶν, τὸν Γεμιστὸν Πλήθωνα, ὅστις, διατελέσας, ἐν ἀρχῇ τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, σύμβουλος τοῦ δεσπότου τῆς Πελοποννήσου Θεοδώρου, προέτεινεν εἰς αὐτὸν σχέδιον οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως, στηριζόμενον βεβαίως ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς αἱρέσεως, ἥτις σήμερον ταράττει τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, προϋποθέτον, δηλαδή, τὴν καταργησιν, μέχρι τινὸς τοὐλάχιστον, πάσης ἀκινήτου κτήσεως. Τὸ σχέδιον τοῦτο εἶναι μάλιστα λόγου ἄξιον κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν προέκυψε κάτωθεν, ἀλλὰ ἄνωθεν· ἐν ἄλλαις λέξεσι, δὲν ἐκυοφορήθη εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνθρώπων φιλοδόξων, οἵτινες ζητοῦσι νὰ ἁρπάσωσι τὴν ἀρχήν, θεραπεύοντες τὰ κτηνωδέστερα τοῦ ὄχλου πάθη· δὲν ἐχρησίμευσεν ὡς σημαία ἀνθρώπων πεινα λέων, ὁρμώντων ἐπὶ τὸν σφετερισμὸν τῆς περιουσίας συμπολιτῶν ἐργατικωτέρων ἢ εὐτυχεστέρων· ἀλλ' ἐπενοήθη ὑπὸ ἄρχοντος ἐπιδιώκοντος εἰλικρινῶς τὴν ἀναμόρφωσιν κοινωνίας κακῶς πασχούσης, καὶ ἀπατωμένου μὲν περὶ τὰς σκέψεις αὐτοῦ, πεπεισμένου ὅμως, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπιτηδειότερος τῆς σωτηρίας αὐτῆς τρόπος. Προστούτοις, τὸ βούλευμα ἐκεῖνο ἐπιμαρτυρεῖ τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι αἱ ἀποτρόπαιοι αὗται δοξασίαι δὲν ἀναφαίνονται εἰμὴ εἰς κοινωνίας νοσερὰς, καὶ ἡμιβαρβάρους, οὐδέποτε δὲ εἰς ἀκμαίας, ἢ καὶ ἁπλῶς ὁπωσοῦν πεπολιτισμένας, διότι, ὡς θέλομεν ἴδει, προϋποθέτει πολιτείαν συγκειμένην ἀπὸ μόνων γεωργῶν καὶ ποιμένων, παντάπασι δ' ἀπεστερημένην ἀνωτέρας βιομηχανίας, γραμμάτων, τεχνῶν, ἐπιστημῶν. Ἀφ' ἑτέρου τὸ σχέδιον τοῦ Γεμιστοῦ Πλήθωνος διαφέρει κατὰ τοῦτο τῶν πλείστων ἄλλων σοσιαλιστικῶν σχεδίων, ὅτι δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀνυπάρκτου καὶ ἀδυνάτου ἰσότητος τῆς εὐφυΐας καὶ φιλεργίας τῶν ἀνθρώπων, οὐδ' ἐπὶ τῆς ἀδικωτάτης ἴσης διανομῆς τῶν ὠφελημάτων, ἀλλ' ἐξεναντίας ἀφίνει στάδιον ἐλεύθερον εἰς τὴν δραστηριότητα, καὶ ἐπιτρέπει εἰς τοὺς δραστηριωτέρους μείζονα πλεονεκτήματα.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, οἱ Βυζαντινοὶ δὲν κατεῖχον ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον. Τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ Ἄργος ἦσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἐνετῶν. Αἱ Πάτραι ἦσαν κτῆμα τοῦ Λατίνου αὐτῶν μητροπολίτου, ἢ μᾶλλον τοῦ προεξάρχοντος αὐτοῦ Πάπα. Ὁ ἰσχυρὸς ἐκ Βενευέντου τῆς Νεαπόλεως οἶκος τῶν Τόκκων, ὅστις ἦρχε τῆς δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐδέσποζε καὶ τοῦ βορειοτέρου μέρους τῆς Ἠλείας· ἡ δὲ μεσημβρινὴ Ἠλεία ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ Γενουαίου Ἀσάνη Ζαχαρία Κεντυρίωνος. Ἡ Βυζαντινὴ λοιπὸν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἡγεμονία δὲν περιελάμβανεν εἰμὴ τὴν μεσογαίαν, τὴν βόρειον παραλίαν καὶ μέρος τῆς μεσημβρινῆς. Ἦτο δὲ εἰς ὀλεθρίαν κατάστασιν, διότι ἔπαθε μὲν καὶ ἔπασχε τὰ πάνδεινα ἀπό τε τῶν γειτόνων Φράγκων καὶ τῶν ἰδίων ἀρχόντων, ἐκινδύνευε δὲ ἔτι φοβερώτερον κίνδυνον ἀπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες εἶχον ἤδη καταλάβει τὸ πλεῖστον τῆς ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ Ἑλλάδος. Ταύτης τῆς ἡγεμονίας δεσπότην διώρισεν, ἐν ἔτει 1407, ὁ προπαρατελευταῖος Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ Μανουὴλ τὸν δεύτερον αὐτοῦ υἱὸν Θεόδωρον. Καὶ εἰς τοῦτον τὸν Θεόδωρον καθυπέβαλε τὸ τολμηρὸν αὐτοῦ σχέδιον ὁ Γεμιστὸς Πλήθων.

Ὡρμήθη δὲ ἐπὶ τὴν μεταρρύθμισιν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀκολούθων σκέψεων. Ἡ κυριωτέρα ἐνασχόλησις τῶν Πελοποννησίων εἶναι, λέγει, ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία, ἀφ' ὧν ἐπαρκοῦσιν εἰς τρεῖς ἀνάγκας, τὴν συντήρησιν τοῦ οἴκου, τὴν φορολογίαν, τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ φορολογία καὶ ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἶναι ἀθλίως ὠργανισμέναι. Οἱ φόροι, ἂν καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἦναι μικρὸς, εἶναι ὅμως ποικίλοι, συλλέγονται ὑπὸ πολλῶν εἰσπρακτόρων, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς νομίσματα, ὄχι εἰς εἴδη· ἡ δὲ ποικιλία αὕτη τῶν φόρων καὶ τῶν εἰσπρακτόρων εἶναι καταθλιπτικωτάτη, καὶ ἡ εἰς χρήματα κατοβολὴ τοῦ φόρου ἐπιζημία εἴς τε τοὺς φορολογουμένους καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν, διότι τὰ κυκλοφοροῦντα ξένα νομίσματα εἶναι κακῆς ποιότητος. Ἀφ' ἑτέρου στρατεύουσιν ἀπὸ πολλῶν ὀλίγοι, καὶ ἐκ τούτων οἱ πλεῖστοι ἄοπλοι, ἅπαντες δὲ ἄμισθοι· ὅθεν λειποτακτοῦσι συνεχῶς, ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῶν, δι' ὧν τρέφουσιν ἑαυτοὺς καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς, ἔτι δὲ συντελοῦσιν εἰς τὰς χρείας τοῦ δημοσίου. Ἀλλ' εἶναι πρόδηλον, ὅτι στρατὸς τοιοῦτος δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ στρατός. Τινὲς προέτειναν νὰ ἐπιβληθῇ, εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν, νέος εἰδικὸς διὰ τὸν πόλεμον φόρος καὶ δι' αὐτοῦ νὰ συγκροτηθῇ δύναμις ἀποχρῶσα ξένων μισθοφόρων· ἀλλὰ ἡ πρότασις αὕτη εἶναι ἀτοπωτάτη, διότι ἡ αὔξησις τῶν φόρων δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἐπαγάγῃ τὴν ἐντελῆ τῶν κατοίκων καταστροφήν· καὶ ἔπειτα, ἐπειδὴ ὁ ξενολογηθεὶς ἐκεῖνος στρατὸς δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ μόνος εἰς τὴν ἄμυναν τῆς χώρας, ἡ Κυβέρνησις θέλει πάλιν ἀναγκασθῇ νὰ στρατολογήσῃ καὶ ἐκ τῶν ἐγχωρίων, ὥστε ἡ νομιζομένη ἐκείνη διόρθωσις τῶν πραγμάτων οὐδὲν θέλει διορθώσει, ἀλλὰ μόνον θέλει προσθέσει νέα βάρη εἰς τὸν καὶ ἄλλως τοσοῦτον πάσχοντα λαόν.

Ὅθεν ὁ Πλήθων προτείνει νὰ διαιρεθῇ ἅπαν τὸ ἐργατικὸν τῆς Πελοποννήσου πλῆθος εἰς δύω τάξεις· πρῶτον, τοὺς στρατιωτικῶς ὑπηρετοῦντας, δεύτερον, τοὺς γεωργοὺς ἅμα καὶ φορολογουμένους. Ἕκαστος δὲ Πελοποννήσιος νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην εἰς ἣν φύσει εἶναι ἐπιτηδειότερος. Πρὸς τούτοις οἱ ποικίλοι ἐκεῖνοι φόροι καὶ εἰσπράκτορες νὰ καταργηθῶσιν, ἀντὶ δὲ πάντων αὐτῶν νὰ εἰσαχθῇ εἷς καὶ μόνος ἐτήσιος φόρος, ἀποχρῶν ὡς πρὸς τὰς κοινὰς χρείας, ἐπιεικὴς ὡς πρὸς τὸν φορολογούμενον, ὑπὸ ἑνὸς εἰσπράκτορος συλλεγόμενος, καὶ καταβαλλόμενος εἰς εἴδη. Περὶ δὲ τῆς χρήσεως τῶν εἰσπράξεων τούτων, ὁ Πλήθων γνωματεύει ὡς ἀκολούθως.

Τρεῖς ἀνθρώπων τάξεις ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἀπολαύωσι τῶν καρπῶν τοῦ ἐργαζομένου πλήθους· οἱ παραγωγοὶ αὐτοί, οἱ κεφαλαιοῦχοι, οἱ ἐπιμελούμενοι τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν, εὐημερίαν καὶ εὐταξίαν. Παραγωγοὶ εἶναι οἱ γεωργοί, οἱ ἀμπελουργοί, οἱ ποιμένες· κεφάλαια εἶναι τὰ ποιμενικὰ καὶ ἄλλα κτήνη, οἱ ἀγροί, αἱ ἄμπελοι· τὴν δὲ τρίτην τάξιν ἀποτελοῦσιν οἱ στρατιῶται, οἱ παντὸς εἴδους ἄρχοντες καὶ ἰδίως ὁ ὑπέρτατος τῆς πολιτείας κυβερνήτης. Ὅθεν ἅπαντα τὰ προϊόντα τῆς χώρας, ἔλαιον, οἶνος, σῖτος, βαμβάκιον, νεογνὰ τῶν ποιμνίων, γάλα, μαλλίον κ. τ. τ. διαιροῦνται, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Πλήθωνος, εἰς τρία μερίδια, καὶ, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ σπόρου καὶ τῶν γεννώντων ζώων, ἓν μὲν μερίδιον καταλείπεται εἰς τὸν παραγωγὸν, ἓν δὲ δίδεται εἰς τὸν κεφαλαιοῦχον, καὶ ἓν ἀνήκει εἰς τὸ δημόσιον· ἐννοεῖται ὅτι ὁ παραγωγὸς, ὁ δι' ἰδίων κεφαλαίων ἐργαζόμενος, λαμβάνει τὰ δύο τρίτα τοῦ προϊόντος.

Σύμπασα ἡ τάξις τῶν ἐργατῶν ὀνομάζονται *Εἵλωτες*, διότι ἐργάζονται μόνον καὶ φορολογοῦνται, στρατιωτικὴν δὲ ὑπηρεσίαν δὲν τελοῦσιν· ὡς ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται μήτε νὰ περιφρονῶνται, μήτε ν' ἀδικῶνται, μήτε ἄλλως νὰ καταπιέζωνται. Εἰς ἕκαστον πεζὸν τοῦ μονίμου στρατοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν συγκρότησιν κυρίως ἀπέβλεπεν ὁ Πλήθων, παραχωρεῖται, πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ καὶ διατροφὴν, μία Εἱλωτικὴ οἰκογένεια· εἰς δὲ τὸν ἱππέα ἐπιτρέπονται δύο, ὥστε ὁ στρατιώτης, ἀμέριμνος οὕτω γενόμενος ὡς πρὸς τὰς χρείας ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ὑπηρετεῖ τὴν πατρίδα οὐ μόνον ἐν καιρῷ τοῦ κινδύνου, ἀλλὰ καὶ ἀδιαλείπτως διατελεῖ, ἐν στρατοπέδοις καὶ ὀχυρώμασι, γυμναζόμενος περὶ τὰ ὅπλα. Ὁ αὐτοκράτωρ θέλει προσδιορίσει πόσαι Εἱλωτικαὶ οἰκογένειαι πρέπει νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς τοὺς ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ, εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας πάσης τάξεως, εἰς τὸν ἀνώτερον καὶ κατώτερον κλῆρον, τελευταῖον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ δεσπότου.

Ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ αὕτη μεταρρύθμισις προϋποθέτει, φυσικῷ τῷ λόγῳ, τὴν ἔλλειψιν πάσης ἀκινήτου κτήσεως. Ὁ δραστήριος, ὁ βιομήχανος ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐκχερσώσῃ, νὰ γεωργήσῃ, νὰ σπείρῃ ὅσον μέρος τῆς Πελοποννήσου θέλῃ καὶ δύναται· πᾶσα τῆς χερσονήσου χώρα, ὑπὸ ἄλλου μὴ καλλιεργουμένη, εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ. Ἀδικος ἀφαίρεσις προηγουμένης κτήσεως δὲν προκύπτει, ὡς ἐκ τούτου, κατὰ τὸν Γεμιστὸν Πλήθωνα· διότι, ἐνόσῳ ὁ κατέχων καλλιεργεῖ, ἡ γῆ εἶναι ἀναφαίρετον αὐτοῦ κτῆμα· ἅμα ὅμως παύσῃ τοῦ νὰ καθιστᾷ αὐτὴν χρήσιμον, τὸ κτῆμα, γινόμενον εἰς αὐτὸν μὲν ἀνωφελὲς, εἰς δὲ τὸ δημόσιον ἐπιζήμιον, μεταβαίνει εἰς τὴν κοινὴν κτῆσιν καὶ προσκαλεῖ ἕτερον δραστηριώτερον κάτοχον.

Νομίσματος χρείαν ἡ Πελοπόννησος, κυρίως εἰπεῖν, δὲν ἔχει, διότι τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα καταβάλλονται εἰς εἴδη, ἀπὸ δὲ τῆς ἀλλοδαπῆς ἡ χώρα δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ λαμβάνῃ εἰμὴ σίδηρον καὶ ὅπλα, τὰ ὁποῖα εὐχερῶς δύναται νὰ πληρώσῃ μὲ βαμβάκιον, μὲ μαλλίον, μὲ λίνον, μὲ μέταξαν, προϊόντα ἐν ἀφθονίᾳ ὑπὸ τῆς Χερσονήσου παραγόμενα. Ἀλλ' ὁ Πλήθων δὲν καταργεῖ πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐμπορίαν· χρησίμων εἰδῶν ἐπιτρέπει τὴν ἀφορολόγητον εἰσαγωγὴν, εἴς τε τοὺς πολίτας καὶ εἰς τοὺς ξένους· ἐξεναντίας ὅμως ἐπιβάλλει φόρον βαρὺν εἰς τὴν ἐξαγωγὴν εἰδῶν, τὰ ὁποῖα δύνανται ἐπωφελέστερον νὰ δαπανηθῶσιν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, καὶ διὰ νὰ ἀσφαλισθῇ ἡ προμήθεια τῆς χώρας, καὶ διὰ νὰ πληρωθῇ τὸ δημόσιον ταμεῖον, δυνάμενον, ἀπὸ τῶν χρημάτων τούτων, νὰ ἐπαρκῇ εἰς προσβείας καὶ ἄλλας ἐκτάκτους δαπάνας. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Πλήθωνος εἰμὴ ὡς δευτέρου λόγου ἄξια ἀντικείμενα· ἡ πολιτεία δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσῃ τὴν συντήρησιν καὶ σωτηρίαν αὐτῆς εἰμὴ ἀπὸ τοῦ προεκτεθέντος συστήματος τῆς φορολογίας καὶ στρατολογίας.

Ὁ Πλήθων ἐπέστησε τὴν προσοχὴν καὶ εἰς τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην. Κακουργήματα, λέγει, συμβαίνουσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καθ' ἑκάστην, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ· ἔπρεπε δὲ, κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, νὰ τιμωρῶνται μὲ θάνατον. Ἀλλὰ καρατομίαι μὲν οὐδέποτε ἤδη ἐνεργοῦνται· οἱ δὲ κακοῦργοι ἢ ἀκρωτηριάζονται, ἢ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀτιμώρητοι καταλείπονται. Τὸ μὲν εἶναι βάρβαρον, τὸ δὲ, ἀνόητον καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἐπιβλαβέστατον. Οἱ ἠκρωτηριασμένοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι κινοῦσι τὴν ἀηδίαν τῆς κοινωνίας καὶ καταντῶσι βάρος δι' αὐτὴν, ὥστε ἡ τιμωρία αὐτῶν οὔτε διδακτικὴ, οὔτε χρήσιμος ἀποβαίνει. Εἶναι δὲ πολὺ ἐπωφελέστερον νὰ μεταχειρίζωνται τοὺς καταδίκους, δεσμίους ὄντας, εἰς δημόσια ἔργα, εἰς τὴν βελτίωσιν λ. χ. τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐλαττοῦντες οὕτω τάς τε ἐργασίας τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ βάρη τοῦ ταμείου.

Τοιοῦτον ὑπῆρξεν, ἐν συνόψει, τὸ κυβερνητικὸν ἐκεῖνο σχέδιον τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο οὐδέποτε ἐξετελέσθη, διότι μετ' ὀλίγον καὶ τὰ βουλεύματα τοῦ Πλήθωνος, καὶ ὁ Δεσπότης ὅστις ἔμελλε νὰ βάλῃ αὐτὰ εἰς πρᾶξιν, καὶ ὁ λαὸς ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμελλον νὰ ἐφαρμοσθῶσι, καὶ ἡ χώρα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ὁποίας ἐπενοήθησαν, τὰ πάντα, ἑνὶ λόγῳ, κατεποντίσθησαν ἐντὸς τοῦ αἱματηροῦ κατακλυσμοῦ, δι' οὗ ἐκάλυψε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν ἡ Ὀθωμανικὴ σπάθη.

Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ.

ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΩΤΑΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΩΛΑΥΟΥ.

Ὑπὸ Κ. Π.

(Τέλος. Ἴδε τὰ φυλλάδια Εον καὶ ΣΤον.)

Καὶ ἤρξατο λοιπὸν ἡ δικαστικὴ ἐκείνη διαδικασία, ἥτις μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη, ὅτε, μετὰ παρέλευσιν 150 καὶ ἐπέκεινα ἐνιαυτῶν, θεωροῦμεν αὐτὴν ἀταράχως, συγκινεῖ ὡς δρᾶμα τὰς καρδίας ἡμῶν. Οἱ ἑκατέρωθεν ἀντιπαραταχθέντες ῥήτορες ἠγωνίσθησαν μετὰ δριμύτητος καὶ σφοδρότητος ἀλλοτρίας εἰς τοιαύτας συζητήσεις· οἱ ἀκροαταὶ ἐκαρδόκουν μετὰ τοσαύτης περιωδυνίας, ὥστε ἐνόμιζες, ὅτι διὰ τῆς ἐτυμηγορίας ἐκείνης πρόκειται νὰ ἀποφασισθῇ ἡ τύχη ἑνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν· αἱ δὲ τροπαὶ τῆς διαμάχης αὐτῆς ὑπῆρξαν τοσοῦτον αἰφνίδιαι καὶ καταπληκτικαί, ὥστε τὸ πλῆθος πολλάκις εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν μετέβη ἀπὸ ἀγωνίας εἰς εὐφροσύνην καὶ τἀνάπαλιν ἀπὸ εὐφροσύνης εἰς ἔτι δεινοτέραν ἀγωνίαν.

Ἡ εἰσαγγελία κατηγόρησε τοὺς ἐπισκόπους, ὅτι ἔγραψαν, ἢ ἐδημοσίευσαν ἐν τῇ κομητίᾳ τῆς Μιδδλεσεξίας (*) λίβελλον ψευδολόγον, κακόβουλον καὶ στασιαστικόν· ἐζήτησε δὲ πρὸ πάντων ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἔγραψαν τὸν λίβελλον, καὶ ἐκάλεσεν ἐπὶ τούτῳ πολλούς, διὰ νὰ βεβαιώσωσι τὸν χαρακτῆρα τῆς χειρὸς τῶν ἐπισκόπων. Ἀλλ' οἱ μάρτυρες ἦσαν τοσοῦτον ἀπρόθυμοι, ὥστε οὐδὲ κἂν μία σαφὴς ἀπάντησις κατωρθώθη νὰ ἐξαχθῇ παρ' οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν. Ὁ Πεμβέρτων, ὁ Πολλεξφήνιος καὶ ὁ Λευίνσιος ἰσχυρίσθησαν, ὅτι δὲν προέκυψεν ἀπόδειξις ἀποχρῶσα διὰ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τοὺς ἐνόρκους· δύο δ' ἐκ τῶν δικαστῶν, ὁ Ὀλλσούαϋς καὶ ὁ Ποούελλος, ἀπεφήνατο τὴν αὐτὴν γνώμην, καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ ἀκροατηρίου ἐπήρθησαν σφόδρα, ὅτε αἴφνης ἡ εἰσαγγελία ἀνήγγειλεν, ὅτι δι' ἄλλης θέλει βαδίσει ὁδοῦ, καὶ ὁ Πόουϊς, εἰ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κρύψῃ τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ, προσήγαγεν ἐπὶ μαρτυρίᾳ τὸν Βλαθουαύτιον (Blathwayt), ἕνα τῶν γραμματέων τοῦ μυστικοῦ συμβουλίου, ὅστις ἦτο παρὼν ὅτε ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἐπερωτήσει τοὺς ἐπισκόπους. Ὁ Βλαθουαύτιος ὤμοσεν, ὅτι ἤκουσεν αὐτοὺς ἀναγνωρίζοντας τὴν ὑπογραφήν· ἡ δὲ μαρτυρία αὕτη ἦτο κρίσιμος. « Διατί λοιπὸν », εἶπεν ὁ δικαστὴς Ὀλλσούαϋς πρὸς τὸν εἰσαγγελέα, « ἔχοντες τοιαύτην μαρτυρίαν, δὲν προσηγάγετε αὐτὴν ἐκ « πρώτης ἀφετηρίας, ἄνευ τοσαύτης χρονοτριβῆς ; » Τὸ διατί ἡ εἰσαγγελία δὲν ἐπεθύμει νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ μέσον τοῦτο τῆς ἀποδείξεως, ἄνευ ἐσχάτης ἀνάγκης, ἐφάνη μετ' ὀλίγον. Ὁ Πεμβέρτων, καταβὰς τὸν Βλαθουαύτιον, καθυπέβαλεν αὐτὸν εἰς ἐντονον ἀντεξέτασιν καὶ ἐπέμεινεν ὥστε ὁ μάρτυς νὰ ἀναφέρῃ ἐντελῶς πάντα τὰ μεταξὺ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν κατηγορουμένων διατρέξαντα. « Νόστιμον τοῦτο « πρᾶγμα, τῇ ἀληθείᾳ, » ἀνέκραξεν ὁ Οὐίλλιαμς, « Νομίζετε », εἶπεν ὁ Πόουϊς, « ὅτι ἐπιτρέπεται ὑμῖν νὰ ἀποτείνετε εἰς τὸν μάρτυρά μας πᾶσαν ἄτοπον ἐρώτησιν, ἥτις δύναται νὰ καταβῇ εἰς τὴν κεφαλήν σας ; » Ἀλλ' οἱ συνήγοροι τῶν ἐπισκόπων δὲν ἦσαν ἄνθρωποι τῶν ὁποίων ἠδύνατό τις νὰ ἀπαλλαγῇ τοιουτοτρόπως. « Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὤμοσεν, » εἶπεν ὁ Πολλεξφήνιος, « ὅτι θέλει εἴπει τὴν « ἀλήθειαν καὶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, θέλομεν λοιπὸν » καὶ πρέπει νὰ μᾶς ἀπαντήσῃ. » Ὁ μάρτυς ἐδίστασεν, ἐλάλησε μὲ τρόπον διφορούμενον, προσεποιήθη ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὰς ἐρωτήσεις, ἐπεκαλέσατο τὴν προστασίαν τοῦ δικαστηρίου· ἦτον ὅμως εἰς χεῖρας ἀπὸ τῶν ὁποίων δὲν ἦτον εὔκολον νὰ διαφύγῃ. Τελευταῖον παρενέβη αὖθις ὁ εἰσαγγελεύς. « Ἐὰν ἐπιμένετε, » εἶπεν, « εἰς τὸ νὰ κάμετε τοιαύτην ἐρώτησιν, εἰπέτε » μας τοὐλάχιστον ποίαν χρῆσιν μελετᾶτε νὰ κάμετε αὐτῆς. » Ὁ δὲ Πεμβέρτων, ὅστις, δι' ὅλης ταύτης τὰς διαδικασίας, ἐξεπλήρωσε τὸ χρέος του μεγενναιότητα καὶ ἐπιτηδειότητα, ἀπήντησεν ἀμελλητί. « Κύριοι δικασταί, θέλω ἀποκριθῆ εἰς τὸν κύριον » εἰσαγγελέα, διότι θέλω νὰ φερθῶ πρὸς τὸ δικα» στήριον εἰλικρινῶς καὶ ἀνυποκρίτως. Ἐὰν οἱ ἐπί» σκοποι ἀνεγνώρισαν τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἐπὶ τῇ » ὑποσχέσει τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ὅτι δὲν θέ» λει γίνει χρῆσις τῆς ὁμολογίας κατ' αὐτῶν, ἐλπί» ζω, ὅτι οὐδεὶς θέλει ὠφεληθῆ ἀπὸ τὸ ἄδικον τοῦτο » ὡς πρὸς αὐτοὺς πλεονέκτημα. » « Ἀποδίδετε » εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα πρᾶξιν, τὴν ὁποίαν » οὐδὲ νὰ ὀνομάσω τολμῶ, » εἶπεν ὁ Οὐίλλιαμς. » Καὶ ἐπειδὴ τοσοῦτον ἐπιμένετε, ἀπαιτῶ, ὑπὲρ » τοῦ Βασιλέως, νὰ καταχωρισθῇ ἡ ἐρώτησις εἰς » πρωτόκολλον. » « Τί θέλετε μὲ τοῦτο, Κύριε ἀν» τεισαγγελεῦ, » εἶπεν ὁ Σαουέρος, παρεμβάλων ἑαυτόν. « Ἐγὼ τὸ ἠξεύρω, τί θέλω, » ἀπήντησεν ὁ ἐξωμότης. « Ἀπαιτῶ ὥστε ἡ ἐρώτησις νὰ « καταχωρισθῇ εἰς πρωτόκολλον ». « Γράψατε ὅσα » πρωτόκολλα θέλετε, δὲν σᾶς φοβοῦμαι καθόλου, « Κε Εἰσαγγελεῦ, » εἶπεν ὁ Πεμβέρτων. Καὶ ἐπῆλθε τότε ἔρις ὀξεῖα καὶ σφοδρὰ, τὴν ὁποίαν μετὰ κόπου ἠδυνήθη νὰ καταπαύσῃ ὁ πρόεδρος. Εἰς ἄλλας περιστάσεις, ἤθελεν οὗτος πιθανώτατα διατάξει νὰ συνταχθῇ περὶ τῆς ἐρωτήσεως ἔκθεσις καὶ νὰ φυλακισθῇ ὁ Πεμβέρτων· ἀλλὰ, κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἡμέραν, κατέλαβεν αὐτὸν φόβος· πολλάκις ἐρρίψεν ὄμμα λοξὸν πρὸς τὴν πυκνὴν φάλαγγα τῶν κομήτων καὶ τῶν βαρώνων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐπετηρεῖτο, κατὰ δὲ τὴν προσεχῆ βουλευτικὴν σύνοδον ἠδύνατο νὰ δικασθῇ· καὶ ἐνόμιζε, λέγει τις τῶν παρισταμένων, ὅτι ἅπαντες οἱ παρόντες πατρίκιοι φέρουσιν ἀλύσους εἰς τοὺς κόλπους αὐτῶν. Τελευταῖον ὁ Βλαθουαύτιος ἠναγκάσθη νὰ ἐκθέσῃ ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ διατρέξαντα, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξήχθη, ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν ἀνέλαβε μὲν ῥητὴν ὡς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους ὑποχρέωσιν, ὅτι ὅμως οἱ Ἐπίσκοποι ἠδύναντο εὐλόγως νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ὑπῆρχεν ὑποχρέωσις σιωπηρά. Τῷ ὄντι, ἀπὸ τῆς ἀδημονίας μὲ τὴν ὁποίαν ἡ εἰσαγγελία κατέφυγεν εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ γραμματέως τοῦ συμβουλίου καὶ ἀπὸ τῆς σφοδρότητος μὲ τὴν ὁποίαν ἐξανέστη κατὰ τῆς ἀντεξετάσεως τοῦ Πεμβέρτωνος, κατέστη πρόδηλον, ὅτι καὶ αὐτὴ ἦτο τῆς αὐτῆς γνώμης.

Ἐντούτοις ὁ χαρακτὴρ τῆς χειρὸς ἀπεδείχθη· ἀλλὰ τότε παρήχθη ἄλλη σπουδαία ἔνστασις. Δὲν ἤρκει νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ἔγραψαν τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος λίβελλον, ἔπρεπε πρὸς τούτοις νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἔγραψαν αὐτὸν ἐν τῇ κομητίᾳ τῆς Μιδδλεσεξίας. Οὐ μόνον δὲ ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ ὁ ἀντεισαγγελεὺς δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ ἀποδείξωσι τοῦτο, ἀλλ' ἐξεναντίας οἱ κατηγορούμενοι ἠδύναντο νὰ ἀποδείξωσι τὸ ἐναντίον· διότι συνέπεσεν ὁ Σαγκρόφτιος νὰ μὴ λείψῃ οὐδ' ἅπαξ ἀπὸ τοῦ ἐν Λαμβέθῳ παλατίου αὐτοῦ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐφάνη τὸ περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς συγχωρητηρίου διακηρύξεως Βασιλικὸν διάταγμα, μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν εἶχεν ἤδη παραδοθῆ εἰς χεῖρας τοῦ Βασιλέως ἡ ἀναφορά. Ἅπασα λοιπὸν ἡ κατηγορία ἀνετράπη οὕτως ἐκ βάθρων καὶ τὸ ἀκροατήριον περιέμενε, μετὰ πολλῆς ἀγαλλιάσεως, ταχεῖαν τὴν ἀθώωσιν.

Τότε ἡ εἰσαγγελία μετέβαλεν αὖθις τὰ ὅπλα αὐτῆς, καὶ, παραιτήσασα ὁλοσχερῶς τὴν κατηγορίαν ὅτι ἔγραφη λίβελλος, ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ἐδημοσίευσαν λίβελλον ἐν τῇ κομητίᾳ τῆς Μιδδλεσεξίας. Τὸ ἐπιχείρημα ἦτο δυσχερέστατον. Ὁ νόμος ἐθεώρει βεβαίως τὴν εἰς τὸν βασιλέα παράδοσιν τῆς ἀναφορᾶς ὡς δημοσίευσιν. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἀποδειχθῇ ἡ παράδοσις αὕτη; Εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ ἐδόθη ἡ βασιλικὴ ἀκρόασις, ἐκτὸς τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐπισκόπων, οὐδεὶς ἄλλος ἦτο παρών. Ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ὁρκισθῇ ὅθεν τὸ γεγονὸς τῆς δημοσιεύσεως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ὁμολογίας τῶν κατηγορουμένων. Ὁ Βλαθουαύτιος ἠρωτήθη πάλιν, ἀλλὰ ματαίως. Ἐνεθυμεῖτο μὲν, εἶπε, καλῶς, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι εἶχον ἀναγνωρίσει τὸν χαρακτῆρα τῆς ἰδίας χειρὸς, δὲν ἐνεθυμεῖτο ὅμως ἂν ἀνεγνώρισαν τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ μυστικοῦ συμβουλίου, ὡς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρεδόθη τῷ βασιλεῖ, οὐδ' ἂν ἠρωτήθησαν κἂν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Πολλοὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι, παρευρεθέντες εἰς τὴν συνεδρίασιν τοῦ συμβουλίου, προσεκλήθησαν, καὶ μεταξὺ ἄλλων ὁ γραμματεὺς τοῦ Ναυτικοῦ Διευθυντηρίου Σαμουὴλ Πέπυς, ἀλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν εἰμπόρεσε ν' ἀναλάβῃ εἰς τὴν μνήμην του, ὅτι ἐρρέθη τι περὶ παραδόσεως. Μάτην ὁ Οὐίλλιαμς ὑπέβαλε παραπειστικὰς ἐρωτήσεις, μέχρις οὗ οἱ δικηγόροι ἀπεφήνατο, ὅτι τοιαῦται στροφαὶ καὶ διαστροφαὶ οὐδέποτε συνέβησαν εἰς δικαστήριον, αὐτὸς δὲ ὁ Οὐρίγτιος ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὁ τρόπος τοῦ ἐξετάζειν τὸν ὁποῖον μεταχειρίζεται ὁ ἀντεισαγγελεὺς, εἶναι παντάπασιν ἄτακτος. Ἀφ' οὗ δὲ ἀλλεπάλληλοι μάρτυρες ἀπήντησαν ἀρνητικῶς, ἀνέσεισαν τὴν αἴθουσαν θορυβώδεις καγχασμοὶ καὶ ἀλαλαγμοὶ ἐπινίκιοι τοὺς ὁποίους οὐδ' ἐπεχείρησαν νὰ κατασιγάσωσιν οἱ δικασταί.

Ἐφαίνετο ἄρα ὅτι νίκη ἐστεφάνωσε τελευταῖον τὴν πεισματώδη αὐτὴν μάχην. Ὁ ὑπὲρ τοῦ στέμματος ἀγὼν εἶχεν ἐξαντληθῆ. Καὶ ἂν οἱ συνήγοροι τῶν κατηγορουμένων ἐστώπων, ἡ ἀθώωσις ἦτο βεβαία, διότι καὶ ὁ ἐξωλέστερος καὶ ὁ ἀναισχυντότερος δικαστὴς δὲν ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ νὰ ὀνομάσῃ τὰ προσαχθέντα νόμιμον ἀπόδειξιν τῆς δημοσιεύσεως. Ὁ πρόεδρος ἤρξατο νὰ ὁμιλῇ πρὸς τοὺς ἐνόρκους καὶ ἤθελεν ἀναμφιβόλως προσκαλέσει αὐτοὺς νὰ ἀθωώσωσι τοὺς κατηγορουμένους· ἀλλ' ὁ Φίνχιος, ὁξὺς ὢν, καὶ τούτου ἕνεκεν ὄχι ἀποχρώντως συνετὸς, ἀναστὰς, ἀπῄτησε νὰ ἀκουσθῇ. « Ἐὰν θέλετε νὰ ἀκουσθῆτε, » εἶπεν ὁ Οὐρίγτιος, « θέλετε βεβαίως ἀκουσθῆ· ἀλλὰ δὲν καταλαμβάνετε τὸ ἴδιον ὑμῶν » συμφέρον. » Οἱ ἄλλοι συνήγοροι τῆς ὑπερασπίσεως ἠνάγκασαν τὸν Φίνχιον νὰ καθήσῃ καὶ παρεκάλεσαν τὸν πρόεδρον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πρὸς τοὺς ἐνόρκους λόγον. Παρεσκευάζετο δὲ ὁ πρόεδρος νὰ πράξῃ τοῦτο, ὅτε προσῆλθεν εἰς τὸν ἀντεισαγγελέα κλητὴρ ἀναγγέλλων, ὅτι ὁ Λόρδος Συνδερλάνδιος εἰμπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν δημοσίευσιν, καὶ ἐπὶ τούτῳ φθάνει ἀμελλητὶ εἰς τὸ δικαστήριον. Ὁ Οὐρίγτιος εἶπε τότε κακεντρεχῶς εἰς τοὺς δικηγόρους τῆς ὑπερασπίσεως, ὅτι αὐτοὶ καὶ μόνοι εἶναι παραίτιοι τῆς μεταβολῆς τὴν ὁποίαν λαμβάνει τὸ πρᾶγμα. Τὰ πρόσωπα τοῦ πλήθους ἐκατηφίασαν. Ὁ Φίνχιος ὑπῆρξεν ἐπί τινας ὥρας ὁ μισητότερος ἄνθρωπος τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τὶ δὲν εἰμπόρεσε νὰ καθήσῃ ἥσυχος, ὡς ἔπραξαν ἄλλοι καλήτεροί του ἄνδρες, ὁ Σαουέρος, ὁ Πεμβέρτων καὶ ὁ Πολλεξφήνιος; Ἡ ἐπιθυμία του νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν συζήτησιν, ἡ φιλοτιμία του νὰ ῥητορεύσῃ κατέστρεψαν ὅλην τὴν ὑπόθεσιν.

Ἐν τούτοις ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, εἰσῆλθεν ἐπὶ φορείου, εἰς τὸ δικαστήριον· διερχομένου δὲ αὐτοῦ οὐδεὶς πῖλος ἐκινήθη, καὶ ἐξ ἐναντίας πολλαὶ φωναὶ ἀνέκραξαν· « Παπιστάνικο σκυλί! » Ἦτο δὲ ὠχρὸς καὶ ἔντρομος, ἐκύτταζεν ἀκαταπαύστως κατὰ γῆς καὶ ἔδωκε τὴν μαρτυρίαν του μὲ φωνὴν διστάζουσαν, ὁμόσας, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι εἶχον ἀναγγείλει εἰς αὐτὸν τὴν πρόθεσίν των τοῦ νὰ παραδώσωσιν ἀναφορὰν εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ εἰσῆχθησαν εἰς τὸ βασιλικὸν δωμάτιον. Ἡ περίστασις αὕτη, συνδυαζομένη μὲ τὴν περίστασιν, ὅτι, μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ δωματίου ἀναχώρησιν αὐτῶν, εὑρέθη εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως ἀναφορὰ παρ' αὐτῶν ὑπογεγραμμένη, ἀπετέλει ἀπόδειξιν, τὴν ὁποίαν τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ ἀποχρῶσαν ὡς πρὸς τὸ γεγονὸς τῆς δημοσιεύσεως.

Ἡ δημοσίευσις λοιπὸν, ἐν τῇ κομητίᾳ τῆς Μιδδλεσεξίας, ἀπεδείχθη. Ἀλλὰ τοιουτοτρόπως δημο-

(*) *Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ Λονδίνου, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ταμέσιος κείμενον, ὑπάγεται εἰς τὴν κομητίαν τῆς Μιδδλεσεξίας· τὸ δὲ παρὰ τὴν δεξιὰν, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ Λαμβέθου προάστειον, ἀνήκει εἰς τὴν κομητίαν Συρρέϋος. Μετ' ὀλίγον θέλομεν ἴδει πόσον σπουδαία εἶναι ἡ διάκρισις αὕτη.*

σιεν θὲν ἐγγραφον, : ἦτον ἄρά γε λίβελλος ψευδολόγος, κακόβουλος καὶ στασιαστικός; Μέχρι τοῦδε ἡ συζήτησις περιεστράφη περὶ γεγονός, τὸ ὁποῖον ὅλος ὁ κόσμος ἤξευρεν ὅτι εἶναι ἀληθὲς, προέκειτο δὲ μόνον νὰ ἀποδειχθῇ κατά τινας δικαστικοὺς τύπους· ἤδη δὲ προέκυψε συζήτησις πολὺ σπουδαιοτέρα, διότι ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῶσι τὰ ὅρια τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας, ἀναγκαίως, δηλαδὴ, ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῇ μέχρι τίνος ὁ βασιλεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαλλάττῃ τῆς ἐκτελέσεως τῶν νόμων, μέχρι τίνος ὁ ὑπήκοος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαιτῆται τὴν θεραπείαν τῶν γενομένων ἀδικημάτων. Ἐπὶ τρεῖς ὅλας ὥρας, οἱ συνήγοροι τῶν κατηγορουμένων ἠγωνίσθησαν συντόνως ὑπὲρ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ συντάγματος καὶ ἀπέδειξαν ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τῆς βουλῆς, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι δὲν ἐβεβαίωσαν εἰμὴ τὴν ἀλήθειαν, παραστήσαντες εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι αἱ βουλαὶ ἀπερήνοντο κατ' ἐπανάληψιν παράνομον τὸ παρ' αὐτοῦ σφετεριζόμενον δικαίωμα τῆς ἀργεύσεως τῶν νόμων. Τελευταῖον ἀνέστη ὁ Σομέρσιος. Ὁ νέος οὗτος δὲν ἐλάλησεν εἰμὴ πέντε περίπου λεπτὰ, ἀλλὰ πᾶσα αὐτοῦ λέξις εἶχε τοσαύτην βαρύτητα, ὥστε ὅταν ἐκάθησεν, ἡ φήμη αὐτοῦ ὡς ῥήτορος καὶ δημοσιολόγου ἦτο τεθεμελιωμένη. Ἐξετάζων τὰς φράσεις, τὰς ὁποίας τὸ κατηγορητήριον μετεχειρίζετο διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἀποδιδομένην εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἀθέμιτον πρᾶξιν, ἀπέδειξεν, ὅτι πᾶσα αὐτοῦ λέξις, εἴτε οὐσιαστικὸν, εἴτε ἐπίθετον, ἦτον ὅλως διόλου ἄτοπος. Ἡ κατηγορία ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐγράφη λίβελλος ψευδολόγος, κακόβουλος, στασιαστικός. Τὸ ἔγγραφον δὲν εἶναι ψευδολόγον, διότι πᾶν παρ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον γεγονὸς, ἀποδεικνύεται ἀληθὲς ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τῆς βουλῆς. Τὸ ἔγγραφον δὲν εἶναι κακόβουλον, διότι οἱ κατηγορούμενοι δὲν ἐζήτησαν ἀφορμὴν ἔριδος, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐβλήθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην, ἢ νὰ ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν βασιλικὴν θέλησιν, ἢ νὰ προδώσωσι τὰ ἱερώτατα καθήκοντα τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς τιμῆς. Τὸ ἔγγραφον δὲν εἶναι στασιαστικὸν, διότι δὲν διεσπάρη ὑπὸ τῶν συντακτῶν εἰς τὸν ὄχλον, ἀλλὰ ἰδίᾳ παρεδόθη εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως· καὶ δὲν εἶναι λίβελλος, ἀλλὰ ἀναφορὰ κοσμία, ὁποίαν, κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τοὺς νόμους αὐτῆς τῆς αὐτοκράτορος Ῥώμης, κατὰ τοὺς νόμους ὅλων τῶν πεπολιτισμένων ἐπικρατειῶν, πᾶς ὑπήκοος, νομίζων ἑαυτὸν ἠδικημένον, δικαιοῦται νὰ ὑποβάλῃ εὐλαβῶς τῷ ἡγεμόνι.

Ὁ Εἰσαγγελεὺς ἀπήντησε συντόμως καὶ ἀσθενῶς· ὁ δὲ ἀντεισαγγελεὺς ἠγόρευσεν ἐκτενέστατα καὶ μετὰ πολλῆς πικρίας, καὶ πολλάκις διεκόπη ὑπὸ τῶν κραυγῶν καὶ τῶν συριγμῶν τοῦ ἀκροατηρίου, διότι κατήντησε νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἐκτὸς τῶν βουλῶν, οὐδεὶς ἄλλος ὑπήκοος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλῃ ἀναφορὰν εἰς τὸν βασιλέα. Ὅθεν ἡ ἀγανάκτησις τοῦ παρεστῶτος πλήθους εἶχε φθάσει μέχρι μανίας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πρόεδρος ἐξεπλάγη διὰ τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ ἐμπολαίου τούτου ἀνεμοστρόφιγγος.

Τελευταῖον ὁ Οὐρίγτιος ἐπεχείρισε νὰ συγκεφαλαιώσῃ τὴν συζήτησιν. Ὁ λόγος αὐτοῦ ἀπεδείκνυεν, ὅτι ὁ φόβος τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐμετριάζετο ὑπὸ τοῦ φόβου τὸν ὁποῖον ἐνέπνεεν αὐτῷ τὸ πολυάριθμον, τὸ λαμπρὸν, τὸ συγκεχινημένον ἐκεῖνο ἀκροατήριον. Εἶπε δὲ, ὅτι δὲν θέλει ἐκφέρει γνώμην περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀργεύσεως τῶν νόμων, ὅτι δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖον τοῦτο, ὅτι ἠδύνατο εἰς πολλὰ νὰ μὴ συμφωνήσῃ μὲ τὸν λόγον τοῦ ἀντεισαγγελέως, ὅτι ἰδίως ὁ ὑπήκοος ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι, ὅτι ὅμως ἡ προκειμένη εἰς τὸ δικαστήριον ἀναφορὰ εἶναι ἀπρεπῶς συντεταγμένη καὶ θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς λίβελλος. Ὁ Ἀλλυβόνιος ἦτο τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀλλὰ ἀνέδειξε, περὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς γνώμης ταύτης, τοσοῦτον αἰσχρὰν ἀμάθειαν τοῦ νόμου καὶ τῆς ἱστορίας, ὥστε ἐπέσπασε καθ' ἑαυτοῦ τὴν καταφρόνησιν ἁπάντων τῶν ἀκροατῶν. Ὁ Ὀλλοούαϋς ἀπέφυγε τὸ περὶ τῆς ἀργεύσεως τῶν νόμων ζήτημα· εἶπεν ὅμως, ὅτι θεωρεῖ τὴν ἀναφορὰν τοιαύτην ὁποίαν δικαιοῦνται νὰ ὑποβάλωσιν ὑπήκοοι νομίζοντες ἑαυτοὺς ἠδικημένους, καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν εἶναι λίβελλος. Ὁ Ποούελλος ἀνεδείχθη τολμηρότερος. Ἀπερήνατο, ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἡ συγχωρητήριος διακήρυξις εἶναι ἄκυρος καὶ μὴ οὖσα. καὶ ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἀργεύσεως τῶν νόμων, ὅπως ἐσχάτως ἐξησκήθη, εἶναι ἐντελῶς μὲ πάντα νόμον ἀσυμβίβαστον. Ἐὰν συγχωρηθῇ τοιαύτη ὑπέρβασις τῶν δικαιωμάτων τοῦ στέμματος, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ καταλυθῶσι τὰ παρλαμέντα. Ἅπασα ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία θέλει περιέλθει εἰς χεῖρας τοῦ Βασιλέως. « Τὴν περὶ τούτου κρίσιν, κύριοι ἔνορκοι, » εἶπεν, « ἀνατίθημι εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν « συνείδησιν. »

Εἶχε δὲ ἤδη συσκοτάσει, ὅτε οἱ ἔνορκοι ὑπεχώρησαν διὰ νὰ βουλευθῶσι περὶ τῆς ἐτυμηγορίας αὐτῶν. Ἡ νὺξ ἐκείνη ὑπῆρξε νὺξ δεινοτάτης ἀγωνίας. Σώζονται εἰσέτι ἐπιστολαί τινες γραφεῖσαι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῆς ἀμηχανίας, καὶ, τούτου ἕνεκα, μάλιστα περίεργοι. « Εἶναι ἤδη ἑξῶρας πολὺ », ἔγραφεν ὁ πρέσβυς τοῦ Πάπα, « ἡ δὲ ἀπόφασις, δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστή. Οἱ δικασταὶ καὶ οἱ κατηγορούμενοι ἀπῆλθον οἴκαδε. Οἱ ἔνορκοι διατελοῦσι βουλευόμενοι. Αὔριον θέλομεν μάθει τὴν ἔκβασιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀγῶνος. »

Ὁ ἐπίτροπος τῶν ἐπισκόπων διενυκτέρευσε, μετὰ πολλῶν ὑπηρετῶν, ἐπὶ τῶν βαθμίδων, αἵτινες ἦγον εἰς τὸ δωμάτιον τῆς διασκέψεως τῶν ἐνόρκων, διότι ἦτον ἀπαραίτητον νὰ φρουρηθῶσιν οἱ ὑπάλληλοι οἱ τὰς θύρας φρουροῦντες, οἵτινες, θέλοντες πιθανώτατα τὴν ὑπερίσχυσιν τῆς αὐλῆς, ἠδύναντο νὰ δώσωσι τροφὴν εἰς κἀνένα αὐλικὸν ἔνορκον καὶ νὰ περιποιήσωσιν οὕτως εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ νὰ λιμοκτονήσῃ τοὺς ἄλλους ἕνδεκα. Ὅθεν ἡ ἐπαγρύπνησις ὑπῆρξεν αὐστηρά. Οὐδὲ λύχνου εἴσοδος ἐπετράπη διὰ νὰ ἀνάψῃ μία καπνοσύριγξ. Περὶ τὴν 4ην ὥραν τῆς πρωΐας, ἄφησαν νὰ εἰσέλθωσι λεκάναι τινὲς ὕδατος διὰ πλύσιμον. καὶ οἱ ἔνορκοι, ἔξω ἑαυτῶν ὄντες ὑπὸ τῆς δίψης, ἐρρόφησαν ἀμέσως ὅλον ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ. Μέγα πλῆθος λαοῦ περιεφέρετο ἕως εἰς τὰ ἐξημερώματα εἰς τὰς παρακειμένας ὁδούς. Κατὰ πᾶσαν ὥραν

ἤρχετο ἀπὸ Οὐϊτεάλλης ἀγγελιαφόρος, διὰ νὰ ἀκούσῃ τὰ διατρέχοντα. Ἐν τῷ δωματίῳ τῆς διασκέψεως ἠκούσθησαν ἐπανειλημμέναι φωναὶ σφοδρᾶς ἔριδος, ἀλλὰ τίποτε βέβαιον δὲν διεδόθη.

Κατ' ἀρχὰς 9 ψῆφοι ἦσαν ὑπὲρ τῆς ἀθωώσεως καὶ 3 ὑπὲρ τῆς καταδίκης. Μετ' ὀλίγον ἐνέδωκαν δύο ἐκ τῶν τῆς μειονοψηφίας, ἀλλ' ὁ Ἀρνόλδος ἦτον ἀδυσώπητος. Ὁ Θωμᾶς Αὐστῖνος, γαιοκτήτης εὐπορώτατος, ὅστις εἶχε δώσει πολλὴν προσοχὴν εἰς τὴν περὶ ἀποδείξεων διαδικασίαν καὶ εἰς τὰς ἀγορεύσεις, καὶ εἶχε λάβει πληρεστάτας περὶ πάντων σημειώσεις, ἐπεθύμησε νὰ ἐξετάσῃ μετ' αὐτοῦ τὸ ζήτημα ὁ δὲ Ἀρνόλδος ἀπεποιήθη, εἰπὼν μὲ δυστροπίαν, ὅτι δὲν εἶναι συνειθισμένος νὰ κάμνῃ σκέψεις καὶ συζητήσεις· ἡ συνείδησίς του δὲν εἶναι εὐχαριστημένη καὶ δὲν θέλει ἀθωώσει τοὺς ἐπισκόπους. « Ἐὰν τὸ πρᾶγμα « ἔχῃ οὕτω, κύτταξέ με καλὰ, » τὸν εἶπεν ὁ Αὐστῖνος. « Ἐγὼ εἶμαι ὁ παχύτερος καὶ ὁ ῥωμαλεώτερος τῶν « δώδεκα, καὶ πρὶν ἀναγνωρίσω ὡς λίβελλον ἀναφο- « ρὰν τοιαύτην, ὁποία ἡ παροῦσα, θέλω διαμείνει ἐν- « ταῦθα μέχρις οὗ καταντήσω λεπτότερος αὐτῆς τῆς « καπνοσύριγγος. » Περὶ τὴν 6ην ὥραν ἐγνώσθη, ὅτι οἱ ἔνορκοι συνεφώνησαν, ἀλλ' ὁποία θέλει εἶναι ἡ ἐτυμυγορία, ἦτον ἀκόμη ἄγνωστον.

Περὶ τὴν 10 ὥραν συνῆλθε τὸ δικαστήριον· ὁ ἐπισωρευθεὶς ὄχλος ἦτο μείζων ἢ ποτέ Οἱ ἔνορκοι κατέλαβον τὰς θέσεις αὐτῶν, καὶ οἱ ἀπειράριθμοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἐσιώπησαν ἀπνευστί.

Ὁ Σαμουὴλ Ἄστρυς εἶπε « : Πείθεσθε ὅτι οἱ « κατηγορούμενοι, ἢ ὁστιδήποτε ἐξ αὐτῶν, εἶναι ἔνο- « χοι ἢ ὄχι; » Ὁ δὲ Ῥογέρος Λαγγλεΰς, ἀπεκρίθη. « Ὄχι, δὲν εἶναι ἔνοχοι. » Ἅμα αἱ λέξεις αὗται ἐξῆλθον τῶν χειλέων αὐτοῦ, ἀνεκίρτησεν ὁ Ἀλίφαξ καὶ ἐτίναξε τὸν πῖλόν του. Ἐπὶ δὲ τῷ σημείῳ τούτῳ, ἠλάλαξεν ἅπαν τὸ ἀκροατήριον καὶ ἐν ἀκαρεῖ, 10,000 ἀνθρώπων, συμπιεζομένων ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ παλατίῳ, ἀπεκρίθησαν δι' ἀλαλαγμοῦ, ἔτι τρανωτέρου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐτριξεν ἡ γηραιὰ ξυλίνη αὐτοῦ στέγη· καὶ ἔπειτα, πάλιν ἐν ἀκαρεῖ, ὁ ἀναρίθμητος ὄχλος ὁ ἔξω τοῦ παλατίου συνωθούμενος, ἐποίησε κραυγὴν ἐπινίκιον τρίτην ἀκουσθεῖσαν μέχρι τῆς πόλης τοῦ Ναοῦ. Τὰ καλύπτοντα τὸν Τάμεσιν κελήτια ἀπήντησαν διὰ παιᾶνος χαρμοσύνου Ἐκπυρσοκρότημα ἠκούσθη ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ πάλιν ἄλλο, καὶ ἄλλο πάλιν, καὶ οὕτως, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἡ εὐφρόσυνος ἀγγελία ἔφθασεν εἰς τὰ ἀπώτατα τῆς πόλεως ἄκρα. Καθ' ὅσον δὲ διεδίδετο ἡ ἀγγελία, κραυγαὶ ἀγαλλιάσεως ἠγείροντο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ εἰς τὰς πλατείας, εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ εἰς τὰ καφενεῖα. Αἱ κραυγαὶ ὅμως αὗται ἦσαν ὀλιγώτερον ἀξιοσημείωτοι τῶν δακρύων· διότι τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων εἶχον τοσοῦτον ἐνταθῆ, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ σοβαρὰ ἀγγλικὴ φύσις, ἡ ἥκιστα εἰς τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς συγκινήσεως εἰθισμένη, ἡττήθη, ἐρράγη, καὶ χιλιάδες ἀνθρώπων ἐθρήνησαν ὑπὸ χαρᾶς ἀρρήτου καταβληθέντες. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεχώρουν, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων ἄκρων τοῦ πλήθους, ἱππεῖς δρομαῖοι, διὰ νὰ διασπείρωσιν εἰς ὅλας τὰς λεωφόρους τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ καταπληκτικὴ βεβαίως αὕτη ἔμφασις τοῦ κοινοῦ αἰσθήματος, ἠδυνήθη νὰ πτοήσῃ τὸ πικρόχολον καὶ ἀτρόμητον πνεῦμα τοῦ ἀντεισαγγελέως· καὶ, ἀγωνισθεὶς νὰ γίνῃ καταληπτὸς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου θορύβου, ἀπῄτησεν οὗτος τὴν φυλάκισιν τῶν προσβαλόντων, διὰ κραυγῶν, τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ δικαστηρίου. Συνελήφθη λοιπὸν εἷς ἀπὸ τοῦ ἀλαλάζοντος πλήθους· τὸ δικαστήριον ὅμως ἠσθάνθη, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι παράλογον νὰ τιμωρηθῇ εἷς καὶ μόνος ἄνθρωπος διὰ πλημμέλημα πραχθὲν ὑπὸ πολλῶν μυριάδων· ὅθεν ἀπέλυσε τὸν συλληφθέντα, μετὰ ἐπιπλήξεως παραίνεσιν.

Δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ προχωρήσωσι, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, εἰς κἀμμίαν ἄλλην ὑπόθεσιν. Τῷ ὄντι, ὁ μυκηθμὸς τοῦ πλήθους ἦτο τοσοῦτος, ὥστε, ἐν διαστήματι ἡμισείας ὥρας, οὐδεμία λέξις εἰμπόρεσε νὰ γίνῃ καταληπτὴ ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Ὁ Οὐίλλιαμς ἀπῆλθεν, ἐπὶ τῆς ἁμάξης αὐτοῦ, ἐν τῷ μέσῳ ἀληθοῦς τριχυμίας ἀρῶν καὶ συριγμῶν. Ὁ Καρτουρίγτιος, τοῦ ὁποίου ἡ περιέργεια ἦτον ἀκατάσχετος, ἔκαμε τὴν ἀνοησίαν νὰ ἔλθῃ εἰς Οὐεστμίνστερον, διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν ἀπόφασιν. Γνωρισθεὶς δὲ ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἐνδύματος καὶ τῆς πολυσαρκίας, παρεπέμφθη, ὑπὸ χλευασμῶν, δι' ὅλου τοῦ παλατίου « Φυλαχθῆτε », ἔλεγεν ὁ εἷς « ἀπὸ τοῦ προβατοσχήμου τούτου λύκου. » « Τόπον, « τόπον, » ἔλεγεν ὁ ἄλλος, « εἰς τὸν ἄνθρωπον, « ὅστις φέρει τὸν Πάπαν ἐντὸς τῆς κοιλίας του. »

Οἱ ἀθωωθέντες ἀρχιερεῖς ἀπέσπασαν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐπικολουμένου τὰς εὐλογίας αὐτῶν πλήθους, καταφυγόντες εἰς τὴν πλησιεστέραν ἐκκλησίαν ὅπου ἐτελέσθη δοξολογία. Πολλαὶ δὲ ἐκκλησίαι ἦσαν ἀνοικταὶ τὴν πρωΐαν ἐκείνην καθ' ὅλην τὴν πρωτεύουσαν, καὶ πολλοὶ εὐλαβεῖς ἄνθρωποι προσῆλθον εἰς αὐτάς. Ἅπαντα τὰ κωδωνοστάσια τῆς πόλεως καὶ τῶν προαστείων ἐκρότουν. Ἐν τούτοις οἱ ἔνορκοι μετὰ κόπου ἠδυνήθησαν νὰ ἐξέλθωσι τοῦ δικαστηρίου, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ σφίγξωσι τὰς χεῖρας ἑκατοντάδων ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς εὐλογήσειε ὑμᾶς, » ἀνέκραζε τὸ πλῆθος. « Ὁ θεὸς δώσειε πάντα τὰ ἀγαθὰ εἰς τὰς οἰκογενείας ὑμῶν· ἐπράξατε ὡς καλοὶ καὶ χρηστοὶ « πολῖται. Ἐσώσατε ἅπαντας ἡμᾶς σήμερον. » Οἱ δ' εὐπατρίδαι οἱ παρασταθέντες διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἀγαθὴν μερίδα, ὅταν προέβησαν, ἀπεργόμενοι ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν αὐτῶν, ἔρριψαν ἀπὸ τὰς θυρίδας σωρηδὸν χρήματα καὶ προσεκάλεσαν τὸν ὄχλον νὰ πίῃ εἰς ὑγείαν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐνόρκων.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἀπῆλθε φέρων τὴν εἴδησιν εἰς τὸν Συνδερλάνδιον, ὅστις ἦτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ πρέσβεως τοῦ Πάπα. « Πρὸ « ἀμνημονεύτων χρόνων », εἶπεν ὁ Πόουϊς, « ποτὲ δὲν « συνέβη τοιοῦτος ἀλαλαγμὸς, οὐδ' ἐχύθησαν τοσαῦτα « χαρᾶς δάκρυα καθὼς σήμερον. » Ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν πρωΐαν ταύτην τὸ παρὰ τὴν πόλιν συγκεκροτημένον ἀπό τινος στρατόπεδον Ὅθεν ὁ Συνδερλάνδιος διεβίβασεν ἀμέσως ἐκεῖ τὴν εἴδησιν, διὰ ταχυδρόμου. Ὁ Ἰάκωβος εὑρίσκετο εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου Λόρδου Φευερσχαμίου, ὅτε ἔφθασεν ὁ ἀγγελιαφόρος. Ἐταράχθη δὲ πολὺ καὶ ἀνέ-

κραξε Γαλλιστί· « τόσω χειρότερα δι' αὐτούς. » Ἔπειτα ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Λονδῖνον· καὶ ἐνόσῳ μὲν ἦτο παρὼν, οἱ στρατιῶται, εὐλαβούμενοι τὸν ἡγεμόνα, συνεστάλησαν νὰ ἐπιδείξωσι τὰ αἰσθήματά των· ἅμα ὅμως ἐξῆλθε τοῦ στρατοπέδου, ἤκουσε κατόπιν του κραυγὴν χαρμόσυνον μεγάλην. Ἐκπλαγεὶς δὲ, ἠρώτησε, τί σημαίνει ὁ θόρυβος αὐτός. « Δὲν « εἶναι τίποτε », ἀπήντησαν οἱ περὶ τὸν Βασιλέα. « Οἱ « στρατιῶται χαίρουσι διὰ τὴν ἀθώωσιν τῶν ἐπισκό- « πων. » « Ὀνομάζετε τοῦτο τίποτε; » εἶπεν ὁ Ἰάκωβος. Καὶ ἔπειτα ἐπανέλαβε πάλιν· « τόσῳ χειρό « τερα δι' αὐτούς ».

Εἶχε δὲ δίκαιον νὰ ᾖναι δυσηρεστημένος, διότι ἡ ἧττα, ἡ ταπείνωσις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁλοσχερής. Ἐὰν οἱ ἀρχιερεῖς ἠθωοῦντο ἕνεκα τυπικῆς τινος περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῆς διαδικασίας ἐλλείψεως, ἐὰν ἠθωοῦντο διότι δὲν ἔγραψαν τὴν ἀναφορὰν ἐν τῇ κομητίᾳ τῆς Μιδδλεσεξίας, ἢ διότι δὲν ἤθελεν εἶναι δυνατὸν νὰ προσαχθῇ νόμιμος, καθ' ὅλους τοὺς τύπους, ἀπόδειξις τοῦ ὅτι παρέδωκαν τῷ βασιλεῖ τὸ ἔγγραφον ἕνεκα τοῦ ὁποίου κατηγορήθησαν, ἡ βασιλικὴ ἐξουσία οὐδεμίαν ἤθελε παθεῖ προσβολήν. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως τοῦ ἔθνους, τὸ γεγονὸς τῆς δημοσιεύσεως ἀπεδείχθη ἐντελέστατα ἔθεν οἱ συνήγοροι τῶν κατηγορουμένων ἠναγκάσθησαν νὰ προσβάλωσι τὸ δικαίωμα τῆς ἀργεύσεως τῶν Νόμων· προσέβαλον δὲ τὸ δικαίωμα τοῦτο μετὰ πλείστης πολυμαθείας, εὐγλωττίας καὶ τόλμης· καὶ ἐν γένει ὡμολογεῖτο, ὅτι οἱ συνήγοροι τῆς κυβερνήσεως ἡττήθησαν ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ. Οὐδεὶς ἐκ τῶν δικαστῶν ἐτόλμησε νὰ ἀποφανθῇ, ὅτι ἡ συγχωρητήριος διακήρυξις εἶναι νόμιμος. Εἷς δὲ ἀπεφήνατο αὐτὴν, γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ, παράνομον· καὶ ἅπασα ἡ πόλις ἔλεγεν, ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἀργεύσεως τῶν νόμων ἔπαθε πληγὴν καιρίαν. Ὁ Φίνχιος, ὅστις τὴν προτεραίαν ἐλοιδωρεῖτο ὑπὸ πάντων, ἤδη ὑπὸ πάντων ἐμακαρίζετο· διότι δὲν ἠνέσχετο, ἔλεγον, νὰ ἀποφασισθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τρόπον ἀρίνοντα ἀμφίβολον τὸ μέγα συνταγματικὸν ζήτημα· ἠσθάνθη, ὅτι ἐτιμηγορία, ἀπολύουσα μὲν τοὺς πελάτας αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴ καταδικάζουσα συγχρόνως τὴν συγχωρητήριον διακήρυξιν, ἤθελεν εἶναι νίκη ἀτελής. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὁ Φίνχιος δὲν ἦτον ἄξιος οὐδὲ τῶν ἐλέγχων, οἵτινες ἐπεσωρεύθησαν κατ' αὐτοῦ, ἐν ὅσῳ ἡ ἔκβασις ἦτον ἀμφίβολος, οὐδὲ τῶν ἐπαίνων τοὺς ὁποίους ἔλαβεν, ὅτε ἡ ἔκβασις ἀπέβη αἰσία. Ἦτο παράλογον νὰ ἐπιτιμᾶται, διότι ἡ εἰσαγγελία, ἐντὸς τῆς μικρᾶς χρονοτριβῆς εἰς ἣν ἔδωκεν οὗτος ἀφορμὴν, ἀνεκάλυψεν ἀπροσδοκήτως νέον ἀποδείξεως μέσον· παράλογον δ' ἐπίσης ἦτο νὰ παραδέχωνται ἤδη, ὅτι αὐτὸς ἐν γνώσει ἐξέθεσε τοὺς πελάτας του εἰς κίνδυνον, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν καθιέρωσιν γενικῆς τινος ἀρχῆς, καὶ ἔτι παραλογώτερον, νὰ τὸν ἐπαινῶσι διὰ πρᾶξιν, ἥτις ἤθελεν εἰσθαι παράβασις ἐναργὴς τῶν δικηγορικῶν αὐτοῦ καθηκόντων.

Τὴν εὐφρόσυνον ἡμέραν παρηκολούθησε νὺξ οὐχ ἧττον εὐφρόσυνος. Οἱ ἐπίσκοποι, καί τινες τῶν ἐπισημοτάτων αὐτῶν φίλων, ἠγωνίσθησαν ματαίως νὰ ἐμποδίσωσι τὰς θορυβώδεις ἐνδείξεις τῆς κοινῆς ἀγαλλιάσεως. Αὐτοὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ πρεσβύτεροι δὲν ἐνεθυμοῦντο νὰ ἐξαστράψωσί ποτε αἱ ὁδοὶ τοῦ Λονδίνου διὰ τοσούτων χαρμοσύνων πυρῶν, παρ' ἕκαστον τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος ἔπινεν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ἐπισκόπων, καὶ ὑπὲρ τοῦ ὀλέθρου τῶν παπιστῶν. Ἐφωτίσθησαν δὲ λαμπρῶς καὶ αἱ οἰκίαι· καὶ ἕκαστον παράθυρον ἔφερε σειρὰν ἑπτὰ κηρίων, ὧν τὸ μέσον, ὑψηλότερον ὂν τῶν λοιπῶν, εἰκόνιζε τὸν μητροπολίτην πάσης Ἀγγλίας. Ὁ κρότος τῶν ὅπλων καὶ τῶν φυσεκίων ἦτον ἀδιάλειπτος. Μέγας φουγάνων σωρὸς ἔκαιε καταντικρὺ τῆς κυρίας τῶν βασιλείων πύλης· καὶ ἄλλοι σωροὶ ἀνήφθησαν εἰς τὰς πύλας καθολικῶν πατρικίων. Ὁ Λόρδος Ἀρυνδέλλιος κατεπραΰνε φρονίμως τὸν ὄχλον διὰ χρημάτων τινῶν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ Σαλισβυρύου, τῆς παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ κειμένης, ἐγένετο ἀπόπειρα ἀντιστάσεως. Οἱ ὑπηρέται τοῦ Λόρδου τούτου ἐκορμήσαντες ἐπυροβόλησαν· δὲν ἐφόνευσαν ὅμως εἰμὴ τὸν δυστυχῆ ὑπηρέτην τῆς ἐκκλησίας ὅστις εἶχε προέλθει διὰ νὰ σβέσῃ τὸ πῦρ· καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεκρούσθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσι πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐκ δὲ τῶν θεαμάτων τῆς νυκτὸς ταύτης, οὐδὲν ἕτερψε τοσοῦτον τὸν κοινὸν ὅμιλον, ὅσον θέαμά τι, συνηθέστατον μὲν πρό τινων ἐνιαυτῶν, ἤδη δὲ, μετὰ μακροχρόνιον ὀπωσοῦν ἀχρηστίαν, πάλιν ἀνανεωθέν· ἡ πυροπλήξις τοῦ Πάπα. Τὸ πάλαι ποτὲ ἐθνικὸν τοῦτο παίγνιον δὲν εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν παροῦσαν γενεὰν εἰμὴ ἀπὸ τῶν σωζομένων αὐτοῦ περιγραφῶν καὶ εἰκονογραφιῶν. Ἦτο δὲ εἴδωλον ἐντέχνως ὀπωσοῦν ἐκ κηρίου κατεσκευασμένον, καὶ, διὰ δαπάνης οὐ μετρᾶς, μετὰ ἀμφίων καὶ μίτρας κεκοσμημένον, καθήμενον δὲ ἐπὶ θρόνου, ὁμοίου μὲ ἐκεῖνον ἐπὶ τοῦ ὁποίου μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη, εἰς μεγάλας τινὰς πανηγύρεις, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης κομίζονται, ἀνὰ μέσον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου, εἰς τὸ μέγα θυσιαστήριον. Ἡ Αὐτοῦ Παναγιότης συνωδεύετο συνήθως ὑπὸ θεραπείας καρδιναλίων καὶ Ἰησουϊτῶν· παρ' αὐτῇ δὲ ἵστατο γελωτοποιὸς μετημφιεσμένος εἰς διάβολον μὲ κέρατα καὶ μὲ οὐρὰν. Πᾶς πλούσιος καὶ ζηλωτὴς Προτεσταντὴς εὐχαρίστως ἔδιδε τὴν λίραν του εἰς τοιαύτην περίστασιν, καὶ ἂν πιστεύσωμεν τὴν φήμην, ἡ δαπάνη τῆς λιτανείας ταύτης συνεποσοῦτο ἐνίοτε εἰς 1000 λίρας. Ἀφοῦ δὲ ὁ πάπας ἐπί τινα καιρὸν ἐφέρετο μετὰ πομπῆς ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τοῦ πλήθους, παρεδίδετο ἔπειτα, μετὰ πολλῶν χειροκροτήσεων, εἰς τὰς φλόγας. Ἄλλοτε τὸ θέαμα τοῦτο ἐτελεῖτο κατ' ἔτος εἰς τὸ Λονδῖνον, τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων τῆς Ἐλισάβετ καὶ τόσον περίφημον ἦτο τὸ φορτικὸν ἐκεῖνο ἔθος, ὥστε ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Βαριλλὼν ἐκινδύνευσέ ποτε τὴν ζωήν του, διὰ νὰ τὸ θεωρήσῃ ἀπὸ κρύπτης τινός. Ἀφ' ἧς ὅμως ἡμέρας ἐπαγιώθη τὸ κράτος τοῦ Ἰακώβου μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἠθωώθησαν οἱ ἐπίσκοποι, ἡ τελετὴ εἶχε περιέλθει εἰς ἀχρηστίαν. Ἀλλ' ἤδη ἐπεφάνησαν πολλοὶ Πάπαι εἰς διάφορα τοῦ Λονδίνου μέρη. Ὁ πρέσβυς τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης ἠγανάκτησεν εἰς ὑπερβολὴν καὶ ὁ βασιλεὺς προσεβλήθη διὰ τὸν χλευασμὸν τοῦ

τῶν τῆς ἐκκλησίας του πολὺ πλέον ἢ δι' ὅλας τὰς ἄλλας ὕβρεις ὅσας μέχρι τοῦδε ἔπαθεν. Αἱ ἀρχαὶ κατ' οὐδὲν ἠδύναντο ν' ἀντιπράξωσιν. Ἡ κυριακὴ ἤγειρεν ἐξημερώσει, οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐκάλεσαν τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὸν ὄρθρον, τὰ δὲ πυρὰ ἃ εἶχον ἔτι παύσει, οὐδὲ ὁ ὄχλος εἶχε διαλυθῆ. Τότε τελευταῖον ἐξεδόθη προκήρυξις κατὰ τῶν παραβατῶν καὶ συνελήφθησαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νέοι μαθηταί, ἀλλὰ μ' ὅλας τὰς προσταθείας τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων, ἀπελύθησαν ὑπὸ τῶν ἐνόρκων.

Ἐν τούτοις ἡ χαροποιὸς ἀγγελία ἀπέπτη διὰ τοῦ ταχυδρομείου εἰς ἅπαντα τοῦ βασιλείου τὰ μέρη καὶ πανταχοῦ ἐγένετο δεκτὴ μετ' ἀγαλλιάσεως. Ἡ Γλοκεστρία, ἡ Βεδφορδία, ἡ Λιχφελδία διεκρίθησαν διὰ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ζήλου· ἀλλὰ τὸ Βριστόλιον καὶ τὸ Νορούϊκον, τὰ ὁποῖα ἦσαν αἱ πλουσιώτεραι καὶ πολυανθρωπότεραι τότε μετὰ τὸ Λονδῖνον πόλεις ἐνδείχθησαν καὶ κατὰ τὸν ἐνθουσιασμὸν, εἰς τὴν εὐρόσυνον ταύτην περίστασιν, μάλιστα τοῦ Λονδίνου ἐφάμιλλοι.

Ἡ δίκη τῶν ἑπτὰ ἐπισκόπων εἶναι γεγονὸς ἀπαντώμενον εἰς μόνην τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία φορὰ, καθ' ἣν συνερώνησαν καὶ συνηνώθησαν ἐντελῶς δύο αἰσθήματα φοβερὰ διὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν, δύο αἰσθήματα συνήθως ἀντίπαλα, ἐξ ὧν ἓν ἕκαστον, ἰσχυρῶς παροξυνθὲν, ἀρκεῖ διὰ νὰ σείσῃ τὴν πολιτείαν. Τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἦσαν ὁ ἔρως πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὁ ἔρως πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἐπὶ πολλὰς γενεὰς, πᾶσα σφοδρὰ ἔκρηξις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αἰσθήματος ἀπέβη, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐξαιρέσεως, δυσμενὴς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, πᾶσα δὲ σφοδρὰ ἔκρηξις τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ζήλου ἀπέβη, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐξαιρέσεως, δυσμενὴς πρὸς τὸ κράτος καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ κλήρου. Ἐν ἔτει 1688 ἡ ὑπόθεσις τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἡ δημοτικὴ μερὶς ἐταυτίσθησαν ἐπὶ μίαν στιγμὴν· ὑπὲρ τοὺς 9000 κληρικοὺς, προϊσταμένου τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων αὐτοῦ ἐπισκόπων, ἀπεφάσισαν νὰ πάθωσι δεσμὰ καὶ δήμευσιν ὑπὲρ τῆς μεγάλης καὶ θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ ἐλευθέρου ἡμῶν πολιτεύματος. Ἐντεῦθεν προέκυψε συγχώνευσις περιλαβοῦσα τοὺς σφοδροτέρους ὀπαδοὺς τῆς βασιλείας, τοὺς σφοδροτέρους ὀπαδοὺς τῆς δημοκρατίας, καὶ ἅπαντα τὰ ἐν τῷ μεταξὺ κείμενα τμήματα τοῦ ἔθνους. Αἱ μερίδες τῆς κοινωνίας ὅσαι εἶχον μέγιστον συμφέρον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως, ὅσαι, ἐν καιρῷ ἀνωμαλίας, ἦσαν συνήθως προθυμότατοι νὰ ὑποστηρίζωσι τὴν κυβέρνησιν, καὶ εἶχον φυσικὴν πρὸς πᾶσαν στάσιν ἀποστροφὴν, ἐτάχθησαν ἀδιστάκτως ὑπὸ τὴν σημαίαν ἀνδρὸς σεβαστοτάτου, τοῦ πρώτου πατρικίου τοῦ κράτους, τοῦ πρώτου τῆς ἐκκλησίας ὑπηρέτου, φιλοβασιλείου τὴν πολιτικὴν, ὁποῖον τὰ ἤθη, τὸν ὁποῖον ἡ τυραννία ἄκοντα μετεσχημάτισεν εἰς δημαγωγόν. Ἀφ' ἑτέρου οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι ἀείποτε ἐδελύχθησαν τὴν ἐπισκοπικὴν ἐκκλησίαν ὡς λείψανον τοῦ Παπισμοῦ καὶ ὡς ὄργανον τῆς αὐθαιρέτου ἐξουσίας, ἐπεκαλέσθησαν γονυπετεῖς τὴν εὐλογίαν ἀρχιεπισκόπου, ὅστις ἦτον ἕτοιμος νὰ περιζωσθῇ βαρείας ἁλύσεις καὶ νὰ κατακλίνῃ τὰ γηραιὰ αὐτοῦ μέλη ἐπὶ λίθων γυμνῶν (σελ. 133 τῆς Πανδώρας) μᾶλλον, ἢ νὰ προδώσῃ τὰ συμφέροντα τῆς Προτεσταντικῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν ὑπερτέραν τῶν νόμων. Μετὰ δὲ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τῆς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπης ἀνεμίχθη, εἰς τὴν μεγάλην ταύτην κρίσιν, ἕτερόν τι αἴσθημα, ἀποτελοῦν μίαν τῶν χρηστοτέρων ἰδιοτήτων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν χαρακτῆρος. Πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς βίας καταθλιβόμενος, ὅσῳ μικρὸν καὶ ἂν ἔχῃ δικαίωμα εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν καὶ εὐγνωμοσύνην, τυγχάνει συνήθως παρ' ἡμῖν ζωηροτάτης συμπαθείας. Ὅθεν εἶναι πιθανώτατον ὅτι καὶ ἂν ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως τῆς κατὰ τῶν ἐπισκόπων δίκης δὲν ἐξηρτῶντο μεγάλα πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ συμφέροντα, ἡ Ἀγγλία δὲν ἤθελεν ἴδει ἄνευ μεγάλου ἐλέους καὶ μεγάλης ἀγανακτήσεως ἄνδρας πρεσβύτας, καὶ ἀρετῆς ἀμωμήτου, καταδιωκομένους ὑπὸ τῆς ἐκδικήσεως ἡγεμόνος ἀπηνοῦς, καὶ ἀκάμπτου, ὅστις εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν ὤφειλε τὸ σέμνα τὸ ὁποῖον ἔφερεν.

Ὑπὸ τοιούτων αἰσθημάτων παροτρυνόμενοι ἀντεπεξῆλθον οἱ προπάτορες ἡμῶν ἀθρόοι κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Πᾶσαι τῆς κοινωνίας αἱ τάξεις, πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ μερίδες, πᾶσαι αἱ προτεσταντικαὶ αἱρέσεις συνεκρότησαν τὴν ἀναρίθμητον, τὴν πυκνὴν, τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην φάλαγγα. Καὶ πρωτοστάται μὲν αὐτῆς ἦσαν οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ Λόρδοι. Παρείποντο δ' αὐτοῖς οἱ μικρότεροι κτηματίαι καὶ ὁ κλῆρος, τὰ δύο Πανεπιστήμια, ἅπαντες οἱ νομικοὶ σύλλογοι, οἱ ἔμποροι, οἱ κάπηλοι, οἱ ἀχθοφόροι, οἵτινες ἐταλαιπωροῦντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν μεγάλων πόλεων, οἱ γεωργοὶ, οἵτινες ἠροτρίουν τοὺς ἀγρούς· ἡ κατὰ τοῦ βασιλέως συμμαχία περιελάμβανε καὶ αὐτοὺς τοὺς ναύτας, οἵτινες ἐπλήρουν τὰ πλοῖα αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς τοὺς δορυφόρους, οἵτινες ἐφρούρουν τὰ βασίλεια αὐτοῦ. Τὰ ὀνόματα τῆς Οὐϊγικῆς καὶ τῆς Τορυκῆς μερίδος ἐλησμονήθησαν ἐπὶ μίαν στιγμήν. Ὁ ἀρχαῖος προνομιοῦχος τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας προέτεινε τὴν δεξιὰν εἰς τὸν πρότερον βδελυσσόμενον παρ' αὐτοῦ ἑτερόδοξον. Ἐπισκοπικοὶ, Πρεσβυτεριανοὶ, Ἀνεξάρτητοι, Βαπτισταὶ ἐλησμόνησαν τὰς μακρὰς αὐτῶν ἔριδας καὶ ἐνεθυμήθησαν μόνον, ὅτι εἶναι πάντες προτεστάνται, καὶ ὅτι πάντες κινδυνεύουσιν. Ἱερωμένοι ἀνατραφέντες εἰς τὰς ἀποκλειστικωτέρας ἀρχὰς, ὡμίλουν ἤδη, γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ, οὐ μόνον περὶ ἀνοχῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ συγχωνεύσεως. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐξέδωκεν, ἅμα μετὰ τὴν ἀπόλυσιν αὐτοῦ, ἐπιστολὴν ἐγκύκλιον, ἥτις εἶναι βεβαίως μία τῶν μάλιστα ἀξιομνημονεύτων συγγραφῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε διατελέσει ἐκ νεότητος εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς ἑτεροδοξοῦντας, καὶ εἶχε πολλάκις ἐπιτεθῆ κατ' αὐτῶν μὲ πικρίαν ἄδικον καὶ ἀντιχριστιανικήν. Ἀλλ' ἤδη ἡ καρδία αὐτοῦ ἐμαλάχθη καὶ ἐσωφρονίσθη· ἤδη παρήγγειλεν ἐπισήμως τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κλη-

ρικοὺς νὰ προνοῶσι φιλανθρώπως ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, τῶν ἑτεροδοξούντων προτεσταντῶν, νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτοὺς πολλάκις, νὰ φιλοξενῶσιν αὐτοὺς, νὰ συνδιαλέγωνται μετ' αὐτῶν φιλικῶς, καὶ νὰ πείθωσι μὲν αὐτοὺς, καθ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατὸν, νὰ συμβιβασθῶσι μετὰ τῆς ἐπικρατούσης ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὁσάκις τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ, νὰ συναγωνίζωνται μετ' αὐτῶν, ἀπὸ ψυχῆς καὶ καρδίας, τὸν κοινὸν καὶ εὐλογημένον τῆς διαμαρτυρήσεως ἀγῶνα.

Πολλοὶ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι μετὰ πόθου πικροῦ ἀπέβλεπον βραδύτερον εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους εἰκόνιζον ὡς βραχὺ τηλαύγημα αἰῶνος χρυσοῦ μεταξὺ δύω σιδηρῶν αἰώνων. Ἡ μεμψιμοιρία αὕτη ἦτο μὲν φυσικὴ, συνετὴ ὅμως βεβαίως δὲν ἦτο. Τὴν συγχώνευσιν τοῦ 1688 ἔτους παρήγαγε τυραννία ὅμορος παραφροσύνης καὶ κίνδυνος ἐπικρεμάμενος ἐπὶ σύμπαντας τοὺς μεγάλους τῆς πατρίδος θεσμούς· μόνον δὲ τοιαῦται ἀνάγκαι ἠδύναντο νὰ παραγάγωσιν ὁμοφροσύνην τοιαύτην. Ἐὰν οὐδέποτε ἔκτοτε συνέβη ὁμοία ἕνωσις, τοῦτο προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι οὐδέποτε ἔκτοτε ἐκυβερνήθημεν τόσον κακῶς. Μὴ λησμονήσωμεν τῳόντι, ὅτι ἂν καὶ ἡ ὁμόνοια καθ' ἑαυτὴν ἦναι προτιμοτέρα τῆς διχονοίας, ἡ διχόνοια ὅμως εἰμπορεῖ νὰ ἦναι τεκμήριον καταστάσεως πραγμάτων καλητέρας παρὰ τὴν ὑπὸ τῆς ὁμονοίας δηλουμένην· διότι δυςυχία καὶ κίνδυνος ἀναγκάζουσι πολλάκις τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἑνωθῶσιν, εὐτυχία δὲ καὶ ἀσφάλεια πολλάκις ἐνθαρρύνουσιν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ χωρισθῶσιν.

ΠΕΡΙ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΣ.

Ἡ πειρατεία ἦτον τὸ πάλαι ἐπάγγελμα, καὶ ὄχι ἄτιμον· ἐθεωρεῖτο μάλιστα πολλάκις καὶ ὡς ὁδὸς φέρουσα πρὸς τὴν δόξαν. Ὅλα σχεδὸν τὰ μικρὰ παράλια Κράτη *ἐπειρῶντο τὴν θάλασσαν*· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν μετήρχοντο τὴν πειρατείαν τοσούτῳ γενικῶς, τοσούτῳ ἀνυποστόλως, ὥστε ὁ ξένος εἴτε περιηγητὴς, εἴτ' ἔμπορος, εἴτε λῃστὴς ἦτον, ἀπέλαυεν ἴσης ὑποδεξιώσεως, ἴσης φιλοξενίας.

Ἀφοῦ τὸ μέγα κῦδος τῶν Ἀχαιῶν, ὁ Γερήνιος Ἱππότης Νέστωρ, ἔδωκεν εἰς τοὺς ξένους του, τὸν Μέντορα καὶ τὸν Τηλέμαχον, νὰ φάγωσι καὶ νὰ πίωσιν, ὡς λέγει ὁ ποιητὴς, καθίσας αὐτοὺς εἰς τὴν τράπεζάν του, τοὺς ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους· « Ὦ ξένοι, ποῖοι εἶσθε; πόθεν ἔρχεσθε; εἶσθε ἔμποροι, περιηγηταὶ, ἢ λῃσταί;»

Ἀλλ' ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν μυθωδῶν καὶ ἡρωϊκῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, ὅτε ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀκμήν του, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πειρατοῦ ἐτιμᾶτο. Τὸ ἔργον, λέγει ὁ Θουκυδίδης, ὄχι μόνον δὲν εἶχε κἀμμίαν αἰσχύνην, ἀλλὰ καὶ δόξαν μάλιστα ἔφερεν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων.

Οἱ Φωκαεῖς ἐτίμων τὰ μέγιστα τὴν πειρατείαν μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τοῦ Ταρκυνίου, ὁ δὲ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁμιλῶν περὶ τῶν λαῶν τῆς Γερμανίας βεβαιοῖ, ὅτι οἱ ἐπιφανέστεροι αὐτῶν εἶχον καύχημα τὸ νὰ ὁδηγῶσι συμμορίας λῃστῶν. Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀναφέρει τὰ αὐτὰ περὶ τῶν Λυσιτανῶν, καὶ ὁ Πλούταρχος περὶ τῶν Ἰβήρων.

Ἡ πρώτη κατὰ πειρατῶν ἐκστρατεία ἐγένετο 1300 περίπου ἔτη Π. Χ. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ὁ Μίνως, κρατήσας τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης, κατέστησε τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας, καὶ καθήρεσεν ἐκεῖθεν τὸ λῃστρικόν. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅσοι διὰ τὴν νεαρὰν αὐτῶν ἡλικίαν δὲν κατετάσσοντο εἰσέτι εἰς τὸν στρατὸν, συνέστησαν τὴν φρουρὰν τῶν περιπόλων, τῆς ὁποίας καθῆκον ἦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸ νὰ ὑπερασπίζεται τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἐναντίον ἐπιδρομῶν πειρατικῶν.

Ἐπὶ τοῦ μακροῦ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους πολέμου, οἱ Ῥωμαῖοι, ἀναπτύξαντες τὴν ναυτιλίαν αὐτῶν, ἐξησκήθησαν εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας. Διακόσια τριάκοντα περίπου ἔτη Π. Χ. ὁ τροπαιοῦχος στόλος τῆς Ῥώμης, κατεναυμάχησε καὶ ἐκυρίευσε τὸν μυριόνεων πειρατικὸν στόλον τῆς ἀλαζόνος Τεύτης, βασιλίδος τῆς Ἰλλυρίας.

Καὶ ὅμως, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνος καὶ τῆς Κορίνθου, ὁ ἀριθμὸς τῶν πειρατῶν τούτων ἐπηύξησεν. Ἔκτισαν ναύσταθμα καὶ φρουρία τετειχισμένα, καὶ ἄνδρες ἐκ παντὸς ἔθνους, χρήμασι δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ, συνεμάχησαν μετ' αὐτῶν. Οἱ στόλοι των διευθύνοντο ὑπὸ ἐμπείρων κυβερνητῶν, καὶ τὰ πλοῖα ἦσαν ἐστολισμένα μεγαλοπρεπῶς· εἶχον ἱστία ἀλουργοβαφῆ, πλάτας ἢ κώπας ὑπαργύρους, καὶ στυλίδας χρυσᾶς· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν λῃστριδῶν νηῶν, τῶν ἐντὸς μόνου τοῦ λιμένος τῆς Σελευκίας, ὑπερέβαινε τὰς χιλίας. Κυριεύσαντες πολλὰς παραθαλασσίους πόλεις, ἐτόλμησαν νὰ διαρπάσωσι τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας, εἰσεχώρησαν μέχρι τοῦ λιμένος τῆς Ὠστίας, καὶ παραδόντες τῷ πυρὶ στόλον Ῥωμαϊκὸν, ἀφήρπασαν δύο στρατηγοὺς, τὸν Σεξτίλιον καὶ Βελλῖνον, μετὰ τῶν ἀκολουθούντων αὐτοὺς ὑπηρετῶν καὶ ῥαβδοφόρων.

Ἡ Ῥώμη, κατασπαραττομένη ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν τοῦ Σύλλα καὶ τοῦ Μαρίου, δὲν ἐδυνήθη ν' ἀντισταθῇ εἰς τὰς προόδους τῶν Κιλικίων πειρατῶν, οἵτινες εἶχον πλημμυρίσει τὴν Μεσόγειον, καὶ διασπείρει τρόμον πανταχοῦ. Ναυποροῦντες πλησίον τῆς νήσου Φαρμακούσσης ὑπὲρ τὴν Μίλητον, συνέλαβον τὸν Ἰούλιον Καίσαρα ἐπανερχόμενον ἐκ τῆς Αὐλῆς Νικομήδου, βασιλέως τῆς Βιθυνίας. Ὁ Καῖσαρ ὅμως δὲν κατεβλήθη· ἀλλ' ἀπειλήσας αὐτοὺς πολλάκις ὅτι ἔμελλε νὰ τοὺς ἀπαγχονίσῃ, ὑπεσχέθη ὡς λύτρα πεντήκοντα τάλαντα, ἀντὶ εἴκοσι τὰ ὁποῖα εἶχον ζητήσει, καὶ ἐπλήρωσε μετὰ τριάκοντα ὀκτὼ ἡμέρας αὐτὰ, σταλέντα ἐκ Μιλήτου.

Ὁ Καῖσαρ δὲν ἐλησμόνησε τὴν ἀπειλήν του· διότι, ἅμ' ἀφεθεὶς, πληρώσας πλοῖα ἐκ τοῦ λιμένος τῶν Μιλησίων, ἔπλευσε κατὰ τῶν πειρατῶν, τοὺς κατέλαβε ναυλοχοῦντας εἰσέτι εἰς τὴν νῆσον, καὶ κρατήσας τῶν πλείστων, μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Πέργαμον, ὅπου τοὺς ἀνεσταύρωσε.

Καὶ ὅμως ἡ τιμωρία αὕτη δὲν ἐπέφερε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Νέαι συμμορίαι συνεκροτήθησαν καὶ κατεστάθησαν τρομερώτεραι ὑπέρ ποτε, αἰχμαλωτίσασαι καὶ Ῥωμαίους στρατηγοὺς, τῶν ὁποίων τὰ λύτρα ἐπλήρωσεν αὐτὴ ἡ δημοκρατία. Ὁ στρατηγὸς Μάρκος Ἀντώνιος, υἱὸς τοῦ ὁμωνύμου ῥήτορος καὶ πατὴρ τοῦ ἐπίσης ὁμωνύμου τριάνδρου, διορισθεὶς ἀνώτατος ἀρχηγὸς ὅλων τῶν κατὰ τὰς θαλάσσας τοῦ Κράτους δυνάμεων, ἐρώρμησε κατὰ τῶν στόλων τῆς Κρήτης, δευτέρας μετὰ τὴν Κιλικίαν τῶν πειρατηρίων πηγῆς, καὶ ἡττηθεὶς συνεφώνησε συνθήκην αἰσχράν, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο χλευαστικῶς, *Κρητικός*.

Μετ' ὀλίγον τὸ κράτος τῶν πειρατῶν ἐξηπλώθη καθ' ὅλον τὸ Τυῤῥηνικὸν, τὸ Λιβυκὸν, τὸ περὶ Σαρδόνα, καὶ Κύρνον, καὶ Σικελίαν πέλαγος. Ἡ Ῥώμη, φοβουμένη μὴ καταστραφῇ ἡ ναυτιλία αὐτῆς, ἔδωκεν εἰς τὸν Πομπήϊον ἀπεριόριστον ἐξουσίαν διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὰ ὀλέθρια ταῦτα σμήνη. Αὐτὸς δὲ, ἐπὶ κεφαλῆς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδων ὁπλιτῶν, πεντακισχιλίων ἱππέων, καὶ πεντακοσίων νηῶν, ἀπέπλευσεν εἰς τὰ πελάγη, καὶ διαιρέσας τὸ διάστημα τῆς ἐντὸς θαλάσσης εἰς μέρη τρισκαίδεκα, καὶ τάξας ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν ὡρισμένον ἀριθμὸν πλοίων καὶ ἵππον ἄρχοντα, διέφθειρε τοὺς πειρατὰς, καταδιώξας αὐτοὺς μέχρι Κιλικίας, ὅπου αἰχμαλωτίσας ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας ἐξ αὐτῶν, καὶ καθυποτάξας τὰς πόλεις των, κατέλυσε τὴν πειρατείαν ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα ἡμερῶν.

Ἀλλὰ μὴ θέλων νὰ θανατώσῃ τοσοῦτον ἀριθμὸν ἀνδρῶν, ὡς ἐννοῶν, ὅτι φύσει μὲν ὁ ἄνθρωπος οὐδ' ἐπλάσθη, οὐδ' εἶναι ζῶον ἀνήμερον, ἀλλ' ὅτι, ἂν τύχῃ διαίτης πρᾳοτέρας, ἐξημεροῦται καὶ ἀπεκδύεται τὸ ἄγριον καὶ χαλεπὸν τῆς παρὰ φύσιν κακίας, μετέφερεν αὐτοὺς ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς γῆν, διὰ νὰ κατοικήσωσι πόλεις, νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν γεωργίαν, καὶ νὰ γευθῶσι βίου ἐπιεικοῦς. Αἱ νίκαι αὐταὶ ἔδωκαν ζωὴν εἰς τῆς Ῥώμης τὴν ἀγοράν· ἡ τιμὴ τῶν ὠνίων εὐθὺς ἐξέπεσε, καὶ ἀφθονία διεδέχθη τὴν ἀπορίαν. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς τριανδρίας Ὀκταυίου, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου, Πομπήϊος ὁ νεώτερος ἐξορισθεὶς, ἐκυρίευσε πολλὰς νῆας Ῥωμαϊκὰς, ἡνώθη μετὰ πειρατῶν, καὶ παρέβλαπτε τὴν Ῥώμην. Ὁ Ὀκταύϊος ὅμως, συναθροίσας ἱκανὸν ἀριθμὸν πλοίων, διώρισε ναύαρχον τὸν Ἀγρίππαν, ὅστις κατέστρεψε τὸν στόλον τοῦ ἀντιπάλου του. Ἔκτοτε, ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη καὶ ἐπέκεινα, ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει ἐὰν ἐξέπλευσαν πλοῖα κατὰ πειρατῶν, ἐκ τῶν λιμένων εἴτε τῆς Ῥώμης, εἴτε ἄλλου τινὸς Κράτους.

Ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα, οἱ Γότθοι καὶ οἱ Βάνδαλοι, συνοικισθέντες εἰς Ὑρκανίαν, κατεστάθησαν ἐπὶ φόβοι διά τε τὸ πολυπληθὲς, καὶ τὸ φιλοκίνδυνον, καὶ τὴν σκληρότητά των. Τὰς μυοπάρονας ἢ τὰ πλοῖά των κατεσκεύαζον εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἐκ ξύλου λεπτοῦ χωρὶς διόλου σιδήρου, καὶ τὰς ἐσκέπαζον δι' ἐλαφρᾶς τινος στέγης. Ἐπιβαίνοντες ἐντὸς τῶν θαλασσίων τούτων καλυβῶν, ἐπλανῶντο εἰς πελάγη ἄγνωστα. Τρεῖς ἐκ τῶν ἐκστρατειῶν αὐτῶν εὐδοκίμησαν, ἄπειροι πόλεις ἐσυλήθησαν, καὶ ὅλη τῆς Βιθυνίας ἡ ἐπαρχία κατεκλύσθη ὑπὸ Βανδάλων καὶ Γότθων. Ἡ Ἑλλὰς καὶ αἱ νῆσοί της ἐλεηλατήθησαν, ἡ Ῥώμη αὐτὴ ἔτρεμε, καὶ μόνος τῆς διχονοίας ὁ δαυλὸς, ἐξαφθεὶς μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν πειρατῶν, ἐβίασεν αὐτοὺς νὰ ἀναβάλωσι τὰς κακουργίας των· ἀλλ' ἐπαναλαβόντες μετ' ὀλίγον αὐτὰς, ὥρμησαν ἐπὶ τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰς διήρπαζον, ἑωσοῦ ὁ Αὐτοκράτωρ Κλαύδιος, πλεύσας κατ' αὐτῶν, τοὺς ἐνίκησε· μιμηθεὶς δὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Πομπηΐου, μετέφερε τοὺς ζωγρηθέντας εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Κράτους, καὶ διὰ νὰ ἐργάζωνται, καὶ διὰ νὰ περιστέλλεται εὐκολώτερον ὁ φιλοτάραραχος χαρακτήρ των. Φυλή τις Φράγκων, πρὸς οὓς εἶχον δοθῇ γαῖαι κατὰ τὸν Πόντον, ἀπεφάσισε ῥιψοκινδυνεύουσα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πατρίδα της. Κυριεύσαντες πλοῖά τινα διευθύνθησαν μετὰ πολλῆς τόλμης διὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πρὸς τὴν Μεσόγειον, λεηλατήσαντες δὲ τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἔστρεψαν τὰς πρῴρας πρὸς τὰς στήλας τοῦ Ἡρακλέους, προεχώρησαν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν, διεπέρασαν τὸν βρετανικὸν πορθμὸν, καὶ ἀπέβησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ὁλλανδίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρονολογοῦνται ἴσως αἱ κατὰ θάλασσαν ἐπιχειρήσεις πολλῶν ἡγεμόνων τοῦ μεσαιῶνος.

Τὸ 450 ἔτος Μ. Χ ὁ Γενσέριχος, ἀποκατασταθεὶς ἐπὶ τῆς προσβόρου παραλίας τῆς Ἀφρικῆς, ἐξώπλισε στόλον φοβερὸν, καὶ ἐτράπη εἰς πειρατείαν· ἡ κατάκτησις τῶν Μαυρουσίων λαῶν τῆς διακεκαυμένης ζώνης, δὲν ἐδελέαζε τὴν φιλοδοξίαν τοῦ βαρβάρου· στρέψας ἄρα τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν θάλασσαν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ καταρτίσῃ δύναμιν ναυτικὴν ἀξιόμαχον. Τὰ δάση τοῦ ὄρους Ἀτλαντος προῆγον ξυλείαν ἄφθονον, οἱ ὑπήκοοί του ἦσαν ἐπιτηδειότατοι ναῦται καὶ ναυπηγοὶ, αὐτὸς δὲ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς ἔρωτα βίου θαλασσοπλάγκτου καὶ στρατιωτικοῦ. Μετά τινα χρόνον, οἱ στόλοι οἱ ὁρμηθέντες ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης Καρχηδόνος, ἐξεπόρθησαν τὴν Μεσόγειον. Ἂν καὶ σκοπὸς αὐτῶν ἦτον ἡ λῃστεία καὶ ἡ ἁρπαγὴ, ἤθελον ἴσως ἀποκτήσει δόξαν τινὰ, ἐὰν δὲν ἐμίαινον τὰ κατορθώματά των δι' ἀπανθρώπων κακώσεων. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Αἰγυρίας, τῆς Ἐτρουρίας, τῆς Καμπανίας, τοῦ Βρεντίου, τῆς Λουκανίας, ἐγένοντο θέατρον σκηνῶν αἱματηρῶν, καὶ τὰ παράλια τῆς Ἱσπανίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἠπείρου, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Σαρδόνος, ὑπέπεσον εἰς ὁμοίας δοκιμασίας.

Ὁ Γενσέριχος, προσκληθεὶς νὰ βοηθήσῃ τὴν Αὐτοκρατορίδα Εὐδοξίαν, ἐκβιαζομένην νὰ λάβῃ ἄνδρα τὸν δολοφόνον τοῦ συζύγου της, ἀπέπλευσεν εἰς Ἰταλίαν, ἐνελιμένισεν εἰς Ὠστίαν, καὶ ἐξεστράτευσεν εἰς Ῥώμην· φθάσας δ' ἐκεῖ, δὲν κατέκαυσε μὲν τὴν πόλιν, ἐπέτρεψεν ὅμως τὴν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας διαρπαγὴν αὐτῆς. Μεταξὺ τῶν ἀπείρων λαφύρων, ἅτινα συμπαρέλαβον οἱ στρατιῶταί του, ἦσαν καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τῶν Ἰουδαίων, ἡ χρυσῆ τράπεζα καὶ ἡ ἑπτάφωτος λυχνία, τὰ ὁποῖα εἶχον μεταφερθῇ 70 ἔτη Μ. Χ. κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Τίτου, ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων εἰς Ῥώμην.

Οἱ Σάξωνες, λαὸς καταγόμενος, ὡς λέγεται, ἐκ τῶν Κίμβρων, ἁλιεῖς συγχρόνως καὶ πειραταὶ, ἐπεχείρησαν περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκστρατείας κατὰ

τῆς παρωκεανίτιδος Γερμανίας, Γαλατίας καὶ Βρεταvίας. Καὶ αὐταὶ αὐτῶν αἱ γυναῖκες ἐξετέθησαν εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ θαλασσίου βίου. Ὁ Σύναρδος βασιλεὺς Γότθος, ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ βιάσῃ τὴν θυγατέρα του Ἀλουίλδαν νὰ λάβῃ σύζυγον τὸν Ἄλφην, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Σιγάρου, αὕτη, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν μισητὸν τοῦτον ὑμέναιον, ἀνεχώρησε λαθραίως ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ πατρός της, καὶ μεταμφιεσθεῖσα ὡς ἀνὴρ, ἐπέβη ἐπὶ πλοίου, οὗτινος ὁλόκληρον τὸ πλήρωμα συνεκροτεῖτο ἐκ νέων γυναικῶν. Διατρέξασα ἐπὶ ἓξ μῆνας τὰ πελάγη, καὶ συνάψασα πολλὰς ναυμαχίας, καθ' ἃς ἐθριάμβευσε πάντοτε, ἀπέβη εἰς νῆσον, ὅπου ἐνέτυχε συμμορίας πειρατῶν, ἀσχολουμένων εἰς τὴν ταφὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των. Καταπληχθέντες ὑπὸ τοῦ ἀξιοπρεποῦς καὶ ἀνδρώδους ἤθους τῆς Ἀλουίλδας, ἀνηγόρευσαν αὐτὴν ὁμοφώνως ἀρχηγὸν, καὶ τὴν δύναμίν της, κατασταθεῖσαν οὕτω φοβερὰν, ἐστάλη νὰ καταπολεμήσῃ ὁ Ἄλφης. Ἡ Ἀλουίλδα ἀντέστη κατὰ πρῶτον ἐπιτυχῶς· πλὴν κατά τινα ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Φινλανδίας αἱματηρὰν ναυμαχίαν, ὁ Ἄλφης, συμπεσὼν κατὰ τῆς ναυαρχίδος ἀντίπρωρος, καὶ δοὺς ἐμβολὴν, ἐρόνευσε πολλοὺς ἐκ τοῦ πληρώματος, καὶ ἀφώπλισε τὸν ναύαρχον, ὅσπις εὑρέθη ὅτι ἦτον ἡ μνηστή του· τὰς ἐπιθυμίας του, ἐξυπνισθείσας τότε, εἰσήκουσε τὴν φωνὴν ταύτην εὐμενέστερον ἢ ὡραία αἰχμάλωτος, καὶ γάμος ἐτελέσθη ἀλιϊσέφανος ἐπὶ τῶν βασιλείων τῆς Ἀμφιτρίτης.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Θ'. αἰῶνος, αἱ παράλιοι πόλεις τῆς Γαλλίας ἐλαφυραγωγήθησαν ὑπὸ πειρατῶν Νορμανδῶν, ἢ ἀνδρῶν τῆς ἄρκτου. Κάρολος ὁ μέγας, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἐπιδρομάς των, ὠχύρωσε τὰ στόματα τῶν ποταμῶν, καὶ κατεσκεύασε στόλον τετρακοσίων τριήρεων ἐξ ὧν τινες ἦσαν ἑξάκροτοι.

Οἱ βάρβαροι, καταπτοηθέντες ὑπὸ τῶν μεγάλων τούτων παρασκευῶν, καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Γοδοφρίδου, ἀπεσύρθησαν εἰς Δανίαν· ἀλλ' ἐπανελθόντες μετά τινα ἔτη, ἐπὶ τῶν ἀτθενῶν διαδόχων τοῦ Καρόλου, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς Γαλατικὰς ἐπαρχίας. Οὐαιλάνδος ὁ ἀρχηγός των, διεχείμασεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Λιγύρου, ἐλεηλάτησε τοὺς ἀγροὺς, κατηδάφισε τὰς πόλεις, καὶ ἐφόνευσεν ἢ ἐξηνδραπόδισε τοὺς κατοίκους των.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ Θ'. αἰῶνος, Ἴλορόλφης τις ἢ Ῥολλόνης, ἐπιπεσὼν κατὰ τῶν παραλίων τῆς Νορβηγίας, κατεστροπώθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ Ἀρόλδου, βασιλέως τῆς Δανίας. Καταφυγὼν δὲ εἰς τὴν νῆσον Σοδεράκην, εὕρηκε πολλοὺς τυχοδιώκτας, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν αὐτῶν, καὶ ἀντὶ νὰ ἀναστήσῃ τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἡγεμόνος του, ἔστρεψεν αὐτὸ κατὰ τῶν πλουσιωτέρων πόλεων τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης· μετὰ ταῦτα, διευθυνθεὶς εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ὑπὸ Καρόλου τοῦ Γ'. ὡς ἴδιον τιμάριον, τὴν ἐπαρχίαν τῆς Νορμανδίας. Συζευχθεὶς δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Γισέλλαν, ὑπεσχέθη, πρὸς ἀμοιβὴν τοσούτων εὐεργετημάτων, νὰ δεχθῇ τὸ χριστιανικὸν δόγμα, καὶ νὰ θέσῃ οὕτω πέρας εἰς τὰς λῃστρικὰς τῶν Νορμανδῶν ἐπιδρομάς.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος, Ζάχας τις, πειρατὴς Σαρακηνὸς, πληρώσας τεσσαράκοντα πλοῖα, διέπλεε τὸ Αἰγαῖον. Ἐκπορθήσας δὲ πολλὰς νήσους, καὶ ἀναγορευθεὶς τῆς Σμύρνης ἡγεμὼν, κατεστάθη τοσοῦτον ἰσχυρὸς, ὥστε ὁ Σουλτάνος τῆς Νικαίας Σολιμάνης, υἱὸς τοῦ μεγάλου Σολιμάνου, ἐπεζήτησε τὴν συμμαχίαν του, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν γυναῖκα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θυγατέρα· μαθὼν ὅμως μετὰ ἓν ἔτος ὅτι ὁ νέος τῆς Ἰωνίας συγγενής του ἐπωφθαλμία τὸ Κράτος του, τὸν ἐθανάτωσε.

Μεγάλαι ὑπῆρξαν ἔκτοτε αἱ πρόοδοι τῆς ναυτιλίας, καὶ ἡ πειρατεία, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐμπορίας, εἰσήχθη μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Γενούης καὶ τῆς Φλωρεντίας. Ἐκεῖ τυχοδιῶκται ἐφώπλιζον πλοῖα, καὶ ἐμίσθουν αὐτὰ εἰς ἔθνη διαμαχόμενα· τὰ ἐμίσθουν ὅμως ὁσάκις ἡ ἐκστρατεία ὑπέσχετο λάφυρα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπεγείρησαν τὸ πρῶτον τὰς εὐσεβεῖς (1) ἐκστρατείας των οἱ σταυροφόροι. Τὸ μέγα τοῦτο συμβεβηκὸς τοῦ μεσαιῶνος συνετέλεσε πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐξόντωσιν τῆς πειρατείας, περιορισθέντων τῶν πλοίων εἰς μετακόμισιν τῶν προσκυνητῶν, οἵτινες συνέρρεον πανταχόθεν σωρηδὸν εἰς Παλαιστίνην.

Πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ιϛ'. αἰῶνος, ἐνῷ Ἀρουτσὴς ὁ ἐπιλεγόμενος Βαρβερούσσης, διοικῶν συμμορίαν πειρατῶν, ἐκυρίευσε τὴν Μεσόγειον, ἄλλοι πειραταὶ, καλούμενοι Οὐσκόκοι, κατεμάστιζον τὴν Ἀδριατικήν· ἐγένοντο μάλιστα ἐν ὀλίγῳ διαστήματι τοσοῦτον ἐπίφοβοι, ὥστε ὁ πάπας Παῦλος ὁ Β'. καθὼς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Φερδινάνδος, προέτρεψαν τὸν ἀρχιδοῦκα νὰ τοὺς παραλάβῃ μισθωτούς. Οὗτος δὲ, ἐννοήσας πόσον ἦτον ἐπωφελὲς τὸ νὰ ἔχῃ τοιούτους συμμάχους, τοὺς διώρισεν δροφύλακας, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς μισθοὺς ἀδροὺς, καὶ πόλιν ὀχυρὰν διὰ νὰ κατοικήσωσιν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐντὸς ὀλίγου συνηθροίσθη πολὺ πλῆθος ἐκεῖ, ἡ δὲ πόλις δὲν ἐχώρει πλέον αὐτὸ, οἱ Οὐσκόκοι ἐκυρίευσαν καὶ ἄλλας πόλεις καὶ φρούρια, καὶ ἐξέτειναν τὰς κατακτήσεις αὐτῶν μέχρι Δαλματίας καὶ τινων νήσων Βενετικῶν. Ὁ Δόγης Γριμάλδης ἔστειλε κατ' αὐτῶν στόλον διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Πασκουάλη, ὅστις τοὺς κατεδίωξε μέχρι τῆς φωλεᾶς των· μόλις ὅμως ἀπεσύρθησαν αἱ δυνάμεις τῆς Βενετίας, καὶ οἱ πειραταὶ ἐπανέλαβον τὰς λῃστείας των.

Διέβησαν διὰ τῆς κατὰ τὴν Δαλματίαν Ἐπιδαυρίας χώρας, καὶ ἐπιπεσόντες αἴφνης κατὰ τῶν ἐν Βοσνίᾳ Τούρκων, διήρπασαν τὸ στρατόπεδόν των, καὶ ἐπανήρχοντο φέροντες πλουσιώτατα λάφυρα· ἀλλὰ προσ-

(1) Ἔπρεπε νὰ εἴπω τὰς ἀσεβεῖς, διότι αὐταὶ ἐκλόνησαν τὰ θεμέλια τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ προητοίμασαν τὴν πτῶσιν αὐτῆς. Μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἱστοριογράφων τῆς Δύσεως, οἵτινες ἐδείχθησαν, καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους τούτους χρόνους, ἀνεπιεικεῖς καὶ ἄδικοι μάλιστα δικασταὶ τῶν συναδέλφων χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὀλίγιστοι, καὶ ἴσως μόνον ὁ Michaud καὶ ὁ Pujoulat ὡμολόγησαν τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Εὐχαρίστως ἅρπαζόμεθα τῆς εὐκαιρίας ταύτης διὰ νὰ ἀναφέρω μετὰ πολλῆς εὐγνωμοσύνης τὰς ἰδίας αὐτῶν λέξεις. « A' cette époque la réunion des Grecs et des Latins aurait pu porter les derniers coups à la domination musulmane; mais les Francs ne purent JAMAIS se dépouiller de leurs préventions contre les Grecs. » Hist. des croisades, Chap. X.

βληθέντες ὑπὸ δώδεκα νηῶν Βενετικῶν, ἐνικήθησαν κατὰ κράτος, ἀπολέσαντες δύω πλοῖα καὶ ἑξήκοντα ἄνδρας. Ἐπειδὴ δὲ αἱ χῆραι τῶν πεσόντων ἀπήτησαν ἐπιμόνως ἐκδίκησιν, οἱ πειραταὶ, παρατηρήσαντες τὴν ναυαρχίδα τῆς δημοκρατίας πλέουσαν παρὰ τὰ παράλια των, ἐπέπεσον κατ' αὐτῆς μετὰ τοσαύτης μανίας, ὥστε οἱ Βενετοὶ, καταπληχθέντες, καὶ ἀγνοοῦντες ὅτι οἱ πολέμιοι ἐρλέγοντο ὑπὸ πάθους ἐκδικήσεως μᾶλλον ἢ λαφυραγωγίας, ὑπετάχθησαν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν. Ὁ γενναῖος Βενιέρης, ὅστις ἐκυβέρνα τὸ πλοῖον, ἔγγονος τοῦ ὁμωνύμου ναυάρχου καὶ τοῦ ἐπίσης ὁμωνύμου Δόγου, ἐσφάγη μεθ' ὅλων τῶν σὺν αὐτῷ τεσσαράκοντα ἐπιβατῶν καὶ ναυτῶν· αἱ γυναῖκες ἐξυβρίσθησαν, καὶ οἱ πειραταὶ, συγκροτήσαντες συμπόσιον Καννιβάλων, κατέφαγον τὴν καρδίαν τοῦ Βενιέρου, καὶ ἔβαψαν τὸν ἄρτον αὐτῶν εἰς τὸ αἷμά του. Ἡ σύγκλητος, παροργισθεῖσα, ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν πειρατῶν, οἵτινες ἀπεποιήθησαν αὐτὴν, μὴ ἀποδόντες μήτε τὴν ναυαρχίδα, μήτε τὰ ἐν αὐτῇ χάλκεα ὅπλα. Ἀλλὰ τὸ 1618, συμμαχήσαντες ὅ τε ἀρχιδοῦξ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ δημοκρατία, διέφθειρον τοὺς Οὐσκόκους.

Ἔκτοτε ἡ πειρατεία ἐνερώλευσεν εἰς τὸ Βαρβαρεσκὸν Κράτος, θεμελιωθὲν τὸν ιϛ'. αἰῶνα ὑπὸ Βαρβερούσσου, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Καὶρ Ἐδδύν. Οἱ πειραταὶ οὗτοι, οἵτινες εἶχον κατασταθῆ τρομεροὶ διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς θηριωδίας των, ἐπεθύμουν νὰ διατρέξωσι στάδιον ἐνδοξότερον, ὄχι μόνον πλανώμενοι κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ καθιδρύοντες πόλιν παρά τινα παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου ν' ἀποθέτωσι τὰ λάφυρά των. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλγερίας, προσβληθέντες ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τοῦ ἀκαταμαχήτου Βαρβερούσσου. Ὁ φιλόδοξος πειρατὴς παοεδέχθη ἀμέσως τὴν πρόσκλησιν, καὶ ἀποδιώξας τοὺς ἀντιπάλους των, ἥρπασε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ τόπου των, ὀνομασθεὶς Δέης· φονευθέντα δὲ ἀργότερον ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του, διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφός του, ὅστις, διὰ νὰ στερεώσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξουσίαν του, ἐγένετο ὑποτελὴς τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Ἀλγερία μετεβλήθη εἰς καταγώγιον λῃστρικὸν, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε τρομερωτάτη μάστιξ τῆς κατὰ τὴν μεσόγειον ναυτιλίας. Τὸ 1541, Κάρολος ὁ Ε'. τῆς Ἱσπανίας, θελήσας νὰ καθυποτάξῃ τὴν πόλιν ἐκείνην ἐνικήθη, καὶ ἡ Εὐρώπη ἔκυψεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν τράχηλόν της, (πρᾶγμα ἄπορον!) μετ' ἀναξηγήτου ἀναλγησίας καὶ ἀναχῆς, εἰς τὴν αἰσχρὰν ταύτην τυραννίαν, πληρώνουσα καὶ φόρον εἰς τοὺς πειρατάς. Ἐπὶ τέλους, Λοδοβίκος ὁ ΙΔ'. τῆς Γαλλίας, συλλαβὼν τὴν φιλάνθρωπον ἰδέαν τοῦ νὰ καταστρέψῃ τὰ κατὰ τὴν Ἀλγερίαν πειρατήρια, ἔστειλε κατ' αὐτῶν στόλον, ὅστις, κυβερνώμενος ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Δυκένου, κατεκεραυνοβόλησε καὶ κατέκαυσεν αὐτὰ τὸ 1683. Ἀλλὰ μόλις ὁ πόλεμος οὗτος ἐτελείωσε, καὶ οἱ Ἀλγερῖνοι, ἀνάψαντες ἐκ νέου τὴν ἀγανάκτησιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν, ἀπέδειξαν, ὅτι ματαία ἦτον πᾶσα μετ' αὐτῶν συνθήκη ἀνακωχῆς ἢ εἰρήνης. Νέος λοιπὸν ναύαρχος τῆς Γαλλίας, ὁ Ἐστραῖος, ἀπετέρρωσε τὴν πόλιν των, ἐνῷ οἱ κακοῦργοι, κατασφάξαντες ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους Γάλλους, καὶ δέσαντες καὶ αὐτὸν τὸν πρόξενόν των εἰς στόμιον κανονίου, τὸν ἐξεσφενδόνισαν κατὰ τοῦ στόλου. Τὸ 1816 Μοῖρα Ἀγγλικὴ ὑπὸ τὸν λόρδον Ἐξμούθην, καταπολεμήσασα ὑπέβαλε τὴν Ἀλγερίαν εἰς συνθήκας ἐπιζημίους. Καὶ ὅμως οἱ προμαχῶνές της ἀνεκτίσθησαν ἐντὸς ὀλίγου, καὶ ὁ στόλος τοῦ Ὁμὲρ πασᾶ ἀνεράνη τρομερώτερος ἢ ἄλλοτε.

Ἡ Γαλλία ἐκαθάρισεν ἐπὶ τέλους τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν ἀγρίων τούτων πειρατῶν. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1830, καὶ ἡ κατάκτησις τῆς Ἀλγερίας, συντρίψασαι τὰ δεσμὰ τῆς κατὰ τὴν Μεσόγειον ναυτιλίας, κατέστρεψαν διὰ παντὸς τὴν μάστιγα, ἡ ὕπαρξις τῆς ὁποίας ἐδύνατο δικαίως νὰ θεωρηθῇ ὡς ὄνειδος τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

Ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, ἡ δυστυχία τὴν ὁποίαν ἐγέννησεν ὁ πολυχρόνιος πόλεμος, ἐβίασε πολλοὺς, κατὰ τὰ ἔτη κυρίως 1826 καὶ 1827, πρὸ πάντων ἐκ τῶν ἀτυχῶν καὶ λιμωττόντων Ψυρρανῶν, νὰ παρεκτραπῶσιν εἰς πράξεις πειρατικάς. Ἡ ναυτιλία τῆς Εὐρώπης εἶχε σχεδὸν ἐξαφανισθῆ κατὰ τὸ Αἰγαῖον καὶ τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ πλοῖα πολεμικὰ τῶν ξένων Δυνάμεων περιέπλεον, καταδιώκοντα ἐπὶ ματαίῳ τοὺς πειρατάς. Διαπλέοντες τὰ πελάγη ἐπὶ νηῶν, μικρῶν μὲν ἀλλὰ πολυσκάλμων καὶ ταχυναυτουσῶν, τὰς ὁποίας ὠνόμαζον *μύσεικα*, ἐφώρμων κατὰ πλοίων ἀσυγκρίτῳ μεγαλητέρων, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀνδρείας καὶ τόλμης, μεθ' ἧς κατεναυμάχουν καὶ ἐπυρπόλουν τὰ τρίκροτα τῶν ἐχθρῶν. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, ἡ ἐγκαθίδρυσις τακτικῆς Κυβερνήσεως, αἱ προσπάθειαι τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου Μιαούλη κατὰ τὰς βορείους Σποράδας, καὶ πρὸ πάντων ἡ μετὰ τῆς Τουρκίας εἰρήνη, ἥτις ἀφῆκεν ἐλευθέρας τὰς θαλάσσης τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Εὐξείνου εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας ναυτικοὺς τῆς Ἑλλάδος, ἐξώντωσαν τὴν πειρατείαν, τὴν ὁποίαν εἶχον κυοφορήσει ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἔνδεια.

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἡ πειρατεία ἀνεφάνη συστηματικῶς κατὰ τὰ πελάγη τῆς Κίνας. Ὁ Σαπουντσάης, καταρτίσας στόλον τρομερὸν ἐκ διακοσίων καὶ ἐπέκεινα Ἰογκῶν, καὶ ὑποβοηθούμενος, ὡς ὑποτίθεται, ὑπὸ μανδαρίνων, ἐλήστευε τὰ πλοῖα, καὶ ἀποβαίνων εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τοῦ οὐρανίου Κράτους, ἐλαφυραγώγει, ἐφόνευεν, ἐπυρπόλει καὶ ἐξηνδραπόδιζε γυναῖκας καὶ παιδία. Καταπολεμηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ 1849 ὑφ' ἑνὸς βρετικίου καὶ δύο ἀτμοπλοίων ἀγγλικῶν, ἀπώλεσε τὰ δύω τρίτα τῆς δυνάμεώς του, αὐτὸς δὲ διασωθεὶς μετὰ τῆς λοιπῆς, κατέφυγε πρὸς τὴν μεσημβρινὴν θάλασσαν, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι οἱ Ἄγγλοι, μὴ γνωρίζοντες ἀρκούντως αὐτὴν, δὲν ἤθελον τὸν καταδιώξει. Ἐμμένων εἰς τὴν προτέραν θηριωδίαν του, ἠρήμωσε πόλεις ὁλοκλήρους, καὶ ἔσφαξεν ἀνιλεῶς τοὺς κατοίκους των. Ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι, ἰχνηλατήσαντες τὸν στόλον του, συνήντησαν αὐτὸν ἐξερχόμενον μεγάλου λιμένος, οὗτινος εἶχε λεηλατήσει

πρὸ μικροῦ τὰ παράλια· τὰ πειρατικὰ, ἑξήκοντα δύω τὸν ἀριθμὸν, παρατηρήσαντα τὰ ἀγγλικὰ πλοῖα, ἐπανέκαμψαν ἀμέσως εἰς τὸ ὁρμητήριον. Τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἔχον πολλὴν ἰλὺν καὶ θῖνα, καθίστα χαλεπὸν καὶ βραδύπορον τὸν εἴσπλουν· καὶ ὅμως οἱ Ἄγγλοι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ ναυαγωγοῦ ἐγχωρίου, εἰσῆλθον εἰς αὐτὸν, καὶ ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν ἀντικρὺ τοῦ πειρατικοῦ στόλου, ἕως βολῆς κανονίου. Οἱ πειραταὶ ἔδωκαν πρῶτοι τὸ σημεῖον τῆς μάχης· ἡ συμπλοκὴ εἶχε καταντήσει πεισματώδης καὶ ζωηρὰ, ὅτε βολὴ, ῥιφθεῖσα εὐστόχως ὑφ' ἑνὸς τῶν ἀγγλικῶν πλοίων, διέῤῥηξε τὴν ναυαρχίδα, καὶ κατέκαυσεν αὐτὴν μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματος. Ὁ πάταγος ὑπῆρξε φρικώδης· ὅταν δὲ διεσκεδάσθη ὁ καπνὸς, ἐσώζετο μόνον τὸ πρὸς τὴν πρύμναν ἰκρίον, ἐφ' οὗ ἐκυμάτιζεν εἰσέτι, ἀναμέσον γλωσσῶν πυρὸς, ἡ σημαία τοῦ ἀλαζόνος καὶ αἱμοβόρου ναυάρχου.

Ἐνῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς ναυμαχίας, ὁ ἀγγλικὸς στόλος κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ ἐξοντώσῃ τὸν ἐχθρικὸν, οἱ κάτοικοι τῆς παραλίας, πνέοντες ἐκδίκησιν κατὰ τῶν ἀπανθρώπων πειρατῶν, κατέσφαζον ὅλους τοὺς καταφεύγοντας εἰς τὴν ξηράν. Ἰόγκαι, λέμβοι, πάντα κατεκάησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Τὰς νύκτας τὸ θέαμα ἦτον λαμπρότατον· ὁ οὐρανὸς ἐγίνετο περιπόρφυρος· τὸ πῦρ ἔκοπτε τὰ ἀπόγεια, καὶ τὰ πλοῖα, φερόμενα ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ὑπὸ τοῦ ῥεύματος πρὸς τὸ πέλαγος, καὶ ἐκπυρσοκροτοῦντα ἀλληλοδιαδόχως, ἐφαίνοντο συνοδεύοντα πομπὴν, ἢ πανηγυρίζοντα ἑορτὴν τοῦ Οὐρανίου Αὐτοκράτορος.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Σαπουντσάης κατώρθωσε νὰ σωθῇ, καταφυγὼν εἰς λιμένα ὅπου ἐπεσκευάζοντο πέντε ἢ ἓξ πλοῖά του· ἡ ἀγγλικὴ ὅμως μοῖρα, χωρὶς ν' ἀπαυδήσῃ, ἔτρεξεν ἐκ νέου κατόπιν του, καὶ τὸν ἐβίασε νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοὺς Μανδαρίνους τῆς Καντώνης, οἵτινες ἀπένειμον, πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ὑποταγῆς του, πρὸς αὐτὸν μὲν τὸ παράσημον τῶν εὐγενῶν, Κυανοῦν Κομβίον ἐπονομαζόμενον, πρὸς δὲ τοὺς πρώτους τῶν ἀξιωματικῶν του, τὸ τοῦ Λευκοῦ καὶ Χρυσοῦ Κομβίου.

Ν. Δ.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΝ. ΤΟΥ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ.

Ἐν Λονδίνῳ, τὴν 30 *Μαΐου* 1850.
(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.)

Κύριε!

Ὁ Κ. Ἄβελ, ἐπιχειρήσας νὰ περιγράψῃ τὸν ἀπὸ Βορνέου μέχρι Λονδίνου διάπλουν μου, (1) ὑπέπεσεν, εἴτε ἀκουσίως εἴτε ἑκουσίως δὲν ἐξετάζω, εἰς ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας οὐδ' οἱ ἄνθρωποι συγχωροῦσιν εἰς τοὺς ἱστορικοὺς, τοὺς ἀναλαβόντας μάλιστα τὴν ἐξιστόρησιν ὑποκειμένων ὀλίγον γνωστῶν εἰς τὸ κοινὸν, οὐδ' ἐγὼ δύναμαι ν' ἀποσιωπήσω, καθόσον προσβάλλουσι καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν περὶ πολλοῦ ποιοῦνται καὶ οἱ ὁμοεθνεῖς μου καὶ τὴν ἰδιαιτέραν φιλοτιμίαν μου. Ἐὰν ὁ Κ. Ἄβελ ἐξέλαβε τὸ ἔθνος τῶν Οὐραγγουτάγκων ὡς ἔθνος Λαπόνων, Σαμογέδων, ἢ Ἐσκιμώων, ἠπατήθη μεγάλως· λυποῦμαι δὲ τοσούτῳ μᾶλλον περὶ τῆς ἀπάτης του αὐτῆς, καθόσον εἶχον ἐξ ἀρχῆς συλλάβει ἰδέαν εὐνοϊκωτάτην περὶ τῆς ὀξυδερκείας του. Ἐὰν δὲ μεροληπτικῶς ἢ ζηλοτύπως φερόμενος, παρέλειψε τὴν ἔκθεσιν πολλῶν μου ἰδιοτήτων ἢ μᾶλλον προτερημάτων σπανιωτάτων μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ἔπραξεν ἔγκλημα ἀδικίας, σύνηθες μὲν εἰς τοὺς ὁμοειδεῖς του, οὗ τινος ὅμως τὸν εἶχον νομίσει κατ' ἐξαίρεσιν ἐχθρὸν ἄσπονδον.

Κατ' ἀρχὰς ἠθέλησα νὰ μεταχειρισθῶ τὸ μέσον τῶν ἐφημερίδων διὰ νὰ ἀναπληρώσω τὰς ἐλλείψεις ταύτας. Ἐνθυμηθεὶς ὅμως μετὰ ταῦτα ὅτι ἡ διατηρουμένη αὐστηρότης εἰς καταστήματα ὁποῖα ἐκεῖνο ἐν ᾧ ζῶ, ἀπαιτεῖ πρὸ πάντων ἀκριβῆ ὑποταγὴν εἰς τοὺς κανόνας τῆς πειθαρχίας, ἐπροτίμησα νὰ ὑποβάλω τὰ παράπονά μου ἀπ' εὐθείας πρὸς ὑμᾶς, καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ τὰ διακοινώσετε καὶ εἰς τὸν Κ. Ἄβελ, ἐὰν κατὰ τύχην δὲν μετέστη εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς, καθὼς καὶ εἰς τὸ δημόσιον.

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Κ. Ἄβελ δὲν ἐξέδωκε τὴν εἰκόνα μου· ἡ παράλειψις αὕτη μ' ἐξέπληξεν ὅσον ἐνδέχεται, καθόσον αὐτὸς ὁ ἴδιος, θαυμάσας τὸ πνευματῶδες τῆς φυσιογνωμίας μου, τὴν γλυκύτητα τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου μου, τὸ εὐβλέφαρον τῶν ὀφθαλμῶν μου, τὸ κομψοπρεπῶς λεπτὸν τῶν χειλέων μου, καὶ τὸ εὐπλόκαμον τῆς ξανθῆς κόμης μου, μὲ καθικέτευσε πολλάκις γονυκλιτὶ, νὰ συγκατανεύσω εἰς τὸ νὰ μὲ ζωγραφήσῃ περιώνυμός τις ζωγράφος, συμπλωτὴρ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. Ὁμολογῶ ὅτι, καὶ χάριν τῆς πρὸς τὸν Κ. Ἄβελ ἀγάπης μου, καὶ χάριν τῆς ἐμφύτου φιλαυτίας εἰς πᾶν ὂν λογικὸν ὡς ἐμὲ, ἐπεθύμουν νὰ ἐνδώσω εἰς τοῦ εὐγενοῦς φίλου μου τὰς παρακλήσεις. Ἀλλ' ὅρκος τις, τὸν ὁποῖον ὤμοσα εἰς Βορνέον, ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀποχωρισθῶ τὴν φιλτάτην μου ἀλλ' εἰς ἄκρον ζηλότυπον Ῥακουφατάκην, τοῦ νὰ μὴ ἐπιτρέψω εἰς κἀνένα, εἴτε ἄνδρα εἴτε γυναῖκα, νὰ μὲ ἀποκτήσῃ μηδὲ καθ' ὁμοίωμα, μὲ ἠνάγκασε ν' ἀποβάλω τὴν αἴτησιν. Ὁ ζωγράφος ὅμως, παραμονεύσας με ἐνῷ ἔτρωγον ἡσύχως τὸ ῥόφημά μου, ὑφήρπασεν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς ἐνδόξους ἄνδρας, τὴν εἰκόνα μου, τῆς ὁποίας συγκατένευσε μετὰ ταῦτα νὰ μ' ἐπαφήσῃ τὸ ἐγκλειόμενον ἀντίτυπον.

Δεύτερον δὲ ὁ Κ. Ἄβελ, τὸν ὁποῖον τοσάκις ἐφιλοξένησα εἰς τὴν ἐν Βορνέῳ οἰκίαν μου, δὲν ἀνέφερέ τι, ὡς ὤφειλε, περὶ τῆς σπανίας καὶ παραδειγματικῆς ὁμονοίας, ἥτις ὑπῆρχε μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῆς ἀγαπητῆς μου συμβίας, περὶ τοῦ διαπύρου πρὸς ἐμὲ ἔρωτός της, περὶ τῆς σεμνότητος καὶ τοῦ κάλλους της, καὶ μάλιστα περὶ τῆς οἰκειακῆς μου εὐδαιμονίας, ἀφ' ἧς μὲ ἀπέσπασεν ἀπατήσας με ὡς ἄλλον Ἀβδὲλ-Καδέρ. Ὁ Κ. Ἄβελ δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἀσθενήσας ποτέ, ἐπὶ παρουσίᾳ του, ἀπὸ φρικτὸν ὀδοντόπονον, ἔτυχον ὁλίων, τῶν πλέον προθύμων καὶ πλέον φιλοφρόνων περὶ κοπήσεων, ἐκ μέρους τῆς χαριτοβρύτου Ῥακουφατάκης μου, ὅτι ἐκάθητο αἰωνίως εἰς τὸ πλευρόν μου, ὅτι μὲ περιεκτύσσετο περιπαθῶς καὶ περιπαθέστερον μὲ κατεφίλει, καὶ ὅτι, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πόνων μου, συστέλλουσα καὶ ῥυγχοποιοῦσα τὰ ῥοδόχροα καὶ δροσοβόλα χείλη της, τὰ εἰσῆγε χαριέντως εἰς τὸ ῥλογιζόμενον στόμα μου.

Ὁ Κ. Ἄβελ ἐξώκειλεν εἰς ἀνεξήγητον κατάχρησιν λεκτικὴν, παρενείρας εἰς τὴν διήγησίν του, ὅτι ἔκλεπτον φιάλας ῥακίου· καὶ ὅμως ἐνθυμοῦμαι ὅτι αἰωνίως ἐφυλλολόγει συντακτικὰ, γραμματικὰς καὶ λεξικὰ, καὶ μὲ συνίστα θερμῶς τὴν φραστικὴν ἀκριβολογίαν. Ἐγὼ νὰ κλέψω! ἄπαγε τῆς βλασφημίας! Ἐξ ἐναντίας, δοξάζων ὡς ὀρθὸν τὸ κοινότατον ἐκεῖνο ἀξίωμα, τὸ λέγον « *ἂν ἐγύθηκε τὸ λάδι μας πῆγεν εἰς τὴν μαγειριάν μας,* » τὸ ὁποῖον πολλοὶ ἄλλοι ἐπρέσβευσαν πρὸ ἐμοῦ, καὶ ὑπουργοὶ μάλιστα συνταγματικῶν ἐπικρατειῶν, κηρύξαντες ἀπὸ τοῦ βήματος ὅτι δὲν ὑπάρχει κἀνὲν ἄτοπον ἐὰν τινα τῶν δημοσίων μεταφέρωνται ἐνίοτε ἐπιτηδείως ἀπὸ τοῦ κοινοῦ θησαυροφυλακείου εἰς τὰ ἰδιωτικὰ βαλάντια, (ὄχι ὅμως καὶ ἐναλλάξ), ἐθεώρησα προτιμότερον νὰ πίω ἐγὼ, ὁ ἀποτελῶν μέρος τοῦ πληρώματος, ὁ συνάδελφος τῶν ναυτῶν, ὁ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ ναυκλήρου, τὸ ῥακίον, παρὰ ν' ἀφήσω νὰ τὸ κεράσωσιν εἰς ξένους μετὰ τὴν ἄφιξίν μας εἰς Λονδῖνον.

Ἀλλὰ τὸ γελοιωδέστερον, τὸ ἀνοητότερον μέρος

τῆς διηγήσεως τοῦ Κ. Ἄβελ, ἠξεύρετε, Κ. διευθυντὰ, ποῖον εἶναι; Ὁμιλῶν περὶ τῆς πραότητος τοῦ χαρακτῆρός μου, προσθέτει ὅτι, ὁσάκις μὲ ἠρέθιζέ τις, ὠργιζόμην εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε *ἂν ἤμην ὂν λογικὸν, ἤθελον γενεῖ αὐτόχειρ.* Δὲν θέλω ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ συζητήσω τὸν πρῶτον ὅρον τῆς διαβεβαιώσεώς του ταύτης· ἀρκοῦμαι μόνον νὰ εὐχηθῶ εἰς πολλοὺς, ἀπείρους τῶν λογικῶν ὄντων, νὰ ἔχωσι τὴν λογικότητα τὴν ὁποίαν μ' ἐχάρισεν ὁ Θεός· ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, ὅτι ἤθελον γενεῖ αὐτόχειρ; Τοιαύτης ἀναισχύντου παραβάσεως τῶν θείων νόμων, τοιαύτης ἀποτροπαίου παραφροσύνης, κἀνεὶς ποτε τῶν Οὐραγγουτάγκων, ἂν καὶ συκοφαντουμένων ὡς ἀλόγων, δὲν κατέστη ἔνοχος. Ἀλλ' ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχήν σας καὶ εἰς ἄλλο τι περιεργότερον· ὅλοι ἢ τοὐλάχιστον οἱ πλειότεροι φιλόσοφοι καὶ φυσιολόγοι οἱ γράψαντες περὶ αὐτοχειρίας, ἀπεφάνθησαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀποφασίζει νὰ γείνῃ αὐτόχειρ, εἰμὴ μετ' ἀξιοσημείωτον ἀλλοίωσιν τῶν διανοητικῶν του δυνάμεων, ἤγουν τοῦ λογικοῦ του· ἄρα ὁ αὐτοκτονούμενος δὲν εἶναι ὂν λογικὸν, ἀλλ' ἄλογον· ἄρα ἐγὼ ὁ ὀργιζόμενος καὶ μὴ αὐτοκτονούμενος, δὲν εἶμαι ἄλογος ἀλλὰ λογικὸς, καὶ ἑπομένως λογικώτερος τοῦ σωροῦ ὅλων ἐκείνων τῶν ὁποίων τὰς αὐτοχειρίας δημοσιεύουσι καθ' ἑκάστην αἱ ἐφημερίδες τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου. Τὸ συμπέρασμα, Κ. Διευ-

(1) Ἴδε Πανδώρας φυλλάδιον Δ'. σελ. 83.

θυντὰ, εἶναι συνεπέστατον, λογικώτατον, ἀκαταμάχητον, καὶ θαῤῥαλέως προκαλῶ καὶ τὸν σοφώτερον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων νὰ τὸ ἀναιρέσῃ.

Δέχθητε παρακαλῶ, Κύριε Διευθυντὰ, τὰς ἐπανειλημμένας διαβεβαιώσεις τῆς ἐξιδιασμένης πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου. *ὑπογεγραμ.* *ΤΩΒΙΑΣ.*

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΣΟΔΟΜΩΝ.

«Καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορῥα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, (ἐν αἷς κατῴκει ἐν αὐταῖς Λὼτ) καὶ πᾶσαν περίοικον, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ πάντα τὸ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς γῆς.» Γεν. Κεφ. ιθ'.

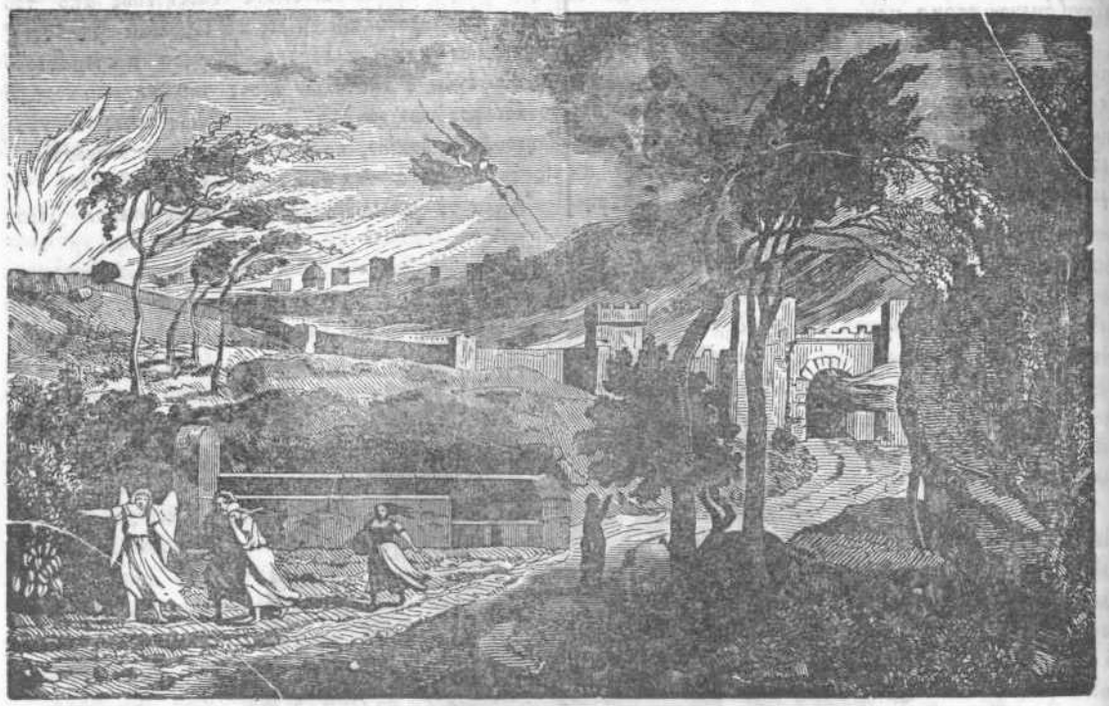

ΠΟΙΗΣΙΣ

Τίς Ἕλλην, ὁπωσοῦν μεριμνῶν περὶ τῆς δόξης τῆς πατρίδος του, ἀγνοεῖ ὅτι μία τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν, ἡ Ἀγγελικὴ Πάλλη ἐξ Ἰωαννίνων, ζῶσα πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐκεῖ νυμφευθεῖσα, μετωνομάσθη Βαρθολομαίη; Ἐκεῖ, δυστυχῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, εἰς Ἰταλίδα φωνὴν ἐκχέει τὰς ἁρμονίας τῆς ποιητικῆς της καρδίας, καὶ αἱ δάφναι, αἵτινες θάλλουσι διὰ τὸν στέφανόν της ἐν Ἰταλίᾳ, κινοῦσι τῆς πατρίδος της, τῆς πρῶτον ἐπ' αὐτῆς δικαίωμα κεκτημένης, τὴν ζηλοτυπίαν. Πρὸς τὴν ἔξοχον ταύτην Κορίνναν ὁ Κ. Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆς, πρὸ τῶν ἐσχάτων ἐν Ἰταλίᾳ συμβάντων, εἶχεν ἀπευθύνει τοὺς ἀκολούθους στίχους. Δημοσιεύομεν δ' αὐτοὺς, ὅπως λάβωμεν ὁρμὴν νὰ δημοσιεύσωμεν εἰς ἓν τῶν προσεχῶν φυλλαδίων μετάφρασιν τῆς ὡραίας της ἀπαντήσεως, ἢ τεμαχίων, ἢ ἴσως καὶ τοῦ ὅλου τινὸς τῶν δραμάτων της, ἅτινα εἰσὶν οἱ πρώτιστοι τίτλοι τῆς δόξης της. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ὑπερέχει ἡ *Εὐφροσύνη*, τόσῳ θαυμαστοτέρα, καθ' ὅσον οὖσα γεγραμμένη Γαλλιστὶ, εἰς γλῶσσαν δηλαδὴ οὔτε γεννέθλιον, οὔτε κἂν θετὴν τῆς ποιητρίας, ἐν τούτοις εἰς τὰ πλεῖστα μέρη ἀναπολεῖ τὴν καλλιέπειαν τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Ῥακίνα.

Πρὸς τὴν Κυρίαν Ἀγγελικὴν Βαρθολομαίου,
τὸ γένος Πάλλη.

Μ' ἐχθρῶν αἷμα ποτισθεῖσα εἰς τυραννοκτόνον πάλην
ἀπὸ πῦρ ἐλευθερίας, ἡ πατρίς μας ἐθερμάνθη,
κ' εἰς τὰ γόνιμα ἐδάφη νὰ βλαστάνουν βλέπει πάλιν
τὰς ἀρχαϊκάς της δάφνας καὶ τ' ἀμόλυντά της ἄνθη.
Πλὴν καὶ ᾄσματα ποθοῦσα Παρνασσίδος ἀηδόνος,
καὶ τὰς Μούσας ὁποῦ εἶχεν ὁ ζυγὸς κατασιγάσει,
πέτα, πέτα, σὲ φωνάζει, ὦ πτηνὸν τοῦ Ἑλικῶνος,
καὶ τὴν φωλεάν σου πλέξε εἰς τὰ πάτριά σου δάση.

Ἡ ἐλευθερία ὅταν ἐγκατέλιπε θρηνοῦσα
τὰ πεδία τοῦ Εὐρώτου καὶ τῶν Ἀθηνῶν τὴν Πνύκα,
εἰς τὴν γῆν τῆς Αὐσωνίας ἠκολούθησας, ὦ Μοῦσα,
τὴν θεὰν ὁποῦ τὸν κόσμον ἐξηυγένιζε κ' ἐνίκα.
Πλὴν ἀπέθανον οἱ Βροῦτοι, καὶ τὴν γῆν τοῦ Μαραθῶνος
ἡ ἐλευθερία πάλιν ἐπιστρέφει νὰ δοξάσῃ·
πέταξε καὶ σὺ μαζῆ της, ὦ πτηνὸν τοῦ Ἑλικῶνος
καὶ τὴν φωλεάν σου πλέξε εἰς τὰ πάτριά σου δάση.

Ἂν τὰ ἔθνη τὴν Ἑλλάδα εὐφυΐας εἶπον χήραν,
τὴν ἀρχαίαν ποίησίν της δεῖξον πάλιν ἀναζῶσαν·
θραῦσον τὰς χορδὰς τὰς ξένας κ' ἔντειν Ἑλληνίδα λύραν,
ψάλλουσα μὲ τοῦ Πινδάρου καὶ μὲ τῆς Σαπφοῦς τὴν γλῶσσαν.
Τῆς ποιήσεως τὰ ἄνθη ποῦ συνέλεξας ἀφθόνως
εἰς τὴν γῆν ὁποῦ δοξάζουν οἱ Βιργίλιοι κ' οἱ Τάσσοι,
φέρε τα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὦ πτηνὸν τοῦ Ἑλικῶνος,
καὶ τὴν φωλεάν σου πλέξε εἰς τὰ πάτριά σου δάση.

Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆς.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ. κτλ.

Ὑπὸ Θωμᾶ Ἰεφφερσῶνος,

ἀρχαίου προέδρου τῶν Ἡνωμένων Ἐπαρχιῶν.

Μεταφρασθὲν ὑπὸ *Ἀλεξάνδρου Θ. Ἐδιπίδου.*

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς Τυπογραφίας Κ. *Ἀντωνιάδου*, 1848.

Τιμᾶται δραχ. 2.

ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.

Ὑπὸ ΙΩ. Ἀθανασιάδου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις *Ι. Λαζαρίδου.*

Πωλεῖται παρὰ τῷ *Κ.Κ. Ἀντωνιάδῃ*, δρ. 2 1|2.

Ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἓν σῶμα τῆς Βυζαντίδος, καλῶς δεδεμένον, εἰς 45 τόμους καὶ πωλεῖται διὰ δρ. 500, ἐνῷ ἡ συνήθης τιμὴ τῆς ὅλης συλλογῆς, ἀδέτου, εἶναι δρ. 7 50.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ, ἔκδ. Φριτζίου, ἐν Λειψίᾳ, 1838, δαπάναις Φ. Κελέρου, τιμᾶται τάλ. Πρωτ. 2. Τ. εἷς ἐκ σελ. 674. Εὑρίσκεται ἐνταῦθα ἓν ἀντίτυπον διὰ δρ. 6.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ὑπὸ Jackobits, ἔκδοσις λαμπροτάτη μὲ σχόλια καὶ πίνακα. 4 Τόμοι εἰς 8ον, ἐν Λειψίᾳ, 1836—1841, τύποις Winter τιμᾶται τάλ. 12.

Εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν ἓν ἀντίτυπον δεδεμένον διὰ δρ. 36.

ΠΟΛΥΔΕΥΚΟΥΣ ὀνομαστικὸν ὑπὸ Βεκκέρου, Βερολίνῳ Τ. Ι. σελ. 1—494, τύποις Nicolai, 1846, τιμᾶται δρ. 14.

Εὑρίσκεται παρ' ἡμῖν ἓν ἀντίτυπον.

ΙΣΤΟΡΙΑ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὑπὸ Grafenham. Τ. 3. ἐν Βόνῃ, τύποις Weber διὰ δρ. 38.

ΣΕΞΤΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ ΠΥΡΡΩΝΕΙΟΙ ἐντυπώσεις, ὑπὸ Βεκκέρου. Τ. Ι. Βερολίνῳ 1838 τύποις Ἑλλέρου, τιμᾶται τάλ 4 ἤτοι δρ. 18.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ ΑΒΔΗΡΙΤΟΥ Fragmenta ὑπὸ Μουλαχίου, Τ. Ι. Βερολίνῳ, τύποις Besser 1843 τιμᾶται δρ. 9.